

**ΕΘΝΙΚΗ ΣΧΟΛΗ ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ
ΚΑΙ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗΣ**

**ΚΖ' ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗ ΣΕΙΡΑ
ΤΕΛΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ**

ΤΙΤΛΟΣ

**Η ευρωπαϊκή πολιτική
για τις κοινωνικές υποθέσεις
και την κοινωνική ένταξη**

ΤΜΗΜΑ ΕΞΕΙΔΙΚΕΥΣΗΣ

**Διοίκησης Υπηρεσιών Υγείας και Κοινωνικής Φροντίδας
Πρόγραμμα Υπηρεσιών Κοινωνικής Πολιτικής**

Επιβλέπων

Δρ. Δίελλας Γεώργιος

Σπουδαστής

Αβδελίδης Στυλιανός

Μάιος 2022

Ευχαριστίες

Θα ήθελα να ευχαριστήσω από καρδιάς τον επιβλέποντα στην εργασία μου κο Δίελλα Γεώργιο για την βοήθεια μέσα από τον συνεχή διάλογο. Επιπλέον θα ήθελα να ευχαριστήσω την οικογένεια μου που στάθηκε δίπλα μου κατά την διάρκεια της εκπόνησης της εργασίας αυτής.

ΕΣΔΔΑ, Στέλιος Αβδελίδης, ©, 2022

Δήλωση

Με την επιφύλαξη παντός δικαιώματος.

«Δηλώνω ρητά ότι, η παρούσα εργασία αποτελεί αποκλειστικά προϊόν προσωπικής εργασίας, δεν παραβιάζει καθ' οιονδήποτε τρόπο πνευματικά δικαιώματα τρίτων και δεν είναι προϊόν μερικής ή ολικής αντιγραφής.»

Αθήνα, 20/05/2022

Πίνακας περιεχομένων

Συντομογραφίες	7
Περίληψη	8
Εισαγωγή	9
1. Προσεγγίζοντας την έννοια του Ευρωπαϊκού Κοινωνικού Μοντέλου	12
1.1 Το ΕΚΜ μέσα από την Στρατηγική της Λισαβόνας.....	13
1.2 Μοντέλα κράτους πρόνοιας στην Ευρώπη	14
1.3 Ο εξευρωπαϊσμός της κοινωνικής πολιτικής	15
2. Η Κοινωνική Πολιτική μέσα από τις Συνθήκες της ΕΕ-ιστορικά	16
2.1 Από τη Συνθήκη της Ρώμης (1957) στην Ε.Ε.Π.....	16
2.2 Ο Κοινωνικός Χάρτης του 1989.....	17
2.3 Συνθήκη του Μαάστριχτ-Κοινωνικό Πρωτόκολλο	17
2.4 Συνθήκη του Άμστερνταμ.....	18
2.5 Συνθήκη της Λισαβόνας	18
3. Η Πολιτική Κοινωνικής Ένταξης της ΕΕ	19
3.1 Ανοικτή Μέθοδος Συντονισμού.....	19
3.2 Στρατηγική για την Ενεργό Ένταξη (Active Inclusion)	22
3.3 Στρατηγική Ευρώπη 2020.....	22
3.4 Το Ευρωπαϊκό Πακέτο Κοινωνικών Επενδύσεων (2013)	24
3.5 Ευρωπαϊκός Πυλώνας Κοινωνικών Δικαιωμάτων	25
3.6. Ο κοινωνικός πυλώνας της Ευρωπαϊκής Πράσινης Συμφωνίας.....	27
4. Το θεσμικό Πλαίσιο άσκησης της κοινωνικής πολιτικής της ΕΕ	27
4.1. Ευρωπαϊκό Συμβούλιο	28
4.2. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή	28
4.3. Το Συμβούλιο των Υπουργών της ΕΕ	29

	5
4.4. Το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο	30
4.5. Τα εθνικά κοινοβούλια των κρατών-μελών.....	31
4.6. Επιτροπή των Περιφερειών	32
4.7. Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή (ΕΟΚΕ).....	33
5. Τομείς δράσης	35
5.1 Απασχόληση	35
5.2. Προστασία κατά των διακρίσεων	36
5.3. Κοινωνική ένταξη και Κοινωνική Προστασία	37
5.4 Η χρηματοδότηση των Κοινωνικών Επενδύσεων	38
5.5 Διεθνής Συνεργασία.....	45
6. Πολιτική κοινωνικής ένταξης της ΕΕ και Ελλάδα	45
6.1 Η Εθνική Στρατηγική Κοινωνικής Ένταξης στην Ελλάδα 2014-2020.....	45
6.2. Αποτίμηση της Ε.Σ.Κ.Ε 2014-2020.....	50
6.3. Εθνική Στρατηγική Κοινωνικής Ένταξης 2021-27	53
7. Αντί επιλόγου- Συμπεράσματα	56
8. Βιβλιογραφία-Πηγές.....	59
9. Ηλεκτρονικές πηγές	67
Παράρτημα	68

Πίνακας διαγραμμάτων και πινάκων

Διαγράμματα

Διάγραμμα 1 Δείκτης οικονομικής φτώχειας.....	10
Διάγραμμα 2 Κατανομή κονδυλίων ανά ΕΔΕΤ	40
Διάγραμμα 3 Κατανομή κονδυλίων ανά χώρα.....	41
Διάγραμμα 4 Απορρόφηση κονδυλίων ανά χώρα 2014-20.....	48
Διάγραμμα 5 ολοκληρωμένα χρηματοδοτούμενα προγράμματα ανά τομέα	49
Διάγραμμα 6 Δείκτης AROPE	50
Διάγραμμα 7 Υλική και Κοινωνική Υστέρηση.....	51
Διάγραμμα 8 Φτώχεια και Κοινωνικός Αποκλεισμός-παιδιά	53

Πίνακες

Πίνακας 1 Προϋπολογισμός για την Κοινωνική Ένταξη 2014-20.....	39
Πίνακας 2 Η συμμετοχή της Ελλάδας στην χρηματοδότηση.....	47
Πίνακας 3 Ελλάδα Κατανομή Κονδυλίων για την απασχόληση και ανάπτυξη.....	55

Συντομογραφίες

EPSCO	Employment, Social Policy, Health and Consumer Affairs Council configuration
SPC	Social Protection Committee
EMPL	Employment and Social Policy Committee
SOC	Section for Employment, Social Affairs and Citizenship (SOC)
PEPP	Pan-European Personal Pension Product
Α.ΜΕ.Α	Άτομα με Αναπηρία
ΑΜΣ	Ανοικτή Μέθοδος Συντονισμού
ΓΔ (DG)	Γενική Διεύθυνση (Directorate General)
Ε.Ε.Π	Ενιαία Ευρωπαϊκή Πράξη
Ε.Ο.Κ	Ευρωπαϊκή Οικονομική Κοινότητα
ΕΓΤΑΑ	Ευρωπαϊκό Γεωργικό Ταμείο Αγροτικής Ανάπτυξης
ΕΛΕΤ	Επενδυτικά και Διαρθρωτικά Ταμεία
ΕΕ	Ευρωπαϊκή Ένωση
ΕΕ-27	ΕΕ μετά την αποχώρηση του Ηνωμένου Βασιλείου (2020)
ΕΚ	Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο
ΕΚΜ	Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Μοντέλο
ΕΚΤ(+)	Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο(+)
ΕΟΚΕ	Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή
Ε.Σ.Κ.Ε	Εθνική Στρατηγική για την Κοινωνική Ένταξη
ΕΠΚΔ	Ευρωπαϊκός Πυλώνας Κοινωνικών Δικαιωμάτων
ΕτΠ	Επιτροπή των Περιφερειών
ΕΤΠΑ	Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακή Ανάπτυξης
ΗΒ	Ηνωμένο Βασίλειο
ΟΗΕ	Οργανισμός Ηνωμένων Εθνών
ΠΑΕ	Παρατηρητήριο της Αγοράς Εργασίας
ΠΔΠ	Πολυετές Δημοσιονομικό Πλαίσιο
ΣΕΕ	Συνθήκη για την ΕΕ
ΣΗΕΛΑΑ	Σύμβασης Των Ηνωμένων Εθνών Για Τα Δικαιώματα Των Ατόμων Με Αναπηρίες
ΣΔΕΕ	Συνθήκη για την Λειτουργία της ΕΕ

Περίληψη

Η πολιτική των κοινωνικών υποθέσεων και της κοινωνικής ένταξης της ΕΕ θεωρείται μία τις σημαντικότερες πολιτικές της. Μέσα από την εργασία αυτή θα αναλύσουμε το ιστορικό και θεσμικό περιβάλλον της πολιτικής αυτής μέσα από την εξέλιξη της ευρωπαϊκής ενοποίησης. Κατόπιν θα εξετάσουμε την διαδικασία άσκησης της πολιτικής κοινωνικών υποθέσεων από τα θεσμικά και συμβουλευτικά όργανα της ΕΕ, και θα αναφερθούμε σε σημαντικές πρωτοβουλίες γύρω από την πολιτική των κοινωνικών υποθέσεων και της κοινωνικής ένταξης, με την παραγωγή κανόνων δευτερογενούς δικαίου. Επιπλέον σημαντικό ρόλο διαδραματίζει η Πολιτική Συνοχής με την παροχή πόρων από τα ΕΔΕΤ. Η περιπτωσιολογική μελέτη της Ελλάδας παρουσιάζεται ακόμη, με στόχο την αξιολόγηση της ευθυγράμμιση της εθνικής πολιτικής κοινωνικής ένταξης με την Ενωσιακή πολιτική. Το τελευταίο μέρος περιλαμβάνει μία συνολική αποτίμηση της μελέτης και κάποιες προτάσεις σχετικά με το μέλλον της πολιτικής. Η μεθοδολογία για την εκπόνηση της εργασίας βασίζεται κατά κύριο λόγο έρευνα ξενόγλωσσης βιβλιογραφίας, κυρίως δημοσιεύσεις οργάνων της ΕΕ. Επιπλέον έγινε χρήση στατιστικών δεδομένων με σκοπό την ποιοτική ανάλυση της κοινωνικής πολιτικής της Ένωσης.

Λέξεις-κλειδιά: Κοινωνική ένταξη, κοινωνικές υποθέσεις, κοινωνική πολιτική, κοινωνικός αποκλεισμός, Δίκαιο ΕΕ, φτώχεια

Abstract

The common policy of Social Affairs and Social Inclusion is one of the most important policies of the EU. Through this paper we will analyze the historical and institutional framework, through the evolution of European Integration. Further, we will examine the process of implementation of the policy of Social Affairs and Social Inclusion through the production of secondary and supplementary law. Plus, the Cohesion Policy plays a crucial role through the Resources granted from ESIF. The case study of Greece is presented to evaluate the alignment of the Greek social inclusion policy with the EU, by making use of quantitative data. The final part includes an overall assessment of the study and some proposition of the future of the policy. The methodology applied for the of the thesis involves mainly bibliographical research, mostly publications of the EU. In addition, statistical data are used with the purpose of a qualitative analysis of the EU social policy

Keywords: social inclusion, social affairs, social policy, social protection, EU, poverty

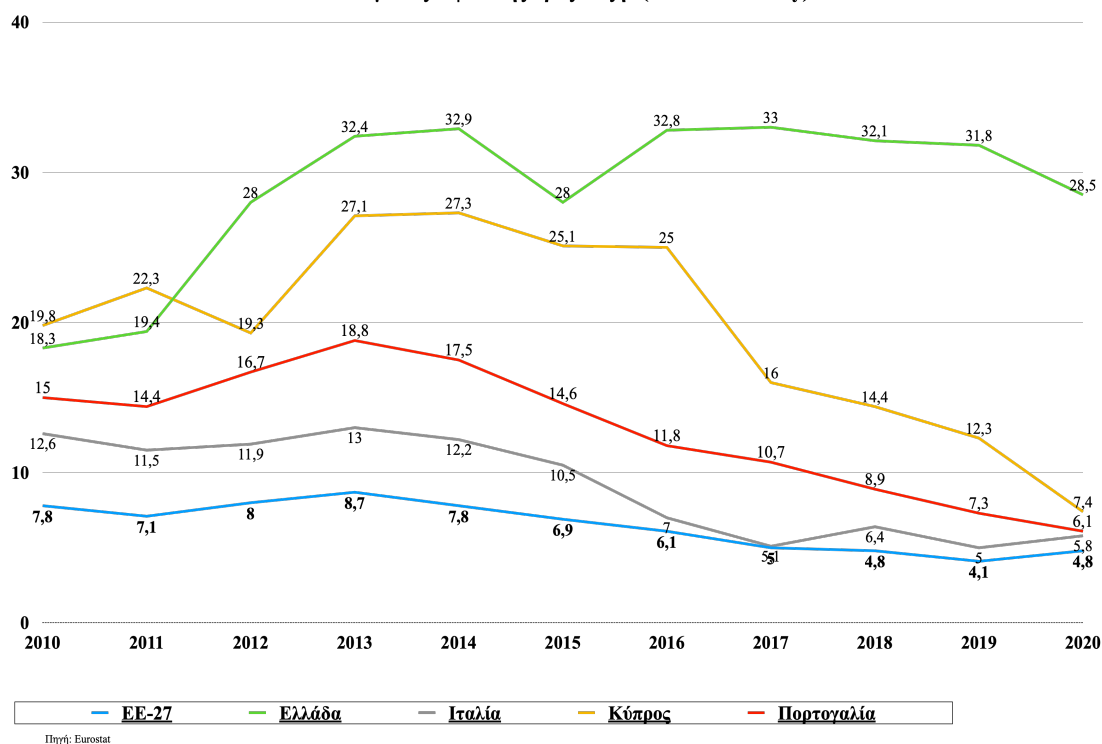
Εισαγωγή

Το 2022, η Ευρωπαϊκή Ένωση των 27 κρατών συμπληρώνει την έβδομη δεκαετία παρουσίας στο διεθνές πολιτικό και οικονομικό σύστημα, ως πυλώνας σταθερότητας και ασφάλειας, έχοντας ως στόχο, μεταξύ άλλων, την άνοδο του βιοτικού επιπέδου των πολιτών αυτής. Η δεκαετία του 2010, ωστόσο, αποτέλεσε κομβικό σημείο για την ιστορική πορεία της Ένωσης, ως αφετηρία μίας ακολουθίας κρίσεων (crisis continuum). Τότε ένας σημαντικός αριθμός κρατών-μελών της Ένωσης, ιδίως τα μέλη της Ζώνης του Ευρώ, όπως η Ελλάδα και η Ιταλία, ήρθαν αντιμέτωπα με βαθιά οικονομική ύφεση και κρίση χρέους, απόρροια της παγκόσμιας χρηματοπιστωτικής κρίσης του 2007-8. Σε συνδυασμό με τα διαθρωτικά προβλήματα των εθνικών οικονομιών των κρατών-μελών, οδήγησε την εφαρμογή μεταρρυθμίσεων με στόχο την σύγκλιση των οικονομικών πολιτικών και την ενίσχυση της δημοσιονομικής εποπτείας, στα πλαίσια της Νέας Οικονομικής Διακυβέρνησης της ΕΕ.

Η εφαρμογή αυστηρών κανόνων δημοσιονομικής προσαρμογής και ενισχυμένης εποπτείας των δημοσίων οικονομικών δημιούργησε νέα δεδομένα σε ό,τι αφορά την κοινωνική συνοχή. Η αύξηση του ποσοστού ανεργίας, η απώλεια διαθέσιμου εισοδήματος, η ανεπάρκεια κοινωνικών δομών σε ορισμένα κράτη, ιδίως στον τομέα της υγείας και της κοινωνικής προστασίας έθεσε το ζήτημα της αντιμετώπισης της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού. Το παρακάτω διάγραμμα αναπαριστά την χρονική ακολουθία για την κατάσταση φτώχειας του πληθυσμού λόγω πτώσης του διαθέσιμου εισοδήματος (monetary poverty), επικεντρώνοντας στις χώρες που εισήλθαν σε πρόγραμμα δημοσιονομική προσαρμογής (μνημόνιο), την Ελλάδα, την Πορτογαλία, την Ιταλία και την Κύπρο, με την πρώτη να κόβει το νήμα σε σχέση με τον μέσο όρο της ΕΕ. Το 2014 η Ελλάδα το ποσοστό σε αδυναμία ανταπόκριση σε βασικές ανάγκες ανήλθε στο 32,9%.

Διάγραμμα 1 Δείκτης οικονομικής φτώχειας

Αδυναμία εξασφάλισης προς το ζην (EU SILC Survey)

Το φθινόπωρο του 2015, κράτη-μέλη της ΕΕ αποτέλεσαν χώρες υποδοχής ενός μεγάλου κύματος μεταναστών και προσφύγων ως αποτέλεσμα του εμφυλίου πολέμου στη Συρία. Σύμφωνα με την Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ, μόνο το 2016 σχεδόν 5,2 εκατομμύρια πρόσφυγες και μετανάστες έφτασαν στις χώρες του νότου της ΕΕ, κυρίως στην Ελλάδα και την Ιταλία. Παράλληλα με την προσφυγική και μεταναστευτική κρίση, καθοριστική για την πορεία της ΕΕ υπήρξε η απόφαση του Ηνωμένου Βασιλείου, μέσω δημοψηφίσματος το 2016 να αποχωρήσει από την ΕΕ. Έπειτα από μία μακρά περίοδο διαπραγματεύσεων με στόχο για το πλαίσιο των σχέσεων μεταξύ των δύο οικονομικών δυνάμεων, το 2020 η χώρα αποτέλεσε οριστικά παρελθόν για την Ένωση.

Το Μάρτιο του 2020, η Ευρώπη ήρθε αντιμέτωπη με την μεγαλύτερη, υγειονομική απειλή του 21^{ου} αιώνα, την πανδημία του SARS Covid-19 που ξεκίνησε στα τέλη του 2019 από την πόλη Γουχάν στην Κίνα. Οι κυβερνήσεις των κρατών μελών της Ένωσης έλαβαν άμεσα μέτρα περιορισμού της κυκλοφορίας των πολιτών και κατά συνέπεια της επαγγελματικής, οικονομικής και κοινωνικής δραστηριότητας. Η εφαρμογή των μέτρων περιορισμού της εξάπλωσης πρόβαλλε την απαίτηση για οικονομική στήριξη των εθνικών οικονομιών μέσω της δημοσιονομικής πολιτικής, κατά παρέκκλιση των κανόνων της δημοσιονομικής πειθαρχίας.

Στις 24 Φεβρουαρίου 2022, η Ευρώπη βίωσε μία από τις μεγαλύτερες απειλές ασφαλείας με την εισβολή της Ρωσίας στην Ουκρανία, συνοδευόμενη από αιματηρές σταθερότητας και ασφάλειας, η ΕΕ προέβη άμεσα σε οικονομική και κοινωνική στήριξη της Ουκρανίας, ενώ επέβαλλε ένα μακρύ κατάλογο αυστηρών κυρώσεων στη Ρωσία με στόχο να πλήξει την οικονομική δραστηριότητα της χώρας σε διεθνές επίπεδο. Ένας από τους τομείς που επλήγη ήταν αυτός της ενεργειακής ασφάλειας, γεγονός που οδήγησε σε αυξημένες τιμές ενέργειας δημιουργώντας έντονες πληθωριστικές τάσεις αποδυναμώνοντας την αγοραστική δυνατότητα των ευρωπαϊών πολιτών. Σύμφωνα με το μηνιαίο δελτίο της Eurostat, τον Απρίλιο του 2022 καταγράφηκε ιστορικό υψηλό πληθωρισμού για την ΕΕ 7.5% για (Eurostat, 2022).

Αξίζει ακόμη να αναφέρουμε ότι κατά τη δεκαετία και πλέον των κρίσεων τις οποίες είχε να αντιμετωπίσει η ΕΕ, πολιτικές και δυνάμεις που αντιμάχονταν το ευρωπαϊκό όραμα κέρδισαν έδαφος σε επίπεδο αιρετών εκπροσώπων. Πρόσφατο παράδειγμα ήταν η άνοδος του ποσοστού του κόμματος «Εθνική Συσπείρωση» στη Γαλλία με ηγέτιδα τη Μαρίν Λεπέν στις προεδρικές εκλογές του Απριλίου 2022.

Μέσα από εκτενή βιβλιογραφική έρευνα, η παρούσα εργασία θα εξετάσει το ζήτημα της πολιτικής κοινωνικής ένταξης της ΕΕ. Η υπόθεση πάνω στην οποία θα βασιστεί η ανάλυση είναι η παρακάτω:

Η κοινωνική πολιτική της ΕΕ, κατά την τελευταία δεκαετία, έχει συμβάλει αποφασιστικά στην καταπολέμηση της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού, σε επίπεδο κρατών.

Επί της υπόθεσης εργασίας αυτής θα επιχειρήσουμε να δώσουμε απαντήσεις σε μία σειρά από ερωτήματα όπως: **πως** αποτιμάται η κοινωνική πολιτική μέσα από την πορεία της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης, σε επίπεδο δημόσιων πολιτικών και στο επίπεδο της δημόσιας διοίκησης; **Ποιες** είναι οι νέες ανάγκες και κίνδυνοι που δημιουργήθηκαν μέσα από τις αλληπάλληλες κρίσεις του ευρωπαϊκού οικοδομήματος (οικονομική, υγειονομική, ενεργειακή); Είναι δυνατή η σύμπλευση της άσκησης της ευρωπαϊκής πολιτικής για τις κοινωνικές υποθέσεις, με έμφαση στην αλληλεγγύη και της θεμελιώδους αρχής της ελεύθερης οικονομίας της αγοράς; Τέλος, η κοινωνική πολιτική της ΕΕ αποτελεί μία «ήπια» εκ των άνω πολιτική (top-down politics) ή μία κυκλική πολιτική με βάση την αρχή της πολυεπίπεδης διακυβέρνησης (multi-level governance);

Για την τεκμηρίωση των ερωτημάτων της εργασίας θα ακολουθήσει μία ανάλυση, η οποία χωρίζεται σε πέντε μέρη. Στο πρώτο μέρος θα δοθεί βάρος στην σύνθεση του

Ευρωπαϊκού Κοινωνικού Μοντέλου (**European Social Model**). Συγκεκριμένα, περιλαμβάνεται αρχικά, η θεωρητική επισκόπηση του, με βάση τα μοντέλα κράτους πρόνοιας των ευρωπαϊκών κρατών. Έπειτα, θα προσπαθήσουμε να εντοπίσουμε τον συσχετισμό του ΕΚΜ με τις νέες ανάγκες και προκλήσεις που δημιουργήθηκαν κατά τη διάρκεια των πολλαπλών κρίσεων που αντιμετώπισε το ευρωπαϊκό οικοδόμημα. Στη συνέχεια, το ενδιαφέρον εστιάζεται στην εξελικτική πορεία της κοινωνικής πολιτικής μέσα από το πρωτογενές δίκαιο (Συνθήκες) κατά κύριο λόγο και στον επαναπροσδιορισμό της κατά την τελευταία δεκαετία.

Στο τρίτο μέρος, εξετάζεται η αρχιτεκτονική της διαμόρφωσης και άσκησης της ευρωπαϊκής πολιτικής κοινωνικής ένταξης, με βάση το σήμερα. Για την κατανόηση του ζητήματος, γίνεται σε πρώτη φάση αναφορά στο θεσμικό πλαίσιο άσκησης της πολιτικής από τα θεσμικά και τα συμβουλευτικά όργανα της ΕΕ. Σε δεύτερη φάση, αναλύονται οι τομείς δράσης, με αναφορά, ως επί το πλείστον, σε κανόνες παραγωγού δικαίου.

Η αποτίμηση των πολιτικών κοινωνικής ένταξης της ΕΕ, στο τέταρτο μέρος της εργασίας πραγματοποιείται μέσα από την στατιστική ανάλυση των δεδομένων από την Ευρωπαϊκή Στατιστική Υπηρεσία (Eurostat), καθώς και με την μελέτη περίπτωσης της Ελλάδας σε επίπεδο εφαρμογής δημοσίων πολιτικών για την ένταξη και την αξιολόγηση των μεταρρυθμίσεων στο κοινωνικό πεδίο της δημόσιας διοίκησης συγκριτικά με το ενωσιακό περιβάλλον.

Η εργασία ολοκληρώνεται με την αναφορά στο μέλλον της πολιτικής των κοινωνικών υποθέσεων και της ένταξης. Εδώ, εξάγονται συμπεράσματα σε σχέση με την επάρκεια των ευρωπαϊκών κοινωνικών πολιτικών. Επιπλέον γίνεται λόγος σε νέες πτυχές και διαστάσεις της κοινωνικής ένταξης και παρέχονται προτάσεις ενίσχυσης.

1. Προσεγγίζοντας την έννοια του Ευρωπαϊκού Κοινωνικού Μοντέλου (European Social Model)

Κατά τα τέλη της δεκαετίας του 1980 ως το 1994, η Επιτροπή με επικεφαλής τον Jacques Delors υποστήριξε την δημιουργία ενός Ευρωπαϊκού Κοινωνικού Χώρου (European Social Space). Η Λευκή Βίβλος του 1993 για την «Ανάπτυξη, την Ανταγωνιστικότητα και την Απασχόληση» (Growth, Competitiveness, Employment) προέτρεπε την ανάπτυξη ενός νέου μοντέλου ευρωπαϊκής κοινωνίας με ενισχυμένη

αλληλεγγύη, μέσα από ένα νέο Κοινωνικό Σύμφωνο αποβλέποντας στην ενίσχυση της απασχόλησης και της παραγωγικότητας, (Επιτροπή, 1993).

Προκύπτουν τα εξής ερωτήματα: το ΕΚΜ αποτελεί μια διαφοροποίηση των μοντέλων κοινωνικής προστασίας που έχουν υιοθετηθεί από τα κράτη μέλη της Ένωσης ή αποτελεί μία σύνθεση επιμέρους στοιχείων, εννοιών και στόχων πολιτικής κάθε μοντέλου χωριστά; Επιπρόσθετα με την εφαρμογή θεωρητικών ορισμών και των διαφορετικών προσεγγίσεων της θεωρίας του **εξευρωπαϊσμού** (Europeanization) θα εξετάσουμε το εάν η δημιουργία ενός ΕΚΜ αποτελεί τον στόχο της πολιτικής της ΕΕ για την κοινωνική ένταξη, ή αφορά ουσιαστικά ένα πρότυπο (template) πολιτικών και διαδικασιών, για την αντιμετώπιση ζητημάτων που σχετίζονται με την φτώχεια και τον κοινωνικό αποκλεισμό, μεταξύ άλλων.

1.1 Το ΕΚΜ μέσα από την Στρατηγική της Λισαβόνας

Στο άρθρο 27 των Συμπερασμάτων του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου της Λισαβόνας το Μάρτιο του 2000 γίνεται αναφορά σε πτυχές του ΕΚΜ εστιάζοντας σε τέσσερις τομείς:

- τη βελτίωση της απασχολησιμότητας και μείωση των ελλείψεων δεξιοτήτων, ιδίως μέσω του εφοδιασμού των υπηρεσιών απασχόλησης με μια πανευρωπαϊκή βάση δεδομένων για θέσεις απασχόλησης και ευκαιρίες μάθησης· προαγωγή ειδικών προγραμμάτων ώστε να μπορέσουν οι άνεργοι να καλύψουν τις ελλείψεις δεξιοτήτων,
- τη μεγαλύτερη προτεραιότητα στη διά βίου μάθηση ως βασικού στοιχείου του ευρωπαϊκού κοινωνικού μοντέλου, μεταξύ άλλων ενθαρρύνοντας συμφωνίες μεταξύ των κοινωνικών εταίρων για την καινοτομία και τη διά βίου μάθηση· αξιοποιώντας τη συμπληρωματικότητα μεταξύ της διά βίου μάθησης και της προσαρμοστικότητας χάρη στην ευέλικτη διαχείριση του χρόνου εργασίας και την εκ περιτροπής απασχόληση· και καθιερώνοντας ευρωπαϊκό έπαθλο για τις ιδιαίτερα προοδευτικές επιχειρήσεις. Πρέπει να καθοριστούν σημεία αναφοράς για την παρακολούθηση της πορείας προς το στόχο αυτόν,
- μεγαλύτερη απασχόληση στον τομέα της παροχής υπηρεσιών, συμπεριλαμβανομένων των προσωπικών υπηρεσιών, όπου υπάρχουν σημαντικές ελλείψεις· είναι δυνατόν να αναλαμβάνονται πρωτοβουλίες του ιδιωτικού, του δημόσιου και του τρίτου τομέα, με τις ενδεικνυόμενες λύσεις, για τις λιγότερο ευνοημένες κατηγορίες,
- προώθηση όλων των πτυχών των ίσων ευκαιριών, μεταξύ άλλων περιορίζοντας τον επαγγελματικό διαχωρισμό, και διευκόλυνση του συμβιβασμού της επαγγελματικής

με την οικογενειακή ζωή, ιδίως καθορίζοντας νέο σημείο αναφοράς για την παροχή καλύτερης παιδικής μέριμνας.

1.2 Μοντέλα κράτους πρόνοιας στην Ευρώπη

Για να κατανοήσουμε την φύση του ΕΚΜ είναι χρήσιμη η θεωρητική επισκόπηση της επιστήμης του κράτους πρόνοιας. Σύμφωνα με τον Esping Andersen (1990), τα μοντέλα κράτους πρόνοιας (welfare system) που έχουν υιοθετηθεί από κράτη της Γηραιάς ηπείρου μπορούν να χωριστούν, σε πρώτο επίπεδο, σε τρεις κατηγορίες: το **φιλελεύθερο-αγγλοσαξωνικό, συντηρητικό-κορπορατιστικό και το σκανδιναβικό μοντέλο**. Η ανάλυση των τριών αυτών μπορεί να πραγματοποιηθεί με βάση μία σειρά θεωρητικών αναλύσεων.

Το φιλελεύθερο-αγγλοσαξωνικό μοντέλο επικεντρώνεται στην αντιμετώπιση των δυσλειτουργιών της ελεύθερης οικονομίας της αγοράς και χαρακτηρίζεται από χαμηλό επίπεδο κοινωνικών παροχών. Έχοντας ως κριτήριο την ύπαρξη ανάγκης, το κράτος λειτουργεί επικουρικά με στόχο την ενίσχυση των ατόμων που αντιμετωπίζουν σοβαρό κίνδυνο. Η απόδοση των κοινωνικών παροχών λαμβάνει χώρα με αυστηρά κριτήρια που αφορούν το επίπεδο εισοδήματος (means testing). Το φιλελεύθερο μοντέλο θα μπορούσε να χαρακτηριστεί και ως μεταβατικό μοντέλο κοινωνικής προστασίας, με το κράτος να προσφέρει ένα δίκτυ ασφαλείας στους δικαιούχους αποσκοπώντας στην επανένταξη αυτών στην αγορά εργασίας.

Το συντηρητικό μοντέλο, σε αντίθεση με το φιλελεύθερο, αναγνωρίζει ένα μεγαλύτερο εύρος κοινωνικών δικαιωμάτων θέτοντας στο επίκεντρο την πολιτική για την οικογένεια. Στο εν λόγω, η άσκηση πολιτικών κοινωνικής προστασίας συμβαδίζει με την συμβολή του ατόμου στην αγορά εργασίας, με στόχο την διατήρηση των διαφορετικών κοινωνικών status.

Στο σοσιαλδημοκρατικό μοντέλο, η άσκηση της κοινωνικής πολιτικής πραγματοποιείται με βάση την αρχή της καθολικότητας. Εν προκειμένω, το κράτος λειτουργεί εξισωτικά, αναγνωρίζοντας πλήρως τα κοινωνικά δικαιώματα. Ταυτόχρονα, εγγυάται την πλήρη απασχόληση, με την πολιτική της κοινωνικής προστασίας να ασκείται με την παροχή κοινωνικών υπηρεσιών, με εξαιρετικά χαμηλό βαθμό σκόπευσης. Το παρόν μοντέλο έχει υιοθετηθεί σε χώρες όπως η Σουηδία, η Νορβηγία, η Δανία, η Φινλανδία, η Ολλανδία και το Βέλγιο.

Πέραν της προσέγγισης των τριών διαφορετικών μοντέλων κοινωνικής προστασίας, ο Ferrera (1996, 1999) εισάγει το νοτιοευρωπαϊκό μοντέλο κοινωνικής πολιτικής (latin-rim model), το οποίο εντοπίζεται σε κράτη όπως η Ελλάδα. Στο καθ' ου, κεντρικό ρόλο

λαμβάνει η καθολική παροχή υπηρεσιών υγείας και η ενίσχυση του εισοδήματος μέσω μεταβιβαστικών πληρωμών από το κράτος, με αυτές να έχουν χαμηλό επίπεδο αποδοτικότητας. Ταυτόχρονα παρατηρείται ανισομέρεια στην προστασία των ομάδων που αντιμετωπίζουν κοινωνικούς κινδύνους, με έμφαση στον κίνδυνο του γήρατος. Ανισομέρεια υπάρχει ακόμη στην κατανομή των βαρών μεταξύ διαφόρων επαγγελματικών ομάδων ως προς την χρηματοδότηση του συστήματος.

Βάσει των παραπάνω θεωρητικών υποδειγμάτων, το ΕΚΜ δύναται να χαρακτηριστεί ως ένα εξελισσόμενο **υβριδικό** μοντέλο κοινωνικής πολιτικής. Ο υβριδικός χαρακτήρας του ΕΚΜ προκύπτει από την προσπάθεια συμβιβασμού της πολιτικής κοινωνικής προστασίας και της θεμελιώδους αρχής της προστασίας της ελεύθερης οικονομίας της αγοράς και του ανταγωνισμού της ΕΕ. Το ΕΚΜ δίνει ιδιαίτερη έμφαση στο δημόσιο χαρακτήρα του συστήματος κοινωνικής ασφάλειας επιχειρώντας παράλληλα την σύγκλιση των εθνικών συστημάτων για την δημιουργία ενός ενιαίου κοινωνικού χώρου. (Σαρρής, 2014).

1.3 Ο εξευρωπαϊσμός της κοινωνικής πολιτικής

Επιχειρώντας να κατανοήσουμε την δυναμική της κοινωνικής πολιτικής της ΕΕ είναι χρήσιμη η επισκόπηση των θεωρητικών προσεγγίσεων του εξευρωπαϊσμού (Europeanization) των κοινωνικών πολιτικών. Σύμφωνα με τον Radaelli (2003), **εξευρωπαϊσμός** είναι μία διαδικασία διαμόρφωσης, διάχυσης και θεσμοποίησης τυπικών και άτυπων κανόνων, μεθόδων, παραδειγμάτων πολιτικής, στυλ, «τρόπων ζωής», κοινών πεποιθήσεων και προτύπων, που αρχικά παγιώνονται στο πλαίσιο των ευρωπαϊκών πολιτικών και στη συνέχεια ενσωματώνονται στη λογική της δημόσιας συζήτησης των πολιτικών δομών και των δημοσίων πολιτικών σε εθνικό επίπεδο. Με βάση τον ορισμό αυτό, ο εξευρωπαϊσμός αποτελεί μία **εκ των άνω** διαδικασία (top-down), η ΕΕ λειτουργεί ως φορέας πολιτικών και μεταρρυθμίσεων με αποτέλεσμα την αλλαγή σε εθνικό επίπεδο. Από την άλλη πλευρά, ο εξευρωπαϊσμός **από τα κάτω** (bottom-up) συνδέεται με τον ρόλο των κρατών-μελών ως υποκείμενα (agents) διαμόρφωσης πολιτικών σε επίπεδο ΕΕ.

Στο πεδίο της άσκησης της κοινής πολιτικής της ΕΕ για τις κοινωνικές υποθέσεις είναι κατάλληλη μία **ενοποιημένη προσέγγιση** (integrated approach). Η κοινωνική πολιτική της ΕΕ αποτελεί μία **κυκλική διαδικασία** (circular process), η οποία περιλαμβάνει σε πρώτο επίπεδο τα θεσμικά όργανα της ΕΕ, τα κράτη-μέλη με σημείο αναφοράς το επίπεδο άσκησης δημόσιας πολιτικής για τις κοινωνικές υποθέσεις και

συνάμα την δημόσια διοίκηση, καθώς και ενδιαμέσους δρώντες που συμμετέχουν στη διαμόρφωση κοινωνικής πολιτικής. Παράδειγμα είναι οι κοινωνικοί εταίροι, όπως ενώσεις εργοδοτών και εργαζομένων που επιχειρούν την βελτίωση του επιπέδου κοινωνικής προστασίας για την εκάστοτε ομάδα-στόχο. Σε δεύτερο επίπεδο, η κυκλική ροή της διαδικασίας εξαρτάται αφενός από τις επιπτώσεις των κρίσεων τις οποίες αντιμετωπίζει το οικοδόμημα της ΕΕ κατά την τελευταία δεκαετία και πλέον, οι οποίες έχουν αφήσει το αποτύπωμα του στην ζωή του ευρωπαίου πολίτη.

2. Η Κοινωνική Πολιτική μέσα από τις Συνθήκες της ΕΕ-ιστορικά

2.1 Από τη Συνθήκη της Ρώμης (1957) στην Ενιαία Ευρωπαϊκή Πράξη (Ε.Ε.Π)

Η Συνθήκη της Ρώμης αποτέλεσε ένα πρώιμο βήμα για την προσθήκη της κοινωνικής διάστασης στην αρχιτεκτονική του ευρωπαϊκού οικοδομήματος. Με την υπογραφή στις 25 Μαρτίου 1957 και θέση σε ισχύ την πρώτη Ιανουαρίου 1958, ιδρύθηκε η Ευρωπαϊκή Οικονομική Κοινότητα (Ε.Ο.Κ) και πραγματοποιήθηκε το πρώτο βήμα για την δημιουργία της Κοινής Αγοράς βασιζόμενη στις τέσσερις θεμελιώδεις ελευθερίες. Παρά το γεγονός ότι οι παρεμβάσεις στο πεδίο της κοινωνικής πολιτικής ανήκουν σε επίπεδο κρατών-μελών σύμφωνα με το άρθρο 118, η Συνθήκη αναγνώρισε έναν αριθμό παραχωρήσεων παρεμβατικού χαρακτήρα (Falkner, 2013), σύμφυτες με τον πρωταρχικό στόχο της οικονομικής ανάπτυξης της Κοινότητας. Οι παρεμβάσεις αφορούν την πρόβλεψη για ισότητα της αμοιβής μεταξύ ανδρών και γυναικών (άρθρο 119) και την πρόβλεψη για άδεια μετ'αποδοχών κατά τη διάρκεια των διακοπών για τους εργαζομένους.

Η σημαντικότερη, ωστόσο πρόβλεψη της Συνθήκης υπήρξε η προσθήκη των άρθρων 123 έως 128, τα οποία αφορούσαν την ίδρυση του Ευρωπαϊκού Κοινωνικού Ταμείου (ΕΚΤ). Ως το πρώτο διαρθρωτικό ταμείο με επενδυτική προτεραιότητα το ανθρώπινο δυναμικό, το ΕΚΤ έχει ως σκοπό την ενίσχυση της απασχόλησης μέσα από την δημιουργία θέσεων εργασίας, την διευκόλυνση της γεωγραφικής και της κινητικότητας των εργαζομένων μεταξύ διαφορετικών επαγγελματικών κλάδων.

Η Ε.Ε.Π του 1987 είχε ως στόχο την ολοκλήρωση της ενιαίας αγοράς στην Κοινότητα. Για πρώτη φορά το ζήτημα της υγείας και ασφάλειας του περιβάλλοντος εργασίας των εργαζομένων διατυπώθηκε στην Υποενοότητα III και συγκεκριμένα στο άρθρο 118α. Στη δεύτερη παράγραφο του ίδιου άρθρου, το Συμβούλιο έχοντας εγκρίνει με αυξημένη πλειοψηφία προτάσεις της Επιτροπής, σε συνεργασία με το Ευρωπαϊκό

Κοινοβούλιο και συμβουλευόμενο την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή (Ε.Ο.Κ.Ε) μπορεί να εκδώσει οδηγίες για παροχή κατευθυντήριων γραμμών για την ΥΑΕ.

2.2 Ο Κοινωνικός Χάρτης του 1989

Μετά την υπογραφή και την θέση σε ισχύ της Ε.Ε.Π. η δεύτερη Επιτροπή Delors (1990-1995) εξέδωσε τον Κοινωνικό Χάρτη βασικές αρχές προστασίας των εργαζομένων, ως ένα βήμα θέσπισης κοινωνικής νομοθεσίας στην Κοινότητα. Το Ηνωμένο Βασίλειο ακολουθώντας ρήτρας παρέκκλισης (opt-out) από την κοινοτική νομοθεσία, δεν υπέγραψε τον Κοινωνικό Χάρτη. Συγκεκριμένα ο Χάρτης περιλαμβάνει:

1. Το δικαίωμα εργασίας στη χώρα της Ένωσης που επιλέγει ο εργαζόμενος
2. Το δικαίωμα στην δίκαιη αμοιβή
3. Το δικαίωμα για τη βελτίωση των συνθηκών διαβίωσης και εργασίας
4. Το δικαίωμα για κοινωνική προστασία στα πλαίσια των ισχυόντων εθνικών συστημάτων
5. Το δικαίωμα του «συνέρχεσθαι» και της συλλογικής διαπραγμάτευσης
6. Το δικαίωμα της επαγγελματικής κατάρτισης
7. Το δικαίωμα της ίσης μεταχείρισης ανδρών και γυναικών
8. Το δικαίωμα πληροφόρησης και διαβούλευσης και συμμετοχής των εργαζομένων
9. Το δικαίωμα προστασίας της υγείας και ασφάλειας στο χώρο εργασίας
10. Την προστασία των παιδικών και των εφήβων
11. Την διασφάλιση ενός αξιοπρεπούς επιπέδου διαβίωσης για τους ηλικιωμένους
12. Την βελτίωση της επαγγελματικής ένταξης των μειονεκτούντων ατόμων.

2.3 Συνθήκη του Μαάστριχτ-Κοινωνικό Πρωτόκολλο

Η Συνθήκη του Μαάστριχτ αποτέλεσε γεγονός ύψιστης πολιτικής σημασίας για την ευρωπαϊκή ιστορία, καθώς με εκείνη έλαβε χώρα η ίδρυση της ΕΕ των 12 κρατών-μελών μέχρι τότε. Υπογράφηκε στις 7 Φεβρουαρίου 1992 και τέθηκε σε ισχύ την πρώτη Νοεμβρίου 1993. Ως ένα σημαντικό βήμα για την δημιουργία πολιτικής ένωσης,

η Συνθήκη φέρει για πρώτη φορά ενισχυμένες κοινωνικές αρμοδιότητες για την Ένωση¹.

Το Κοινωνικό Πρωτόκολλο (Social Charter) το οποίο προσαρτήθηκε στο κείμενο της Συνθήκης, περιείχε μία σειρά από στόχους που αφορούσαν: την προώθηση της απασχόλησης, την βελτίωση των όρων διαβίωσης και εργασίας, την κατάλληλη κοινωνική προστασία, την ανάπτυξη των ανθρωπίνων πόρων για την διασφάλιση υψηλού και βιώσιμου επιπέδου απασχόλησης, και τέλος την ένταξη των ατόμων στην αγορά εργασίας.

2.4 Συνθήκη του Άμστερνταμ

Η Συνθήκη του Άμστερνταμ το 1997 ήταν καθοριστική για το πεδίο της απασχόλησης στο πλαίσιο της κοινής ευρωπαϊκής πολιτικής για τις κοινωνικές υποθέσεις. Η νίκη στις εκλογές του κόμματος των Εργατικών οδήγησε στην άρση του βέτο του ΗΒ για τον Κοινωνικό Χάρτη των Εργαζομένων του 1989. Ακόλουθα η Συνθήκη του Άμστερνταμ, μέσα από τα άρθρα 125-130 θέσπισε την Κοινή Πολιτική για την Απασχόληση προωθώντας τον συντονισμό των εθνικών στρατηγικών για την απασχόληση, επί τη βάσει κατευθυντήριων γραμμών και ετήσιων εκθέσεων αξιολόγησης.

Άξιο αναφοράς είναι επίσης η διάταξη του άρθρου 13 το οποίο αποτέλεσε νομική βάση για την παραγωγή κανόνων δευτερογενούς δικαίου (οδηγίες) για την καταπολέμηση των διακρίσεων βάσει φύλου, εθνοτικής καταγωγής, φυλής, ανεπάρκειας και σεξουαλικού προσανατολισμού που ακολούθησαν.

2.5 Συνθήκη της Λισαβόνας

Με την υπογραφή της Συνθήκης της Λισαβόνας από τους αρχηγούς των κρατών-μελών και των κυβερνήσεων της ΕΕ-25 στις 13 Δεκεμβρίου 2007, επήλθαν ουσιαστικές τροποποιήσεις σε ό,τι αφορά την άσκηση των αρμοδιοτήτων της Ένωσης στο πεδίο της κοινωνικής πολιτικής. Η ΣΛ αποτελείτο από την τροποποιημένη Συνθήκη για την ΕΕ (ΣΕΕ) και την Συνθήκη για την Λειτουργία της ΕΕ (ΣΛΕΕ). Στο άρθρο 2 της ΣΕΕ διατυπώνονται οι αξίες πάνω στις οποίες η ΕΕ ασκεί τις αρμοδιότητες της: η αξιοπρέπεια, η ελευθερία, η δημοκρατία, το κράτος δικαίου και ο σεβασμός των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και των δικαιωμάτων μειονοτήτων.

¹ Με εξαίρεση το Ηνωμένο Βασίλειο

Στο άρθρο 3 της ΣΕΕ τέθηκαν για πρώτη φορά σε επίπεδο πρωτογενούς ενωσιακού δικαίου, οι κοινωνικοί σκοποί της ΕΕ (Fran & Ruxton, 2015) σχετικά με την προαγωγή ευημερίας για τους πολίτες της (3§1), την προώθηση της απασχόλησης και της κοινωνικής προόδου καθώς και την καταπολέμηση του κοινωνικού αποκλεισμού και των διακρίσεων, την προώθηση της κοινωνικής δικαιοσύνης και προστασίας, την ισότητα ανδρών-γυναικών, την αλληλεγγύη των γενεών και την προστασία των δικαιωμάτων του παιδιού (3§3). Επιπρόσθετα, με το άρθρο 4 ΣΛΕΕ, η άσκηση της πολιτικής για τις κοινωνικές υποθέσεις και την απασχόληση κατατάσσεται στους οι τομείς δράσης στους οποίους η ΕΕ διαθέτει συντρέχουσα αρμοδιότητα, όπου τα κράτη-μέλη δύνανται να νομοθετήσουν μόνο εφόσον η Ένωση επιλέξει να μην ενεργήσει.

Η ουσιαστικότερη συμβολή της Συνθήκης υπήρξε η αναγνώριση του Χάρτη Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της ΕΕ, ως μέρος του πρωτογενούς ενωσιακού δικαίου, στο έκτο άρθρο της ΣΕΕ, μετά την διακήρυξη του στο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της Νίκαιας στις 6-7 Δεκεμβρίου 2000. Ο ΧΘΔΕΕ περιείχε 54 άρθρα χωριζόμενα σε επτά κεφάλαια: Αξιοπρέπεια, Ελευθερίες, Ισότητα, Αλληλεγγύη, Δικαιώματα των Πολιτών, Δικαιοσύνη και Γενικές Διατάξεις. Ειδικότερα στο κεφάλαιο «Αλληλεγγύη», αναγνωρίζονται το δικαίωμα διαπραγματεύσεων και συλλογικών ενεργειών, δικαίωμα πρόσβασης στις υπηρεσίες ευρέσεως εργασίας, προστασία έναντι αδικαιολόγητης απόλυσης, δίκαιοι και ισότιμοι όροι εργασίας, απαγόρευση της εργασίας των παιδιών και προστασία των εργαζόμενων νέων, οικογενειακή και επαγγελματική ζωή, κοινωνική ασφάλιση και κοινωνική αρωγή, προστασία της υγείας, μεταξύ άλλων. Από το 2010 η Επιτροπή εκδίδει ετήσια έκθεση για την πρόοδο της εφαρμογής του ΧΘΔΕΕ. Πρόσφατα η Επιτροπή ανέπτυξε την Στρατηγική για την ενίσχυση της εφαρμογής του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων στην ΕΕ (Επιτροπή, 2020)

3. Η Πολιτική Κοινωνικής Ένταξης της ΕΕ

3.1 Ανοικτή Μέθοδος Συντονισμού

Στις 23 και 24 Μαρτίου 2000 το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της Λισαβόνας των ΕΕ-15, αποτέλεσε σημείο αναφοράς σε σχέση με τον συντονισμό κοινωνικών πολιτικών σε ευρωπαϊκό επίπεδο. Αρχικά στο άρθρο 37 των Συμπερασμάτων της Συνόδου εισήχθη η πρόταση για εφαρμογή μίας νέας **Ανοικτής Μεθόδου Συντονισμού** (ΑΜΣ) ως μέσο διάδοσης βέλτιστων πρακτικών και επίτευξης μεγαλύτερης σύγκλισης προς τους

κύριους στόχους της ΕΕ, σχεδιασμένη κατά τρόπον ώστε να βοηθά τα κράτη μέλη να αναπτύσσουν σταδιακά τις πολιτικές τους, περιλαμβάνοντας τα εξής :

- καθορισμό κατευθυντήριων γραμμών για την Ένωση, συνδυασμένων με συγκεκριμένα χρονοδιαγράμματα για τη βραχυπρόθεσμη, μεσοπρόθεσμη και μακροπρόθεσμη επίτευξη των στόχων που θέτουν,
- καθορισμό, κατά περίπτωση, ποσοτικών και ποιοτικών δεικτών και σημείων αναφοράς, προσαρμοσμένων στις ανάγκες διαφόρων κρατών μελών και τομέων ως μέσο σύγκρισης των βέλτιστων πρακτικών,
- μεταφορά αυτών των ευρωπαϊκών κατευθυντήριων γραμμών στις εθνικές και περιφερειακές πολιτικές με τον καθορισμό ειδικών στόχων και τη θέσπιση μέτρων, λαμβάνοντας υπόψη τις εθνικές και περιφερειακές ιδιομορφίες,
- περιοδική παρακολούθηση, αξιολόγηση και επανεξέταση από ομότιμους, υπό μορφή αλληλοδιδασκτικών διαδικασιών (peer review).

Στον τομέα της ενίσχυσης του ΕΚΜ προτεραιότητα τέθηκε η Εκπαίδευση και κατάρτιση για τη ζωή και την εργασία στην κοινωνία της γνώσης, η ανάπτυξη μιας ενεργητικής πολιτικής για την απασχόληση και ο εκσυγχρονισμός της κοινωνικής προστασίας, και τέλος η προώθηση της κοινωνικής ένταξης. Υιοθετήθηκε για πρώτη φορά Κοινή Στρατηγική για την εξάλειψη της φτώχειας, με ορίζοντα το έτος 2010, (Ευρωπαϊκό Συμβούλιο, 2000).

Η πορεία της εφαρμογής της δεκαετούς Στρατηγικής της Λισαβόνας μπορεί να εξεταστεί στις παρακάτω περιόδους, (Vanhercke, 2020):

1. 2000-2005 «**Πειραματική Περίοδος**»-Λισαβόνα I: κατά τη περίοδο αυτή η εφαρμογή της στρατηγικής κοινωνικής ένταξης βασίστηκε στην καταπολέμηση της φτώχειας (πρόσβαση σε πόρους, δικαιώματα, αγαθά, υπηρεσίες και απασχόληση), την πρόληψη κατά της φτώχειας και την καταγραφή συνθηκών της, στόχοι που τέθηκαν στη Σύνοδο Κορυφής της Νίκαιας. Στο ΕΣ του Λάακεν (2001), συμφωνήθηκαν 18 κοινοί δείκτες μέτρησης, καθώς επίσης και η απαίτηση για κατάρτιση Εθνικών Σχεδίων Δράσης και εθνικών στόχων για την καταπολέμηση της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού. Το 2003 η Επίτροπος Κοινωνικών Υποθέσεων Άννα Διαμαντοπούλου κάλεσε τα υπό ένταξη κράτη να συμμετάσχουν σε μνημόνιο συνεργασίας για την Κοινωνική Ένταξη, ενώ το 2005 τα κράτη μέλη της ΕΕ-25 κατέθεσαν Εθνικά Σχέδια Δράσης για την πρώτη Κοινή Αναφορά για την Κοινωνική Προστασία και την Κοινωνική Ένταξη (Joint Social Protection and Social Inclusion Report). (Ibid)

Αξίζει ακόμη να αναφερθεί ότι η ΑΜΣ εφαρμόστηκε και στα πεδία της κοινωνικής ασφάλισης και των υπηρεσιών υγείας. Σε σχέση με την πρώτη, το ενδιαφέρον στάθηκε στην βιωσιμότητα του συνταξιοδοτικού συστήματος των κρατών μελών, με την θεσμοθέτηση μία σειράς υπο-δεικτών (sub-indicators) και την πρόβλεψη για κατάθεση Εθνικού Σχεδίου για τις Συντάξεις στα πλαίσια της Κοινής Αναφοράς του 2005, όπως αναφέρθηκε προηγουμένως. Ουραγός στην εφαρμογή της ΑΜΣ υπήρξε ο τομέας της πρωτοβάθμιας και μακροχρόνιας φροντίδας υγείας. Μετά από πολλαπλές αδυναμίες εύρεσης κοινών τόπων για την εφαρμογή της ΑΜΣ στην Υγεία, μόλις το 2004 το Σύμβουλο των Υπουργών Υγείας εξέδωσε την απόφαση για εφαρμογή της «ΑΜΣ στην Υγεία και την Μακροχρόνια Φροντίδα» (OMC on Health and Long-term Care) ((De La Rosa, 2018).

2. 2006-2007 «Περίοδος εξορθολογισμού» Στρατηγική Λισαβόνα II: Στο χρονικό αυτό σημείο θεσπίζεται επίσημα, η ΑΜΣ για την Κοινωνική Προστασία και την Κοινωνική Ένταξη (**OMC for Social Protection and Social Inclusion**) μέσα από τρεις άξονες:

- α) την Καταπολέμηση της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού
- β) την επάρκεια και βιωσιμότητα του συνταξιοδοτικού συστήματος
- γ) την ευκολίας πρόσβασης σε υψηλής ποιότητας και επαρκείς υπηρεσίες υγείας και μακροχρόνιας φροντίδας.

Η Κοινωνική ΑΜΣ καλείται στην περίοδο αυτή να λειτουργήσει, σε συνάρτηση με τις Ενοποιημένες Κατευθυντήριες Γραμμές για την Απασχόληση, αποβλέποντας στην ενίσχυση της κοινωνικής συνοχής σε επίπεδο ΕΕ. Μέσα από τριετή και έπειτα διετή χρονικά πλαίσια δράσης, η λειτουργία της Κοινωνικής ΑΜΣ αφορά πέντε διαφορετικές φάσεις:

1. Το Συμβούλιο της ΕΕ συμφωνεί σε γενικούς κοινώς αποδεκτούς σκοπούς κοινωνικής πολιτικής
2. Τα κράτη-μέλη και η Ένωση συμφωνούν επί κοινών δεικτών βάσει των σκοπών που έχουν συμφωνηθεί και καταρτίζουν τις εθνικές στρατηγικές αναφορές
3. Η Επιτροπή και το Συμβούλιο συνδυάζουν τις εθνικές αναφορές σε ένα κοινό κείμενο
4. Τα κράτη-μέλη διεξάγουν μια διαδικασία ομότιμης αναθεώρησης (peer review) με στόχο την αξιολόγηση επίδοσης και την ανταλλαγή καλών πρακτικών.

3. Περίοδος 2007-2009 «Θεσμική Υποστήριξη» (Capacity Building)-Λισαβόνα III

Στην περίοδο αυτή έχει διαπιστωθεί η ύπαρξη «ελλείμματος εφαρμογής» (implementation deficit) για την εκπλήρωση των κοινών στόχων που τέθηκαν σε επίπεδο. Κατόπιν αυτού και με την ρητή αναφορά στην ΣΛ περί οικονομικής ανάπτυξης και καταπολέμησης του κοινωνικού αποκλεισμού (social clause), υπογραμμίζεται στο χρονικό αυτό σημείο, η ανάγκη για επαναπροσδιορισμό του συστήματος των δεικτών αξιολόγησης, η ανάγκη κοινής μάθησης και χρηματοδότησης των δικτύων κοινωνικής πολιτικής (Vanhercke, 2020, σελ. 109).

3.2 Στρατηγική για την Ενεργό Ένταξη (*Active Inclusion*)

Το 2008 η Επιτροπή εξέδωσε την Ανακοίνωση για την Ενεργητική Ένταξη των αποκλεισμένων από την αγορά εργασίας ατόμων. Οι προτάσεις που κατέθεσε η Επιτροπή περιλάμβαναν:

α) τον σχεδιασμό μίας ολοκληρωμένης προσέγγισης για την κοινωνική ένταξη μέσα από: την στήριξη του σεβασμού των θεμελιωδών δικαιωμάτων, την προαγωγή της ισότητας των φύλων και των ίσων ευκαιριών, λαμβάνοντας υπόψη την πολυπλοκότητα των καταστάσεων και αναγκών των διαφόρων ευάλωτων ομάδων. Επιπλέον έδωσε βάρος στη βελτίωση της εδαφικής συνοχής, λαμβανομένων υπόψη των συνθηκών που επικρατούν σε τοπικό και περιφερειακό επίπεδο εφαρμόζοντας μία κοινωνικές πολιτικές και τις πολιτικές απασχόλησης, με βάση τον κύκλο ζωής έτσι ώστε να μπορούν οι πολιτικές αυτές να ενισχύσουν την αλληλεγγύη των γενεών και να διακόψουν τη μεταβίβαση της φτώχειας από γενιά σε γενιά.

β) την θέσπιση κοινών αρχών για την κοινωνική ένταξη βοηθώντας τα κράτη μέλη στη χάραξη και στην εφαρμογή των ολοκληρωμένων στρατηγικών τους, όσον αφορά την ενεργητική ένταξη, προκειμένου να γίνουν πιο αποτελεσματικές και αποδοτικές.

γ) εφαρμογή των στρατηγικών ενεργητικής ένταξης είναι απαραίτητο να αποτελεί αντικείμενο κατάλληλου συντονισμού και παρακολούθησης τόσο σε εθνικό επίπεδο όσο και σε επίπεδο ΕΕ.

3.3 Στρατηγική Ευρώπη 2020

Ως συνέπεια της οικονομικής κρίσης και της κρίσης χρέους που έπληξε τη Γηραιά Ήπειρο, η οικονομική ύφεση οδήγησε σε απώλεια των θέσεων εργασίας και χειροτέρευση του βιοτικού επιπέδου για ένα μεγάλο αριθμό Ευρωπαίων πολιτών. Η ΕΕ

καλείται την περίοδο αυτή να επαναπροσδιορίσει την στρατηγική της προκρίνοντας την ανάπτυξη με επίκεντρο τον άνθρωπο. Τον Μάρτιο του 2010 η Επιτροπή ανακοίνωσε την «Στρατηγική Ευρώπη 2020» με στόχο την επαναφορά της ΕΕ σε τροχιά ανάπτυξης με στόχο την βελτίωση της κοινωνικής συνοχής, μέσω της δημιουργίας θέσεων εργασίας μέχρι το 2020. (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2010). Σε συνδυασμό με την αντιμετώπιση των διαρθρωτικών αδυναμιών των οικονομιών των κρατών-μελών καθώς και των κοινωνικών ζητημάτων, η στρατηγική λαμβάνει επίσης υπόψη τις μακροπρόθεσμες προκλήσεις της παγκοσμιοποίησης, της πίεσης για υγιή δημόσια οικονομικά και της γήρανσης του πληθυσμού.

Η στρατηγική «Ευρώπη 2020» περιλαμβάνει το πλαίσιο στόχων σύμφωνα με το οποίο η ΕΕ θα κινηθεί σε περισσότερο αναπτυξιακό ρυθμό. Το πλαίσιο αυτό θα αφορά την ανάπτυξη, η οποία θα έχει τα εξής χαρακτηριστικά:

- **Έξυπνη**, μέσω της προώθησης της γνώσης και της καινοτομίας·
- **Βιώσιμη**, βασισμένη στην προώθηση μιας οικονομίας πιο πράσινης, πιο ανταγωνιστικής και στην οποία οι πόροι χρησιμοποιούνται πιο αποδοτικά·
- **Χωρίς Αποκλεισμούς**, με στόχο την αύξηση της απασχόλησης και την ενίσχυση της κοινωνικής και εδαφικής συνοχής.

Η ίδια η ΕΕ έχει θέσει πέντε βασικούς στόχους για τη φιλοδοξία αυτή που πρέπει να υλοποιηθούν μέχρι το 2020:

- **Αύξηση** του ποσοστού απασχόλησης του πληθυσμού ηλικίας 20 έως 64 ετών τουλάχιστον στο 75 %·
- **Επενδύσεις** της τάξης του 3 % του ακαθάριστου εγχώριου προϊόντος στον τομέα της έρευνας και ανάπτυξης·
- **Μείωση** των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου τουλάχιστον κατά 20 %, αύξηση του ποσοστού των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας κατά 20 % και αύξηση κατά 20 % της ενεργειακής απόδοσης·
- **Μείωση** του ποσοστού των ατόμων που εγκαταλείπουν πρόωρα τη σχολική εκπαίδευση σε λιγότερο από 10 % και αύξηση του ποσοστού των πτυχιούχων της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης τουλάχιστον κατά 40 %·
- **Μείωση** του αριθμού των ανθρώπων που απειλούνται από τη φτώχεια ή τον κοινωνικό αποκλεισμό κατά 20 εκατομμύρια.

Οι στόχοι της στρατηγικής «Ευρώπη 2020» υποστηρίζονται επίσης από 7 εμβληματικές πρωτοβουλίες που θα υλοποιηθούν τόσο σε ευρωπαϊκό επίπεδο όσο και στις χώρες της ΕΕ:

- την Ένωση καινοτομίας
- τη Νεολαία σε κίνηση
- το Ψηφιακό θεματολόγιο για την Ευρώπη
- την πρωτοβουλία «Μια Ευρώπη που χρησιμοποιεί αποτελεσματικά τους πόρους»·
- την πρωτοβουλία «Μια βιομηχανική πολιτική για την εποχή της παγκοσμιοποίησης»· την Ατζέντα για νέες δεξιότητες και θέσεις εργασίας·
- και την Ευρωπαϊκή πλατφόρμα για την καταπολέμηση της φτώχειας.

Η Ευρωπαϊκή πλατφόρμα για την καταπολέμηση της φτώχειας θα θέσει ως στόχο: α) την ανάληψη δράσεων για την καταπολέμηση της φτώχειας και του αποκλεισμού σε ολόκληρο το φάσμα πολιτικών, β) την συμβολή της χρηματοδότησης εκ μέρους της ΕΕ για την επίτευξη των στόχων της κοινωνικής ένταξης και της κοινωνικής συνοχής γ) τη ανάπτυξη μέσω εισαγωγής της κοινωνικής καινοτομίας και των μεταρρυθμίσεων, δ) την προώθηση μιας προσέγγισης σύμπραξης και της κοινωνικής οικονομίας και φυσικά την ενίσχυση του πολιτικού συντονισμού μεταξύ των κρατών μελών. (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2010)

Σε ευρωπαϊκό επίπεδο, η ενιαία αγορά, ο προϋπολογισμός της ΕΕ και η ευρωπαϊκή εξωτερική πολιτική αποτελούν επιπλέον μέσα για την επίτευξη των στόχων της στρατηγικής «Ευρώπη 2020». Η στρατηγική «Ευρώπη 2020» θα υλοποιείται μέσω γενικών κατευθυντηρίων γραμμών οικονομικής πολιτικής των χωρών της ΕΕ και της ΕΕ (Σύσταση (ΕΕ) 2015/1184 του Συμβουλίου) και κατευθυντηρίων γραμμών για τις πολιτικές απασχόλησης των χωρών της ΕΕ (Απόφαση 2020/1512 του Συμβουλίου).

Οι χώρες της ΕΕ έχουν κληθεί να μετατρέψουν τους στόχους της στρατηγικής «Ευρώπη 2020» σε εθνικούς στόχους. Τον Απρίλιο κάθε έτους δημοσιεύουν τα εθνικά μεταρρυθμιστικά τους προγράμματα, στο πλαίσιο των οποίων καθορίζουν τις δράσεις που αναλαμβάνουν για την επίτευξη των εν λόγω εθνικών στόχων. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή είναι υπεύθυνη για την παρακολούθηση της προόδου. Καταρτίζει ετήσια επισκόπηση ανάπτυξης, αξιολογεί τα μεταρρυθμιστικά προγράμματα των χωρών της ΕΕ και διατυπώνει συγκεκριμένες συστάσεις για κάθε χώρα.

3.4 Το Ευρωπαϊκό Πακέτο Κοινωνικών Επενδύσεων (2013)

Το 2013 η Επιτροπή προχώρα στην σύσταση προς τα κράτη-μέλη για την ενίσχυση των κοινωνικών επενδύσεων μέσα στα πλαίσια των στόχων της Ευρώπης 2020. Μέσα από την ανακοίνωση της «Στοχεύοντας στις κοινωνικές επενδύσεις για την ανάπτυξη

και τη συνοχή - συμπεριλαμβανομένης της εφαρμογής του Ευρωπαϊκού Κοινωνικού Ταμείου (2014-2020)», υπογραμμίζει την δημογραφική μεταβολή του πληθυσμού, της ΕΕ, την συμπερίληψη του φύλου στις κοινωνικές υποθέσεις (gender-mainstreaming) και την ανάγκη για στοχευμένες και βιώσιμες κοινωνικές επενδύσεις (Επιτροπή, 2013).

Ακολούθως η Επιτροπή καλεί τα κράτη μέλη να δώσουν μεγαλύτερη έμφαση σε πολιτικές όπως είναι η (παιδική) φροντίδα, η εκπαίδευση, η κατάρτιση, οι ενεργητικές πολιτικές της αγοράς εργασίας, τα στεγαστικά επιδόματα, οι υπηρεσίες αποκατάστασης και υγείας. Επιπλέον στο πεδίο της χρηματοδότησης προτείνει μεταρρυθμίσεις όπως η αποτελεσματικότερη είσπραξη των εσόδων, της διεύρυνσης των φορολογικών βάσεων, η καταπολέμηση της απάτης και η μείωση του διοικητικού φόρτου. Σε ό,τι αφορά την στόχευση των κοινωνικών πολιτικών αυτή θα πρέπει να συνοδεύεται με την εξασφάλιση υγιών δημοσιονομικών πολιτικών, όπως προβλέπεται στα πλαίσια του **Ευρωπαϊκού Εξαμήνου**. Αναλυτικά σε αυτό προβλέπεται η παρακολούθηση, της αποτελεσματικότητας και της αποδοτικότητας των κοινωνικών συστημάτων και της εστίασής τους στις κοινωνικές επενδύσεις, για την εξασφάλιση της επάρκειας και της βιωσιμότητάς τους. (Ibid)

3.5 Ευρωπαϊκός Πυλώνας Κοινωνικών Δικαιωμάτων (European Pillar of Social Rights)

Εμβληματική πρωτοβουλία για την ενίσχυση του αξιακού χαρακτήρα της κοινωνικής πολιτικής της ΕΕ αποτέλεσε η διακήρυξη του Ευρωπαϊκού Πυλώνα Κοινωνικών Δικαιωμάτων (ΕΠΚΔ) το 2017, κατόπιν διαβούλευσης μεταξύ της επιτροπής του Συμβουλίου και του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου (Ευρωπαϊκό Συμβούλιο, 2017). Ο ΕΠΚΔ αποτελείται από ένα σύνολο 20 αρχών, με την αξίωση να δημιουργηθούν εύρωστες και εύρυθμες αγορές εργασίας και μίας συμπεριληπτικής κοινωνικής οικονομίας. (Επιτροπή, 2021)

Χωρίζεται σε τρία κεφάλαια. Το πρώτο και το δεύτερο κεφάλαιο εστιάζουν στο κομμάτι της απασχόλησης προβάλλοντας την **Ισότητα ευκαιριών και πρόσβαση στην αγορά εργασίας** και την εξασφάλιση **Δίκαιων όρων εργασίας** Περιλαμβάνει, ανάμεσα σε άλλα, δικαιώματα όπως η Εκπαίδευση, κατάρτιση και διά βίου μάθηση, η Ισότητα των φύλων στην αγορά εργασίας με έμφαση στην είσοδο και στην επαγγελματική σταδιοδρομία, η Ισότητα των ευκαιριών, η Ενεργός υποστήριξη για την εξεύρεση απασχόλησης, η Υγεία και Ασφάλεια στην Εργασία, η καταβολή μισθού σε αξιοπρεπές

επίπεδο, ο Κοινωνικός Διάλογος και η συμμετοχή των εργαζομένων και η προστασία από αδικαιολόγητες απολύσεις.

Ιδιαίτερης σημασίας θεωρείται το Κεφάλαιο III του Πυλώνα, με την καταγραφή δικαιωμάτων που αφορούν την **Κοινωνική ένταξη** των πολιτών της ΕΕ. Η αρχή 11 διατυπώνει το δικαίωμα για την «Φροντίδα και υποστήριξη των παιδιών», διακηρύσσοντας την ισότητα των ευκαιριών στην εκπαίδευση και την κοινωνική φροντίδα. Υποστηρικτική της αρχής αυτής, είναι η ολοκληρωμένη «Στρατηγική της ΕΕ για τα δικαιώματα του παιδιού και η ευρωπαϊκή εγγύηση για τα παιδιά» (European Child Guarantee), υπογραμμίζοντας την ανάγκη για καταπολέμηση της παιδικής φτώχειας και του αποκλεισμού, την αντιμετώπιση περιστατικών βίας σε παιδιά, το δικαίωμα στέγασης και την πρόσβαση των παιδιών σε ψηφιακές υπηρεσίες, μεταξύ άλλων (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2021).

Ακολούθως, ο ΕΠΚΔ αναγνωρίζει κοινωνικές αρχές όπως αυτή της Κοινωνικής Προστασίας, την εξασφάλιση ενός «Ελάχιστου Εγγυημένου Εισοδήματος», την υποστήριξη των ανέργων μέσω μεταβιβαστικών πληρωμών, την εξασφάλιση εισοδήματος για ηλικιωμένους και συνταξιοδοτικό δικαίωμα ανεξαρτήτως φύλου, το δικαίωμα στην ιατροφαρμακευτική περίθαλψη και την ένταξη των Α.ΜΕ.Α στην απασχόληση και στο ευρύτερο κοινωνικό σύνολο. Για το τελευταίο, η Επιτροπή (2021) εξέδωσε την «Στρατηγική για τα δικαιώματα των ατόμων με αναπηρία 2021-2030» για την διευκόλυνση της προσβασιμότητας των Α.ΜΕ.Α στην ΚτΠ, την συμμετοχή σε δημοκρατικές διαδικασίες, πρόσβαση στην εργασία, κ.α. Ο ΕΠΚΔ ολοκληρώνεται με το δικαίωμα σε οικονομικά προσιτές, καλής ποιότητας υπηρεσίες μακροχρόνιας φροντίδας, με την επίλυση προβλημάτων έλλειψης στέγης, και την εξασφάλιση της πρόσβασης σε βασικές υπηρεσίες, συνέχεια της «Στρατηγικής Ευρώπης 2020».

Το Μάρτιο του 2021, παρουσιάστηκε και το Σχέδιο Δράσης για τον ΕΠΚΔ, ο οποίος περιλαμβάνει ποσοτικούς στόχους με προβολή το έτος 2030. Αναλυτικά:

- Τουλάχιστον το **78%** του πληθυσμού ηλικίας **20 έως 64 ετών** θα πρέπει να εργάζεται
- Τουλάχιστον το **60%** όλων των ενηλίκων θα πρέπει να παρακολουθεί κατάρτιση κάθε χρόνο
- ο αριθμός των ατόμων που αντιμετωπίζουν κίνδυνο φτώχειας ή κοινωνικού αποκλεισμού θα πρέπει να **μειωθεί κατά τουλάχιστον 15 εκατομμύρια**.

Κατά τη διάρκεια προεδρίας της Πορτογαλίας του Συμβουλίου της ΕΕ, πραγματοποιήθηκε στις 7 Μαΐου 2021 η Κοινωνική Σύνοδος Κορυφής στο Πόρτο

(Porto Social Summit) έπειτα από πρόσκληση του Πρωθυπουργού Antonio Costa και της Προέδρου της Επιτροπής Ursula Von der Leyen, με συμμετοχή των αρχηγών κρατών και κυβερνήσεων της ΕΕ, των αξιωματούχων των θεσμικών οργάνων της ΕΕ, κοινωνικών εταίρων και εκπροσώπων της κοινωνίας των πολιτών. Παράγωγο της Συνόδου ήταν η Κοινωνική Δέσμευση (**Porto Social Commitment**) των δρώντων για την ενίσχυση του ΕΠΚΔ και την εκπλήρωση των στόχων που τέθηκαν στο Σχέδιο Δράσης, την δημιουργία μίας ισχυρής, συμπεριληπτικής ευρωπαϊκής οικονομίας της αγοράς με σημαντικές ευκαιρίες απασχόλησης, ισχυρό κοινωνικό πρόσημο και την αντιμετώπιση των συνεπειών της πανδημίας του Covid-19, βασιζόμενη στις αρχές της ενότητας και της αλληλεγγύης.

3.6. Ο κοινωνικός πυλώνας της Ευρωπαϊκής Πράσινης Συμφωνίας (European Green Deal)

Τον Δεκέμβριο του 2019 η Επιτροπή παρουσίασε την νέα αναπτυξιακή στρατηγική στοχεύοντας μακροπρόθεσμα στον μετασχηματισμό της ευρωπαϊκής οικονομίας σε μία αντίστοιχη σύγχρονη, αποδοτική ως προς τη χρήση των πόρων και ανταγωνιστική οικονομία, εξασφαλίζοντας:

- μηδενικές καθαρές εκπομπές αερίων του θερμοκηπίου έως το 2050
- οικονομική ανάπτυξη αποσυνδεδεμένη από τη χρήση πόρων
- κανένας άνθρωπος και καμιά περιφέρεια δεν μένουν στο περιθώριο.

Οι παραπάνω στόχοι ευθυγραμμίζονται με τους αντίστοιχους της Ατζέντας 2030 του ΟΗΕ για την Βιώσιμη Ανάπτυξη (βλέπε Παράρτημα II). Σε ό,τι έχει να κάνει με τον κοινωνικό χαρακτήρα της συμφωνίας, η Επιτροπή (2021) προκρίνει την σημασία που έχει η επένδυση σε Έρευνα και Ανάπτυξη, στην εισαγωγή κοινωνικής Καινοτομίας (social Innovation) και στην εκπαίδευση και καλλιέργεια δεξιοτήτων, με στόχο την πρόσβαση των πολιτών σε επαγγελματικές ευκαιρίες που θα δημιουργηθούν στην νέα πράσινη οικονομία, όπως αντικατοπτρίζεται από τους στόχους της συμφωνίας.

4. Το θεσμικό Πλαίσιο άσκησης της κοινωνικής πολιτικής της ΕΕ

Σύμφωνα με όσα αναφέρθηκαν παραπάνω, η ευρωπαϊκή πολιτική για τις κοινωνικές υποθέσεις, μέρος της οποίας αποτελεί η ενίσχυση κοινωνικής ένταξης ασκείται κατά συντρέχουσα αρμοδιότητα από την ΕΕ, σύμφωνα με το άρθρο 6 της ΣΛΕΕ. Στο σημείο αυτό είναι χρήσιμο να περιγράψουμε το θεσμικό πλαίσιο της

άσκησης της πολιτικής, κάνοντας αναφορά στην εμπλοκή των θεσμικών και συμβουλευτικών οργάνων της Ένωσης στη διαδικασία θέσπισης νομοθετικών πράξεων.

Τα **θεσμικά όργανα** που λαμβάνουν μέρος στη διαδικασία είναι:

1. Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο
2. Η Επιτροπή
3. Το Συμβούλιο των Υπουργών της ΕΕ
4. Το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο
5. Τα εθνικά κοινοβούλια των κρατών-μελών

Επιπλέον, τα **συμβουλευτικά όργανα** που συμμετέχουν είναι:

1. Η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή
2. Η Επιτροπή των Περιφερειών

Θεσμικά όργανα

4.1. Ευρωπαϊκό Συμβούλιο

Λαμβάνοντας υπόψη το άρθρο 15 ΣΕΕ σχετικά με την λειτουργία του, το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο παρέχει πολιτικούς προσανατολισμούς σε σχέση με την άσκηση της κοινωνικής πολιτικής, και είναι επιφορτισμένο να θέτει σε προτεραιότητα, ζητήματα που αφορούν την κοινωνική ατζέντα της ΕΕ. Όπως διατυπώθηκε στο Στρατηγικό Θεματολόγιο 2019-2024 και όπως προηγουμένως ορίστηκε από τον ΕΠΚΔ του 2017, οι πολιτικές κατευθύνσεις της Ένωσης θα πρέπει να κινηθούν με γνώμονα την επίλυση κοινωνικών ζητημάτων. Παράδειγμα είναι η καταπολέμηση των οικονομικών, κοινωνικών και πολιτικών ανισοτήτων για την εξασφάλιση ευκαιριών για όλους, η ισότητα ευκαιριών ανδρών και γυναικών, η επαρκής κοινωνική προστασία.

4.2. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή

Η Επιτροπή κατά το άρθρο 17§1 της ΣΛΕΕ ασκεί συντονιστικά, εκτελεστικά και διαχειριστικά καθήκοντα σύμφωνα με τους όρους που προβλέπουν οι Συνθήκες. Στον τομέα κοινωνικής πολιτικής, η **Γενική Διεύθυνση Απασχόλησης, Κοινωνικών Υποθέσεων και Ένταξης** (DG Employment, Social Affairs and Inclusion) παρέχει διοικητική υποστήριξη κατ' εφαρμογή της πολιτικής της ΕΕ σχετικά με την απασχόληση, τις κοινωνικές υποθέσεις, τις δεξιότητες, την κινητικότητα του εργατικού δυναμικού και τα συναφή χρηματοδοτικά προγράμματα της ΕΕ.

Η ΓΔ για την τρέχουσα περίοδο 2020-2024 λειτουργεί υποστηρικτικά στα πλαίσια της άσκησης των αρμοδιοτήτων όπως ορίζουν τα χαρτοφυλάκια της Επιτροπής

Ισότητας Helena Dalli και του Επιτρόπου Απασχόλησης και Κοινωνικών Δικαιωμάτων Nicolas Schmit. Με βάση το Στρατηγικό Σχέδιο της Διεύθυνσης για την τρέχουσα περίοδο, οι γενικότεροι στόχοι που έχουν τεθεί από την Πρόεδρο Von Der Leyen εξειδικεύονται σε επιμέρους στόχους, όπως φαίνεται στο παρακάτω σχήμα.

Οι μέθοδοι παρέμβασης της Διεύθυνσης στην εξυπηρέτηση των κοινωνικών προτεραιοτήτων που τίθενται από την Επιτροπή είναι: η ανάπτυξη πολιτικών, η παροχή κατευθύνσεων, η συνεργασία και η διακυβέρνηση στα πεδία της απασχόλησης, της κοινωνικής ένταξης και της ισότητας, ο σχεδιασμός νομοθετικών πράξεων για την απασχόληση, την ελεύθερη μετακίνηση των εργαζομένων, τον συντονισμό των συστημάτων κοινωνικής ασφάλισης καθώς και την καταπολέμηση των διακρίσεων και του κοινωνικού αποκλεισμού.

4.3. Το Συμβούλιο των Υπουργών της ΕΕ

Εκπροσωπώντας τους πολιτικούς προϊσταμένους κάθε κράτους-μέλους το Συμβούλιο αποτελεί το κατεξοχήν όργανο λήψης αποφάσεων σε ζητήματα απασχόλησης και κοινωνικών υποθέσεων. Η σύνθεση του Συμβουλίου Απασχόλησης, Κοινωνικής Πολιτικής, Υγείας και Καταναλωτών (Απασχόληση και Κοινωνική Πολιτική)- EPSCO αποτελείται από τους Υπουργούς Εργασίας και Κοινωνικών Υποθέσεων και τους Υπουργούς Υγείας.

Κατά τη διάρκεια των εργασιών του Συμβουλίου, επικουρείται από την Επιτροπή Απασχόλησης (Employment Committee) και την Επιτροπή Κοινωνικής Προστασίας (Social Protection Committee). Η επιτροπή Απασχόλησης λειτουργεί από το 2000 έχοντας ως νομική βάση το άρθρο 148 ΣΛΕΕ ενώ η σύσταση αυτής ορίζεται με απόφαση² του Συμβουλίου. Σύμφωνα με το άρθρο 1 της Απόφασης 2015/772 του Συμβουλίου η Επιτροπή Απασχόλησης έχει συμβουλευτικό χαρακτήρα, για να προωθήσει τον συντονισμό, μεταξύ των κρατών-μελών, των πολιτικών απασχόλησης και αγοράς εργασίας, σε πλήρη συμφωνία με τις διατάξεις της Συνθήκης και λαμβάνοντας δεόντως υπόψη τις εξουσίες των θεσμικών και άλλων οργάνων της Ένωσης. Το άρθρο 3 της ίδιας Απόφασης αναφέρεται στα καθήκοντα της Επιτροπής, τα οποία είναι:

1. η παρακολούθηση της κατάστασης της απασχόλησης και των πολιτικών για την απασχόληση στα κράτη μέλη και στην Ένωση,

² Η Απόφαση 2015/772 της 11^{ης} Μαΐου 2015 καθορίζει την σύσταση και το ισχύον πλαίσιο λειτουργίας της Επιτροπής

2. με την επιφύλαξη του άρθρου 240 της Συνθήκης, η διατύπωση γνώμων προς το Συμβούλιο ή την Επιτροπή, κατόπιν σχετικής αιτήσεώς τους ή εξ ιδίας πρωτοβουλίας, και η συμβολή στην προετοιμασία των εργασιών του Συμβουλίου που αναφέρονται στο άρθρο 148 της Συνθήκης.

Η Επιτροπή Κοινωνικής Προστασίας λειτουργεί αντίστοιχα σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 160 ΣΛΕΕ και κατά τα οριζόμενα της 2015/773 Απόφασης του Συμβουλίου. Σύμφωνα με το πρώτο άρθρο αυτής, η ΕΚΠ είναι υπεύθυνη για να την προαγωγή της συνεργασίας μεταξύ των κρατών μελών και με την Επιτροπή σε θέματα πολιτικών κοινωνικής προστασίας, με πλήρη συμμόρφωση προς τη Συνθήκη και λαμβάνοντας δεόντως υπόψη τις εξουσίες των θεσμικών και άλλων οργάνων της Ένωσης. Το επόμενο άρθρο προβλέπει ότι η ΕΚΠ έχει ευθύνη:

1. να παρακολουθεί την κοινωνική κατάσταση και την εξέλιξη των πολιτικών κοινωνικής προστασίας στα κράτη μέλη και στην Ένωση,
2. να διευκολύνει την ανταλλαγή πληροφοριών, εμπειριών και ορθών πρακτικών μεταξύ των κρατών μελών και με την Επιτροπή,
3. με την επιφύλαξη του άρθρου 240 της Συνθήκης, να εκπονεί εκθέσεις, να διατυπώνει γνώμες ή να αναλαμβάνει άλλες δραστηριότητες στους τομείς της αρμοδιότητάς της, κατόπιν αιτήσεως του Συμβουλίου ή της Επιτροπής ή εξ ιδίας πρωτοβουλίας.

4.4. Το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο

Η Συνθήκη της Λισαβόνας σηματοδοτεί την μετάβαση σε μία δημοκρατικότερη και διαφανέστερη Ευρώπη, σε μία προσπάθεια να αντιμετωπιστεί το ζήτημα του δημοκρατικού ελλείματος της Ένωσης. Το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, αποτελούμενο από τους δημοκρατικά εκλεγμένους εκπροσώπους των κρατών-μελών με καθολική ψηφοφορία ενισχύεται σε επίπεδο νομοθετικών αρμοδιοτήτων. Στο πεδίο των Κοινωνικών Υποθέσεων και της Ένταξης, το Κοινοβούλιο επικουρείται από τις Μόνιμες Κοινοβουλευτικές Επιτροπές, όπως αναφέρεται στον Κανονισμό του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου (2021):

1. **Απασχόλησης και Κοινωνικών Υποθέσεων (EMPL)** η οποία είναι αρμόδια για: την πολιτική απασχόλησης και όλες τις πτυχές της κοινωνικής πολιτικής, συμπεριλαμβανομένων των συνθηκών εργασίας, κοινωνική ασφάλιση, κοινωνική ένταξη και κοινωνική προστασία, τα δικαιώματα των εργαζομένων, τα μέτρα υγείας και ασφαλείας στο χώρο εργασίας, το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο, την πολιτική

στον τομέα της επαγγελματικής κατάρτισης, συμπεριλαμβανομένων των επαγγελματικών προσόντων, την ελεύθερη κυκλοφορία των εργαζομένων και των συνταξιούχων, τον κοινωνικό διάλογο, κάθε μορφή διάκρισης στον τόπο εργασίας και στην αγορά εργασίας, με εξαίρεση εκείνες που βασίζονται στο φύλο, τις σχέσεις με: το Ευρωπαϊκό Κέντρο Ανάπτυξης και Επαγγελματικής Κατάρτισης (Cedefop), το Ευρωπαϊκό Ίδρυμα για τη Βελτίωση των Συνθηκών Διαβίωσης και Εργασίας, το Ευρωπαϊκό Ίδρυμα Επαγγελματικής Εκπαίδευσης, το Ευρωπαϊκό Γραφείο για την Ασφάλεια και την Υγεία στην Εργασία, καθώς και με τα άλλα αρμόδια όργανα της Ένωσης και διεθνείς οργανισμούς.

2. **Δικαιωμάτων των Γυναικών και Ισότητας των Φύλων (FEMM)**, αρμόδια για τον ορισμό, την προώθηση και προστασία των δικαιωμάτων των γυναικών στην Ένωση και συναφή μέτρα της Ένωσης, την προώθηση των δικαιωμάτων των γυναικών σε τρίτες χώρες, την πολιτική των ίσων ευκαιριών, η οποία περιλαμβάνει την προαγωγή της ισότητας μεταξύ ανδρών και γυναικών όσον αφορά τις ευκαιρίες που τους παρέχονται στην αγορά εργασίας και τη μεταχείρισή τους στο χώρο εργασίας, την κατάργηση όλων των μορφών βίας και διάκρισης που βασίζονται στο φύλο, την εφαρμογή και την περαιτέρω προώθηση της αρχής των ίσων ευκαιριών και την ενσωμάτωση της διάστασης του φύλου σε όλους τους τομείς πολιτικής, την παρακολούθηση και εφαρμογή των διεθνών συμφωνιών και συμβάσεων που άπτονται των δικαιωμάτων των γυναικών, την ενθάρρυνση της ευαισθητοποίησης σχετικά με τα δικαιώματα των γυναικών.

4.5. Τα εθνικά κοινοβούλια των κρατών-μελών

Ιδιαίτερη συμβολή στην αρχιτεκτονική της ευρωπαϊκής πολιτικής για τις κοινωνικές υποθέσεις και την ένταξη έχουν τα εθνικά κοινοβούλια των κρατών-μελών της ΕΕ. Τούτο μπορεί να εξηγηθεί μέσα από την αναφορά στην θεμελιώδη **αρχή της επικουρικότητας** (subsidiarity principle) όπως διατυπώνεται στο άρθρο 5§3 ΣΕΕ και έπειτα με τις μεταρρυθμίσεις που προέκυψαν μετά την ΣΛ σε σχέση με τον διαχωρισμό των αρμοδιοτήτων της ΕΕ όπως αναφέρθηκε στο πρώτο μέρος και τις μεταρρυθμίσεις που σχετίζονται την ενίσχυση του ρόλου των εθνικών αντιπροσωπευτικών σωμάτων.

Η αρχή της επικουρικότητας προβλέπει την παρέμβαση των οργάνων της Ένωσης υπό τρεις όρους: α) δεν πρέπει να αφορά τομέα που εμπίπτει στην αποκλειστική αρμοδιότητα της Ένωσης (μη αποκλειστική αρμοδιότητα), β) οι στόχοι της

σχεδιαζόμενης δράσης είναι αδύνατο να επιτευχθούν επαρκώς από τα κράτη μέλη (ανάγκη), γ) η δράση μπορεί, λόγω της κλίμακας ή των επιπτώσεών της, να εκτελεσθεί με μεγαλύτερη επιτυχία από την Ένωση (προστιθέμενη αξία).

Δεδομένου ότι η κοινωνική πολιτική εμπίπτει σύμφωνα με το άρθρο 6 ΣΕΕ στις συντρέχουσες αρμοδιότητες της Ένωσης αναπτύσσοντας κοινή δράση με τα κράτη-μέλη, είναι δυνατός ο έλεγχος της αρχής της επικουρικότητας μέσα από τα εθνικά κοινοβούλια. Το Πρωτόκολλο 2, προσαρτώμενο στην ΣΛΕΕ σχετικά με την εφαρμογή των αρχών της επικουρικότητας και της αναλογικότητας, προβλέπει τον έλεγχο συμβατότητας των σχεδίων των νομοθετικών πράξεων με την πρώτη, κατά τη συνήθη νομοθετική διαδικασία (άρθρο 294 ΣΛΕΕ) από τα εθνικά κοινοβούλια. Κατόπιν, τα θεσμικά όργανα της ΕΕ δύνανται ή υποχρεούνται να επανεξετάσουν το σχέδιο νομοθετικής πρότασης (άρθρα 6 και 7§3 αντίστοιχα)

Συμβουλευτικά όργανα

4.6. Επιτροπή των Περιφερειών

Η ΕτΠ είναι συμβουλευτικό όργανο της ΕΕ με νομική βάση τα άρθρα 13§4 ΣΕΕ και τα άρθρα 300 και 305 έως 307 (ΣΛΕΕ) και τις ακόλουθες αποφάσεις του Συμβουλίου για το διορισμό των μελών και το πλαίσιο λειτουργίας αυτών. Αποτελεί την φωνή των τοπικών και περιφερειακών κοινοτήτων της ΕΕ. Εκπροσωπείται από ένα σύνολο 353 εκπροσώπων (τακτικών και αναπληρωματικών) από τοπικούς και περιφερειακούς αξιωματούχους. Στόχος της ΕτΠ είναι η διασφάλιση της διατήρησης της Ευρωπαϊκής Ένωσης μόνιμως στην υπηρεσία των πολιτών της και του τόπου διαμονής τους, εφαρμόζοντας ως θεμελιώδεις αξίες την κοινωνική, οικονομική και εδαφική συνοχή

Αποστολή της ΕτΠ θα είναι να διασφαλίσει την τήρηση της οικονομικής, κοινωνικής και εδαφικής συνοχής μέσω των πολιτικών της Ευρωπαϊκής Ένωσης που επηρεάζουν τους πολίτες και τον τόπο διαμονής τους (πολιτικές τοπικής εμβέλειας). Για την επίτευξη της αποστολής αυτής, η ΕτΠ θα κάνει χρήση του νομοθετικού, στρατηγικού και πολιτικού έργου των μελών της, των εταίρων της και των ενδιαφερόμενων φορέων. Ειδικότερα η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, το Συμβούλιο και το

Κοινοβούλιο οφείλουν να ζητούν τη γνώμη της Επιτροπής των Περιφερειών πριν από τη λήψη αποφάσεων της ΕΕ για ζητήματα που αφορούν άμεσα τις αρχές τοπικής ή περιφερειακής αυτοδιοίκησης (π.χ. πολιτική απασχόλησης, περιβάλλον, εκπαίδευση ή δημόσια υγεία).

Ακόμη κατά τη διάρκεια της συζήτησης της πρότασης το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και το Συμβούλιο δύνανται να τροποποιήσουν τη συγκεκριμένη πρόταση. Επί της τροποποίησης της εκάστοτε νομοθετικής πρότασης η αρμόδια θεματική επιτροπή της ΕτΠ εκδίδει γνωμοδότηση και ακολούθως τα μέλη της ολομέλειας την θέτουν σε ψηφοφορία για την έγκριση ή μη αυτής.

Στο τομέα της πολιτικής των κοινωνικών υποθέσεων και της ένταξης, η επιτροπή «Κοινωνική πολιτική, εκπαίδευση, απασχόληση, έρευνα και πολιτισμός» (SEDEC) διαθέτει ένα ευρύ πεδίο αρμοδιοτήτων όπως πολιτική απασχόλησης, κοινωνική προστασία, εκπαίδευση και κατάρτιση. Άξιο αναφοράς είναι το γεγονός ότι γνωμοδοτήσεις της ΕτΠ υιοθετήθηκαν, κατά τη διάρκεια της λήψης σημαντικών πρωτοβουλιών για την κοινωνική ένταξη. Παραδείγματα είναι οι γνωμοδοτήσεις για:

1. Το Στρατηγικό Πλαίσιο της ΕΕ για την ΥΑΕ
2. Την Εξάλειψη του φαινομένου των αστέγων στην Ευρωπαϊκή Ένωση από τη σκοπιά της τοπικής αυτοδιοίκησης
3. Την Στρατηγική της ΕΕ για τα δικαιώματα του παιδιού και ευρωπαϊκή εγγύηση για τα παιδιά
4. Η υλοποίηση του ευρωπαϊκού πυλώνα κοινωνικών δικαιωμάτων από τοπική και περιφερειακή σκοπιά

4.7. Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή (ΕΟΚΕ)

Το έτερο γνωμοδοτικό όργανο της ΕΕ στο πεδίο άσκησης της κοινωνικής πολιτικής είναι η ΕΟΚΕ. Ιδρύθηκε το 1957 με έδρα τις Βρυξέλλες. Λειτουργεί ως το κατεξοχήν όργανο κοινωνικού διαλόγου σε ενωσιακό επίπεδο με την τριμερή εκπροσώπηση των ομάδων των εργοδοτών, των εργαζομένων (ιδιωτικοί και δημόσιοι υπάλληλοι) και τις λοιπές κοινωνικές ομάδες (αγρότες, ελεύθεροι επαγγελματίες, κ.α.). Με βάση τις αρχές της ισότιμης μεταχείρισης και της ανεξαρτησίας, ενισχύει την συμμετοχική δημοκρατία με στόχο η χάραξη πολιτικών και η νομοθεσία της ΕΕ να είναι πιο δημοκρατικές, πιο αποτελεσματικές και να αντικατοπτρίζουν πραγματικά τις ανάγκες των πολιτών της ΕΕ. Αποτελείται από έξι τμήματα εργασίας, ένα εκ των οποίων είναι το Τμήμα “Απασχόληση, κοινωνικές υποθέσεις και δικαιώματα του πολίτη” (SOC).

Με την απαίτηση της μεγαλύτερης δυνατής οικονομικής σύγκλισης για την βελτίωση του τρόπου ζωής των πολιτών της Ευρώπης, η ΕΟΚΕ μέσα από το Τμήμα εργάζεται για: την δημιουργία μίας εύρυθμης αγοράς εργασίας, την προώθηση της ενεργού ένταξης (**active inclusion**) με την διευκόλυνση της πρόσβαση των πολιτών σε αξιοπρεπείς θέσεις εργασίας χωρίς αποκλεισμούς, την ύπαρξη δίκαιων και αποτελεσματικών συστημάτων κοινωνικής πρόνοιας, τα οποία έχουν αποφασιστική σημασία για τη διασφάλιση κοινωνικής προστασίας για όλους και την κοινωνική ένταξη όσων εξακολουθούν να είναι αποκλεισμένοι από την κοινωνία.

Το Τμήμα επικουρείται από το Παρατηρητήριο της Αγοράς Εργασίας (ΠΑΕ) και από τις θεματικές ομάδες μελέτης «Μετανάστευση και Ένταξη», «Δικαιώματα των ατόμων με αναπηρία» και «Ένταξη των Ρομά». Το ΠΑΕ από το 2007 εργάζεται για τον εντοπισμό και την ανάλυση των τάσεων και των προκλήσεων της αγοράς εργασίας προσφέροντας προστιθέμενη αξία στο έργο της ΕΟΚΕ. Εκπονεί τριετή σχεδιασμό εργασιών. Την τρέχουσα περίοδο 2020-23 εστιάζει στην θεραπεία των επιπτώσεων της πανδημίας στην αγορά εργασίας, στην οικονομική και κοινωνική βελτίωση της ζωής των εργαζομένων, διευκολύνοντας την ένταξη εκείνων στην αγορά εργασίας μέσα από την αναβάθμιση της δια βίου εκπαίδευσης (lifelong learning), (ΠΑΕ, 2021).

Η θεματική ομάδα «Μετανάστευση και Ένταξη» από το 2009 έχει αναλάβει πρωτοβουλίες όπως η κατάρτιση γνωμοδοτήσεων σχετικά με διάφορα θέματα που αφορούν την ένταξη (π.χ. τη συμβολή των μεταναστών επιχειρηματιών στην οικονομία, την κοινωνική καινοτομία για την ένταξη των προσφύγων και τη στήριξη της κοινωνίας πολιτών στους μετανάστες και τους πρόσφυγες). Αντίστοιχα η θεματική ομάδα «Ένταξη των Ρομά», η οποία αποτελείται από μέλη των διαφόρων τμημάτων της ΕΟΚΕ που καλύπτουν διαφορετικούς τομείς πολιτικής και εκπροσωπούν την Ομάδα των Εργοδοτών, την Ομάδα των Εργαζομένων και την Ομάδα «Ευρώπη της Πολυμορφίας», έχει ως αποστολή:

- να συγκεντρώνει τις απόψεις της κοινωνίας πολιτών σχετικά με την εφαρμογή των εθνικών στρατηγικών ένταξης των Ρομά και να προωθεί την ενεργό συμμετοχή τους ·
- να παρέχει ευκαιρίες για ακρόαση της κοινωνίας πολιτών, ιδιαίτερα των οργανώσεων των Ρομά, και να εντοπίζει και να ανταλλάσσει ορθές πρακτικές·
- να συντάσσει εκθέσεις και να εκδίδει συστάσεις για την ένταξη των Ρομά.

Τέλος η θεματική ομάδα «Δικαιώματα Ατόμων με Αναπηρία» έχει ως αποστολή να παρέχει ένα φόρουμ για την προοπτική της κοινωνίας πολιτών, ιδίως των οργανώσεων

ατόμων με αναπηρία και να σταθμίζει και να καταγράφει τις αντιδράσεις στην υλοποίηση της Σύμβασης Των Ηνωμένων Εθνών Για Τα Δικαιώματα Των Ατόμων Με Αναπηρίες (ΣΗΕΔΑΑ).

5. Τομείς δράσης

Η διαδικασία σχεδιασμού και άσκησης πολιτικών στο χώρο των κοινωνικών υποθέσεων και της κοινωνικής ένταξης πραγματοποιείται με τη παραγωγή κανόνων δευτερογενούς δικαίου, σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 288 ΣΛΕΕ. Σύμφωνα με αυτό τα θεσμικά όργανα της ΕΕ θεσπίζουν κανονισμούς, οδηγίες, αποφάσεις, συστάσεις και γνώμες. Ο κανονισμός έχει γενική ισχύ και ολική δεσμευτικότητα ως προς τα μέρη του και ισχύει άμεσα σε κάθε κράτος μέλος.

Η οδηγία δεσμεύει κάθε κράτος μέλος στο οποίο απευθύνεται, όσον αφορά το επιδιωκόμενο αποτέλεσμα, αλλά αφήνει την επιλογή του τύπου και των μέσων στην αρμοδιότητα των εθνικών αρχών. Η απόφαση είναι δεσμευτική ως προς όλα τα μέρη της. Όταν ορίζει αποδέκτες, είναι δεσμευτική μόνο για αυτούς. Οι συστάσεις και οι γνώμες δεν δεσμεύουν.

Ενδεικτικά αναφέρουμε παρακάτω μία σειρά από τομείς του πεδίου των κοινωνικών υποθέσεων στους οποίους η ΕΕ έχει αναπτύξει παρεμβάσεις.

5.1 Απασχόληση

Στο τομέα της απασχόλησης μέρος της κοινωνικής ένταξης είναι δόκιμο να αναφερθούν πρωτοβουλίες για την ενίσχυση της πρόσβασης των πολιτών στην αγορά εργασίας. Επομένως αναφέρουμε:

- τον Κανονισμό **589/2016** για την ίδρυση του «δικτύου υπηρεσιών απασχόλησης (EURES), πρόσβαση των εργαζομένων σε υπηρεσίες κινητικότητας και περαιτέρω ενοποίηση των αγορών εργασίας» είναι μία σημαντική πρωτοβουλία διευκολύνοντας την πρόσβαση στην ενιαία αγορά εργασίας. Αντικαταστάθηκε
- την Απόφαση **573/2014/ΕΕ** για την «Ενισχυμένη συνεργασία των δημόσιων υπηρεσιών απασχόλησης-ΔΥΑ», όπως τροποποιήθηκε³ και ισχύει. Προωθεί, ανάμεσα σε άλλα, την ενθάρρυνση της συνεργασίας μεταξύ των χωρών της ΕΕ και παροχή υποστήριξης για τις πιο ευάλωτες κοινωνικές ομάδες με υψηλά ποσοστά ανεργίας καθώς και την συγκριτική μάθηση και καλλιέργεια δεξιοτήτων για τους

³ με την Απόφαση 2020/1782/ΕΕ

υποψηφίους εργαζόμενους. Ταυτόχρονα το ΔΥΑ αποσκοπεί στην συνεργασία με άλλους φορείς της αγοράς εργασίας, όπως άλλους παρόχους υπηρεσιών απασχόλησης και κοινωνικών υπηρεσιών, κοινωνικούς εταίρους, ενωσιακούς οργανισμούς στους τομείς της απασχόλησης, της κοινωνικής πολιτικής, της ισότητας φύλων και της εκπαίδευσης και κατάρτισης, φορείς ισότητας, οργανώσεις επαγγελματικής κατάρτισης, περιφερειακές και τοπικές αρχές, ΜΚΟ και ιδιωτικές υπηρεσίες απασχόλησης. παρέχει βελτίωση της διοικητικής λειτουργίας των δημοσίων υπηρεσιών απασχόλησης.

- Την Απόφαση **2018/1215/ΕΕ** σχετικά με τις κατευθυντήριες γραμμές για τις πολιτικές απασχόλησης των κρατών μελών, στα πλαίσια των στόχων της Ευρώπης 2020. Η Απόφαση αυτή έρχεται σε ευθυγράμμιση με τον ΕΠΚΔ και με την Σύσταση του Συμβουλίου, της 15ης Φεβρουαρίου 2016, για την ένταξη των μακροχρονίως ανέργων στην αγορά εργασίας.
- Επιπλέον η Σύσταση της 30ής Οκτωβρίου 2020 (2020/C 372/01) για «μια γέφυρα προς την απασχόληση — ενίσχυση των εγγυήσεων για τη νεολαία» και για την κατάργηση της σύστασης του Συμβουλίου, της 22ας Απριλίου 2013, για τη θέσπιση εγγυήσεων για τη νεολαία έχει ως σκοπό την στήριξη της απασχόλησης των νέων στην Ευρωπαϊκή Ένωση (ΕΕ) μέσω εθνικών προγραμμάτων με μέτρα που παρέχουν στους νέους μια πορεία σταθερής ένταξης στην αγορά εργασίας.

Για την αντιμετώπιση των συνεπειών της πανδημίας στην οικονομία και την αγορά έχουμε:

- την Σύσταση **2021/402** την αποτελεσματική ενεργό στήριξη της απασχόλησης μετά την κρίση της νόσου COVID-19 (EASE), η οποία περιλαμβάνει κατευθύνσεις για την διατήρηση των θέσεων εργασίας, για την πρόσβαση των ανέργων στην εργασία μέσα από την προώθηση ενεργητικών πολιτικών απασχόλησης.

5.2. Προστασία κατά των διακρίσεων

Οι Οδηγίες 2000/43/ΕΚ και 2000/78/ΕΚ για την ίση μεταχείριση προσώπων ασχέτως φυλετικής ή εθνοτικής τους καταγωγής και για τη διαμόρφωση γενικού πλαισίου για την ίση μεταχείριση στην απασχόληση και την εργασία αντίστοιχα, αποτελούν το θεμελιώδες νομικό πλαίσιο για την καταπολέμηση των διακρίσεων. Ειδικότερα στο χώρο της απασχόλησης και της κοινωνικής ένταξης, θεσπίστηκαν δύο ακόμη οδηγίες: η Οδηγία 2004/113/ΕΚ, για την εφαρμογή της αρχής της ίσης μεταχείρισης ανδρών και γυναικών στην πρόσβαση σε αγαθά και υπηρεσίες και την

παροχή αυτών και η Οδηγία 2006/54/EK, για την εφαρμογή της αρχής των ίσων ευκαιριών και της ίσης μεταχείρισης ανδρών και γυναικών σε θέματα εργασίας και απασχόλησης.

Μετά την νομική αναγνώριση της αρχής της ισότητας των φύλων (gender mainstreaming) μέσα από τη ΣΛΕΕ και των ΧΘΔΕΕ, η Επιτροπή από το 2010 υιοθέτησε μία σειρά από Στρατηγικές για την ισότητα των δύο φύλων με στόχο την εξισορρόπηση της συμμετοχής των δύο φύλων στην αγορά εργασίας, την κοινωνική προστασία και ασφάλιση καθώς και την προστασία δικαιωμάτων όπως η μητρότητα και η ισορροπία μεταξύ επαγγελματικής και προσωπικής ζωής.

Σε θέματα που αφορούν την κοινωνική ένταξη των Α.ΜΕ.Α, η Επιτροπή εξέδωσε την «Ένωση Ισότητας: Στρατηγική για τα Δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρία 2021-2030 ως συνέχεια του ΕΠΚΔ με στόχο την εξασφάλιση των δικαιωμάτων των Α.ΜΕ.Α, την ισότητα ευκαιριών, την ίση πρόσβασης και συμμετοχής στην οικονομική και κοινωνική δραστηριότητα, την δυνατότητα μετακίνησης εντός του χώρου της ΕΕ, την εξάλειψη διακρίσεων και την δυνατότητα να βίνουν και να εργάζονται σε όποια χώρα της ΕΕ επιθυμούν, (Επιτροπή, 2021).

5.3. Κοινωνική ένταξη και Κοινωνική Προστασία

Στα πλαίσια της κοινωνικής προστασίας σημαντική πρωτοβουλία υπήρξε η Στρατηγική της ΕΕ για τη για τα Δικαιώματα του παιδιού, κατόπιν της Σύστασης του Συμβουλίου για τη θέσπιση ευρωπαϊκής εγγύησης για τα παιδιά (European Child Guarantee) το 2021. Σκοπός της Στρατηγικής είναι η πρόταση για νέες δράσεις για την καλύτερη προστασία, προώθηση και πραγμάτωση των δικαιωμάτων των παιδιών. Επίσης προκρίνει την πρόληψη και την καταπολέμηση του κοινωνικού αποκλεισμού των παιδιών που έχουν ανάγκη μέσω της διασφάλισης της πρόσβασης σε ένα σύνολο βασικών υπηρεσιών, με καταπολέμηση της παιδικής φτώχειας και προαγωγή των ίσων ευκαιριών.

Αναφορικά με την κοινωνική ασφάλιση, έχουμε την Οδηγία 883/2004 αφορούσε τον συντονισμό των Συστημάτων Κοινωνικής Ασφάλισης και τον πρόσφατο Κανονισμό 2019/1238 σχετικά με τη θέσπιση «Πανευρωπαϊκού Ατομικού Συνταξιοδοτικού Προϊόντος (PEPP)», ενός εθελοντικού προγράμματος ατομικής συνταξιοδότησης που θα συμπληρώνει υφιστάμενα δημόσια και επαγγελματικά συνταξιοδοτικά συστήματα, καθώς και ιδιωτικά εθνικά συνταξιοδοτικά προγράμματα. Σε ισχύ έχει τεθεί, επιπλέον,

η Οδηγία 2011/24/ΕΕ περί εφαρμογής των δικαιωμάτων των ασθενών στο πλαίσιο της διασυνοριακής υγειονομικής περίθαλψης.

Τέλος, ενδιαφέρον παρουσιάζει η αναφορά του Συμβουλίου της ΕΕ (2015) για τις συνέργειες του πολιτιστικού και του επιστημονικού τομέα με άλλους τομείς για την προώθηση της καινοτομίας, της οικονομικής βιωσιμότητας και της κοινωνικής ενσωμάτωσης, προτείνοντας τη λήψη συναφών μέτρων σε εθνικό επίπεδο.

5.4 Η χρηματοδότηση των Κοινωνικών Επενδύσεων

Βασική προϋπόθεση για την εφαρμογή των στόχων πολιτικής που προκύπτουν από την Στρατηγική της ΕΕ για την κοινωνική ένταξη, αποτελεί η κατανομή πόρων για επενδύσεις κοινωνικού χαρακτήρα. Κοινωνική επένδυση είναι η επένδυση στον άνθρωπο, η οποία επιτυγχάνεται με τον σχεδιασμό πολιτικών ενίσχυσης των ικανοτήτων και των δεξιοτήτων των ατόμων για την πλήρη συμμετοχή αυτών στην απασχόληση και την κοινωνική ζωή. Παραδείγματα αποτελούν η εκπαίδευση, οι υπηρεσίες φροντίδας, η υγεία και η προστασία των ευάλωτων ομάδων.

Κατά την προγραμματική περίοδο 2014-2020, η προώθηση της κοινωνικής ένταξης και καταπολέμηση της φτώχειας και των διακρίσεων και η επένδυση στην εκπαίδευση, την κατάρτιση και την επαγγελματική κατάρτιση για την απόκτηση δεξιοτήτων και τη διά βίου μάθηση συμπεριλήφθηκαν στον κατάλογο των θεματικών στόχων για τα ΕΔΕΤ, όπως ορίζει το άρθρο 9 του Κανονισμού 1303/2013. Σύμφωνα με το άρθρο 3§1β του Κανονισμού 1304/2013 για το ΕΚΤ ορίζονται ως επενδυτικές προτεραιότητες σε συνάρτηση με τον θεματικό στόχο 9 για την κοινωνική ένταξη:

1. η ενεργός ένταξη, με σκοπό, μεταξύ άλλων, την προώθηση της ισότητας των ευκαιριών, και της ενεργού συμμετοχής και της βελτίωσης της απασχολησιμότητας
2. η κοινωνικοοικονομική ενσωμάτωση περιθωριοποιημένων κοινοτήτων, όπως οι Ρομά
3. η καταπολέμηση κάθε μορφής διακρίσεων και την προώθηση της ισότητας των ευκαιριών
4. η βελτίωση της πρόσβασης σε οικονομικά προσιτές, βιώσιμες και υψηλής ποιότητας υπηρεσίες, συμπεριλαμβανομένων της υγειονομικής περίθαλψης και των κοινωνικών υπηρεσιών γενικού συμφέροντος
5. η προαγωγή της κοινωνικής επιχειρηματικότητας και της επαγγελματικής ένταξης σε κοινωνικές επιχειρήσεις καθώς και την προώθηση της κοινωνικής

οικονομίας και της οικονομίας της αλληλεγγύης προκειμένου να διευκολυνθεί η πρόσβαση στην απασχόληση·

6. τις στρατηγικές τοπικής ανάπτυξης με πρωτοβουλία τοπικών κοινοτήτων

Περαιτέρω, το άρθρο 5§9 του Κανονισμού **1301/2013** για το ΕΤΠΑ για εντάσσεται η επενδυτική προτεραιότητα στα πλαίσια της προώθησης της κοινωνικής ένταξης, σε επίπεδο περιφέρειας (NUTS) μέσω:

1. επενδύσεων στις υποδομές υγείας και στις κοινωνικές υποδομές που συμβάλλουν στην εθνική, περιφερειακή και τοπική ανάπτυξη, μείωσης των ανισοτήτων όσον αφορά την κατάσταση στον τομέα της υγείας, και προώθησης της κοινωνικής ένταξης με τη βελτίωση της πρόσβασης σε υπηρεσίες κοινωνικού, πολιτιστικού και ψυχαγωγικού χαρακτήρα και με τη μετάβαση από θεσμικές υπηρεσίες σε υπηρεσίες σε επίπεδο κοινότητας
2. παροχής στήριξης για φυσική, οικονομική και κοινωνική αναζωογόνηση υποβαθμισμένων κοινοτήτων εντός αστικών και αγροτικών περιοχών·
3. παροχής στήριξης για κοινωνικές επιχειρήσεις
4. επενδύσεων που θα πραγματοποιηθούν στο πλαίσιο στρατηγικών τοπικής ανάπτυξης με πρωτοβουλία των τοπικών κοινοτήτων

Τέλος το καθεστώς χρηματοδότησης επενδύσεων για την κοινωνική ένταξη συμπληρώνεται νομικά και από τον Κανονισμό 1305/2013 για τη στήριξη της αγροτικής ανάπτυξης από το Ευρωπαϊκό Γεωργικό Ταμείο Αγροτικής Ανάπτυξης (ΕΓΤΑΑ).

Σύμφωνα με τον παρακάτω πίνακα για την προγραμματική περίοδο 2014-2020, ο προϋπολογισμός κονδυλίων για το θεματικό στόχο 9 την κοινωνική ένταξη προέρχεται κατά το ήμισυ και πλέον από ενωσιακούς πόρους, ενώ η εθνική συμμετοχή κινήθηκε στα 20 δισεκατομμύρια ευρώ.

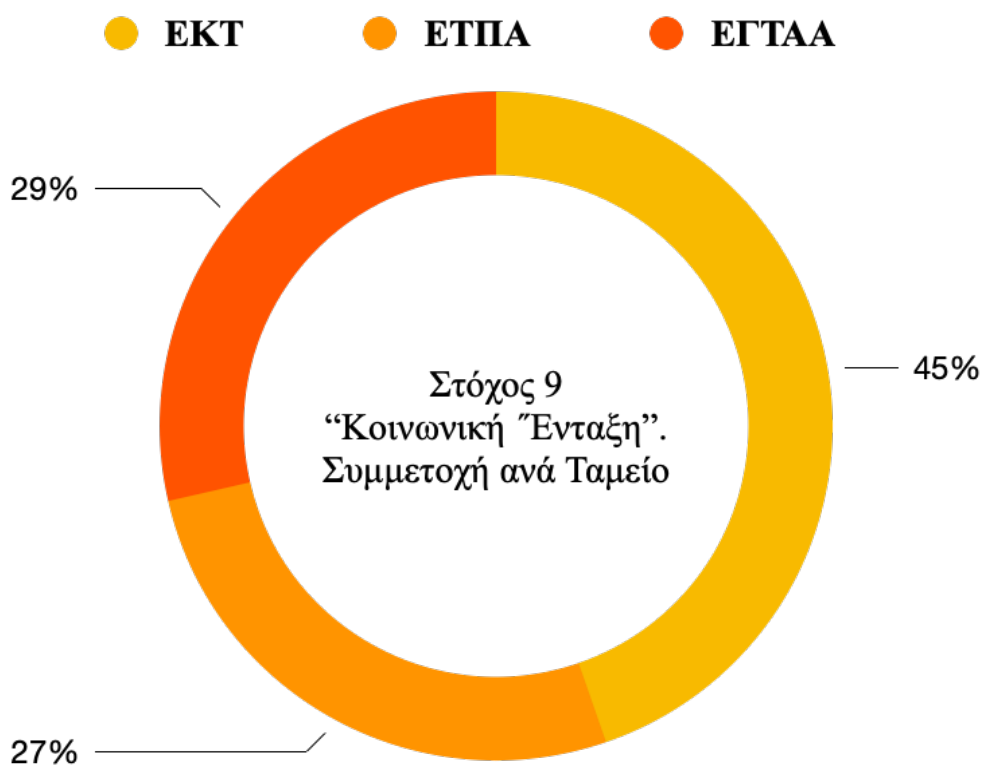
Πίνακας 1 Προϋπολογισμός για την Κοινωνική Ένταξη 2014-20

Προϋπολογισμός για την Κοινωνική Ένταξη 2014-2020 (Social Inclusion)-δισ ευρώ	
ΕΕ	52.4
Εθνικοί πόροι	20.3
Σύνολο	72.7

Πηγή: Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2022 (τελευταία ανανέωση 04/05/2022)

Το μεγαλύτερο ποσοστό κονδυλίων του προϋπολογισμού σε ενωσιακούς πόρους, περίπου το 44,7% προέρχεται από το ΕΚΤ. Ακολουθεί το ΕΓΤΑΑ με ποσοστό 28,6% Τέλος το ΕΤΠΑ συμμετέχει στην χρηματοδότηση κατά 26,7%.

Διάγραμμα 2 Κατανομή κονδυλίων ανά ΕΔΕΤ

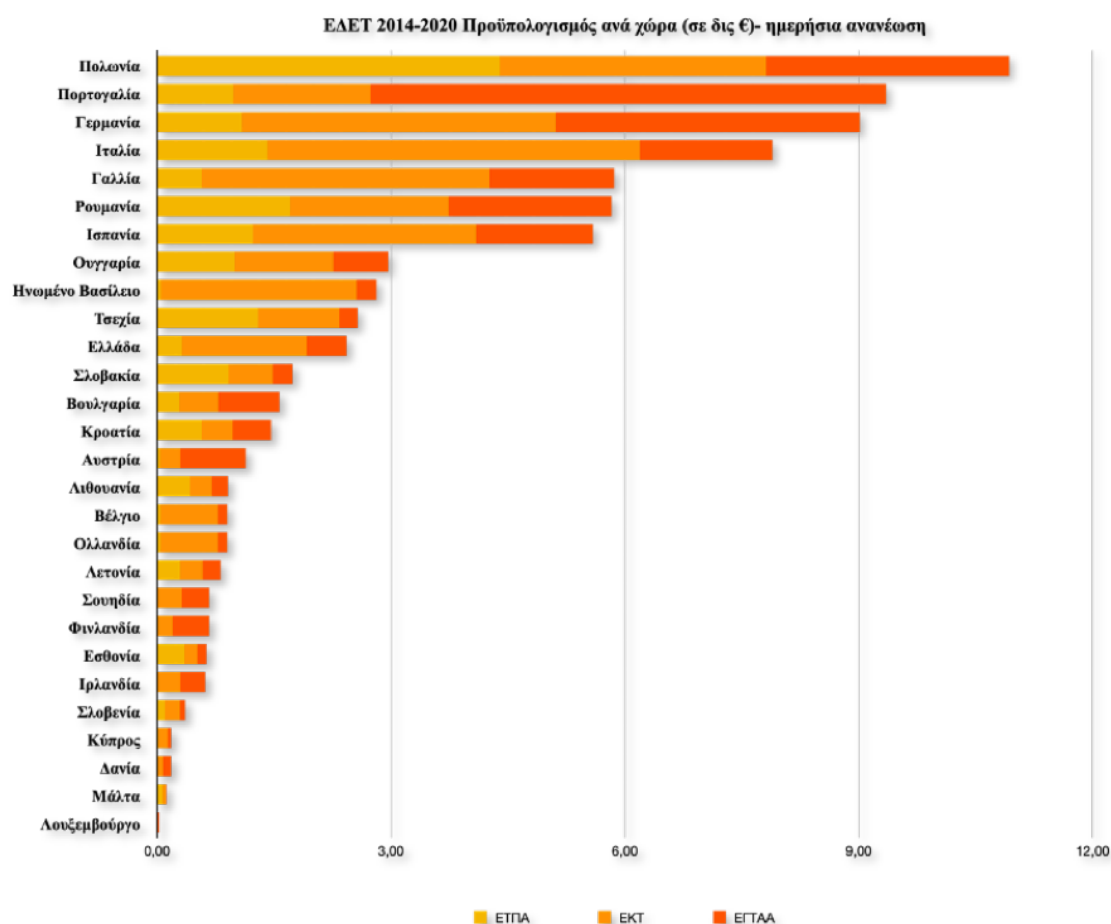

Πηγή: European Structural and Investment Funds

Η κατανομή των κονδυλίων⁴ του προϋπολογισμού των ΕΔΕΤ για την χρηματοδότηση επενδύσεων για την κοινωνική ένταξη κατά την προγραμματική περίοδο 2014-2020 ανά χώρα, περιγράφεται στο παρακάτω διάγραμμα

⁴ Συνολικά συγχρηματοδοτούμενοι και εθνικοί πόροι

Διάγραμμα 3 Κατανομή κονδυλίων ανά χώρα

Πηγή: European Structural & Investment Funds

Πρόγραμμα NEXT-GENERATION EU και η Προγραμματική Περίοδος 2021-27

Στις 27 Μαΐου 2020, η Επιτροπή υπέβαλλε πρόταση για ένα Σχέδιο Ανάκαμψης για την αντιμετώπιση των οικονομικών και κοινωνικών συνεπειών της πανδημίας του covid-19. Στην Έκτακτη Σύνοδο 17-20 Ιουλίου 2020, το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο κατέληξε σε πολιτική συμφωνία για το Σχέδιο, σε συνδυασμό με την κατάρτιση του ΠΔΠ για την περίοδο 2021-27. Κεντρικό ρόλο στην υλοποίηση του Σχεδίου έχει ο **Μηχανισμός Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας (Recovery and Resilience Facility)**, ύψους 723.8 δις. ευρώ για την χρηματοδοτική στήριξη για επενδύσεις και μεταρρυθμίσεις, μεταξύ άλλων σε σχέση με την πράσινη και την ψηφιακή μετάβαση και την ανθεκτικότητα των εθνικών οικονομιών, συνδέοντάς τις με τις προτεραιότητες της ΕΕ για την νέα προγραμματική περίοδο.

Παράλληλα διατέθηκαν κονδύλια ύψους 50 δισ. Ευρώ βάσει της νέας πρωτοβουλίας REACT-EU το οποίο θα κατανεμηθεί με βάση τη σοβαρότητα των κοινωνικοοικονομικών επιπτώσεων της κρίσης, συμπεριλαμβανομένου του επιπέδου της ανεργίας των νέων και της σχετικής ευημερίας των κρατών μελών. Τον Δεκέμβριο του 2020, το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο ενέκρινε το Σχέδιο προϋπολογισμού για την περίοδο 2021-27, κατόπιν συμφωνίας των αρχηγών κρατών και κυβερνήσεων (ΕΣ 10/12/2020). Το ύψος των κονδυλίων ανέρχεται σε 1,8 τρις ευρώ: 1,074 τρις για το ΠΔΠ 2021-27 και 750 εκατομμύρια για το πρόγραμμα NEXT-GENERATION.

Ο Κανονισμός **2020/2221** περιγράφει αναλυτικά το πεδίο εφαρμογής και την μεθοδολογία για την χρηματοδότηση των πόρων στα πλαίσια του προγράμματος REACT-EU. Μεταξύ άλλων ο Κανονισμός θέτει ως προαπαιτούμενο τον σχεδιασμό προγραμμάτων τόσο σε επίπεδο απασχόληση με την δημιουργία και διατήρηση θέσεων εργασίας καθώς και την ευρύτερη κοινωνική στήριξη και προστασία των ομάδων που επλήγησαν από τις δυσμενείς επιπτώσεις της υγειονομικής κρίσης.

Κομβικό ρόλο στην νέα Προγραμματική Περίοδο αποτελεί η Πολιτική Συνοχής. Το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο+ και το ΕΤΠΑ αποτελούν τα κύρια ΕΔΕΤ για την χρηματοδότηση της πολιτικής των κοινωνικών υποθέσεων της Ένωσης. Το ΕΚΤ+ αποτελεί σημείο αναφοράς στην χρηματοδότηση των κοινωνικών επενδύσεων με έμφαση στον άνθρωπο, σε ευθυγράμμιση με τον ΕΠΚΔ.

Για την προγραμματική περίοδο 2021-2027, το ΕΚΤ, μετονομάζεται σε ΕΚΤ+ καθώς συγχωνεύονται τα ακόλουθα

ταμεία και προγράμματα:

- το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο (ΕΚΤ)
- η Πρωτοβουλία για την Απασχόληση των Νέων (ΠΑΝ)
- το Ταμείο Ευρωπαϊκής Βοήθειας στους Απόρους (Τ.Ε.Β.Α/FEAD)
- το Πρόγραμμα της Ευρωπαϊκής Ένωσης για την απασχόληση και την κοινωνική καινοτομία (EaSI).

Το ΕΚΤ+ ως αποτέλεσμα συνένωσης των τριών πρώτων ταμείων αποτελεί και το σκέλος επιμερισμένης διαχείρισης, ενώ το τέταρτο (“EaSI strand”) θα υλοποιηθεί υπό το σχήμα άμεσης και έμμεσης διαχείρισης.

Στόχος της συγχώνευσης:

- Να ενισχυθούν η συνοχή και οι συνέργειες μεταξύ των συμπληρωματικών μέσων της ΕΕ, που παρέχουν σημαντική υποστήριξη στους ανθρώπους και στοχεύουν στη

βελτίωση του βιοτικού τους επιπέδου, με την ανάπτυξη πιο ολοκληρωμένων προσεγγίσεων για τον προγραμματισμό και την υλοποίηση.

- Να αυξηθεί η ευελιξία και να δοθεί η δυνατότητα στα ταμεία να ανταποκρίνονται περισσότερο στις προκλήσεις που εντοπίζονται στον κύκλο οικονομικής διακυβέρνησης και στις προτεραιότητες σε επίπεδο ΕΕ.

- Να επιτραπεί η απλούστευση της διαχείρισης και του προγραμματισμού του ταμείου και, συνεπώς, να μειωθεί ο διοικητικός φόρτος για τις αρχές και τους δικαιούχους.

Ο γενικότερος στόχος πολιτικής του κανονισμού ΕΚΤ+ είναι να συμβάλει στην προώθηση μιας αποδοτικότερης και πιο ανθεκτικής «Κοινωνικής Ευρώπης» και να υλοποιήσει τον ευρωπαϊκό πυλώνα κοινωνικών δικαιωμάτων, καθώς και τις κοινωνικές και εργασιακές προτεραιότητες που εγκρίθηκαν από τη διαδικασία της ευρωπαϊκής οικονομικής διακυβέρνησης.

Ο Κανονισμός **2021/1057**, στο άρθρο 4 αναφέρει τους ειδικούς στόχους του Ταμείου, οι οποίοι αφορούν μεταξύ άλλων:

- την προώθηση της ίσης πρόσβασης σε ποιοτική και χωρίς αποκλεισμούς εκπαίδευση και κατάρτιση και της ολοκλήρωσής τους, ιδίως για τις μειονεκτούσες ομάδες, από την προσχολική εκπαίδευση και φροντίδα έως τη γενική και επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση, καθώς και περαιτέρω έως την τριτοβάθμια εκπαίδευση και την εκπαίδευση και επιμόρφωση ενηλίκων, συμπεριλαμβανομένης της διευκόλυνσης της μαθησιακής κινητικότητας για όλους και της προσβασιμότητας για τα άτομα με αναπηρίες
- την προώθηση της διά βίου μάθησης, ιδίως των ευέλικτων ευκαιριών αναβάθμισης των δεξιοτήτων και επανειδίκευσης για όλους, λαμβάνοντας υπόψη των επιχειρησιακών και ψηφιακών δεξιοτήτων, καλύτερη πρόβλεψη των αλλαγών και των νέων απαιτήσεων για δεξιότητες στην αγορά εργασίας, διευκόλυνση της αλλαγής σταδιοδρομίας και προώθηση της επαγγελματικής κινητικότητας
- προώθηση της ενεργού ένταξης, με σκοπό την προώθηση της ισότητας των ευκαιριών, της απαγόρευσης των διακρίσεων, και της ενεργού συμμετοχής, και βελτίωση της απασχολησιμότητας, ειδικότερα για τις μειονεκτούσες ομάδες
- την προώθηση της κοινωνικοοικονομικής ένταξης των υπηκόων τρίτων χωρών, περιλαμβανομένων των μεταναστών και των περιθωριοποιημένων κοινοτήτων, όπως των Ρομά·
- την ενίσχυση της ισότιμης και έγκαιρης πρόσβασης σε ποιοτικές, βιώσιμες και οικονομικά προσιτές υπηρεσίες, περιλαμβανομένων υπηρεσιών που προάγουν την

πρόσβαση σε στέγαση και υπηρεσιών φροντίδας με επίκεντρο τον άνθρωπο, συμπεριλαμβανομένης της υγειονομικής περίθαλψης· εκσυγχρονισμός των συστημάτων κοινωνικής προστασίας, συμπεριλαμβανομένης της πρόσβασης στην κοινωνική προστασία, με έμφαση στα παιδιά και στις μειονεκτούσες ομάδες·

- βελτίωση της προσβασιμότητας, μεταξύ άλλων για Α.ΜΕ.Α,
- την προώθηση της κοινωνικής ένταξης των ατόμων που αντιμετωπίζουν κίνδυνο φτώχειας ή κοινωνικού αποκλεισμού, συμπεριλαμβανομένων των απόρων και των παιδιών·
- την αντιμετώπιση της υλικής στέρησης με παροχή τροφίμων και/ή βασικής υλικής βοήθειας προς τους απόρους, συμπεριλαμβανομένων των παιδιών, και παροχή συνοδευτικών μέτρων προς υποστήριξη της κοινωνικής ένταξής τους

Εξυπηρετώντας τους στόχους πολιτικής για την νέα προγραμματική περίοδο, δίνεται ιδιαίτερο βάρος στην χρηματοδότηση επενδύσεων για την κοινωνική καινοτομία (Social Innovation). Στο άρθρο 1§8 του Κανονισμού ορίζει την **Κοινωνική καινοτομία** ως την δραστηριότητα που είναι κοινωνική τόσο ως προς τον σκοπό της όσο και ως προς τα μέσα της και ιδίως μια δραστηριότητα που αφορά την ανάπτυξη και εφαρμογή νέων ιδεών (για προϊόντα, υπηρεσίες, πρακτικές και πρότυπα) που ταυτόχρονα ικανοποιεί κοινωνικές ανάγκες και δημιουργεί νέες κοινωνικές σχέσεις ή συνεργασίες μεταξύ δημόσιων οργανισμών, οργανισμών της κοινωνίας των πολιτών ή ιδιωτικών οργανισμών, ωφελώντας κατ' αυτόν τον τρόπο την κοινωνία και ενισχύοντας την ικανότητά της να αναλαμβάνει δράση.

Ο Κανονισμός **2021/1058** για το ΕΤΠΑ και το Ταμείο Συνοχής υποστηρίζει ακόλουθα επενδύσεις για την ενίσχυση της κοινωνικής ένταξης σε περιφερειακό και τοπικό επίπεδο. Καίρια σημεία στο προοίμιο του κειμένου του Κανονισμού για το ΕΤΠΑ για την εξυπηρέτηση των Στόχων είναι η στήριξη οντοτήτων και φορέων «κοινωνικής οικονομίας», όπως συνεταιρισμούς, ταμεία αλληλασφάλισης, μη κερδοσκοπικές ενώσεις και κοινωνικές επιχειρήσεις, με ζητούμενο την προώθηση της κοινωνικής καινοτομίας και της χωρίς αποκλεισμούς πρόσβασης σε απασχόληση υψηλής ποιότητας, το ΕΤΠΑ θα πρέπει να στηρίζει οντότητες της. Για την προώθηση της κοινωνικής ένταξης και την καταπολέμηση της φτώχειας, ιδίως στις περιθωριοποιημένες κοινότητες, τονίζεται η ανάγκη να διευκολυνθεί η πρόσβαση σε ένα μεγαλύτερο εύρος υποδομών, όπως: κοινωνικές, εκπαιδευτικές, πολιτιστικές και ψυχαγωγικές υπηρεσίες, συμπεριλαμβανομένου του αθλητισμού, αφού ληφθούν υπόψη οι ειδικές ανάγκες των ατόμων με αναπηρίες, των παιδιών και των ηλικιωμένων.

5.5 Διεθνής Συνεργασία

Η ΕΕ εδράζεται υπό καθεστώς διεθνούς συνεργασίας με στόχο την ανταλλαγή καλών πρακτικών, με ένα σημαντικό αριθμό εταίρων. Στον κατάλογο περιλαμβάνονται: η Διεθνής Οργάνωση Εργασίας (ILO), η ομάδα κρατών G7 και G20 στις οποίες η ΕΕ συμμετέχει πλήρως, γείτονες χώρες στα πλαίσια της πολιτικής γειτονίας (EU Neighborhood Policy) και στα πλαίσια της πολιτικής διεύρυνσης των χωρών. Η συνεργασία μεταξύ της ΕΕ και της ΔΟΕ εστιάζει στην προαγωγή των θεμελιωδών αρχών και δικαιωμάτων στην εργασία, μεταξύ άλλων, στον τομέα του εμπορίου και σε άλλους τομείς της κοινωνικής πολιτικής.

Σε σχέση με την ομάδα κρατών G7 πρωτοβουλίες για τον κοινωνικό τομέα περιλαμβάνουν:

α. το ταμείο «Όραμα Μηδέν», που στοχεύει στη βελτίωση της αξιοπρεπούς εργασίας, καθώς και της ασφάλειας και της υγείας στην εργασία στο πλαίσιο των παγκόσμιων αλυσίδων εφοδιασμού, με τη χρηματοδοτική στήριξη της Επιτροπής

β. το Φόρουμ της G7 για το Μέλλον της Εργασίας, με στόχο τη συζήτηση για το μέλλον της εργασίας

γ. υπουργικές συνεδριάσεις και επακόλουθες δεσμεύσεις στο πλαίσιο τεχνικών ομάδων, όπως η νέα ομάδα εργασίας της G7, για την οποία η ΓΔ EMPL προετοιμάζει τη συμμετοχή και τις παρεμβάσεις της ΕΕ

Αναφορικά με την πολιτική διεύρυνσης η ΕΕ, η Επιτροπή επιτηρεί την πρόοδο της πορείας ένταξης αναφορικά με την υλοποίηση μεταρρυθμίσεων υπό το πρίσμα της εναρμόνισης με το κοινωνικό κεκτημένο (*acquis communautaire*). Ακόμη προχωρά σε επενδύσεις κοινωνικού χαρακτήρα μέσω του Μηχανισμού Προενταξιακής Βοήθειας (Pre-Accession Mechanism)

6. Πολιτική κοινωνικής ένταξης της ΕΕ και Ελλάδα

6.1 Η Εθνική Στρατηγική Κοινωνικής Ένταξης στην Ελλάδα 2014-2020

Σημείο εκκίνησης της πολιτικής κοινωνικής ένταξης στην Ελλάδα υπήρξε η μελέτη «Η Πράσινη Βίβλος για την Εθνική Στρατηγική Κοινωνικής Ένταξης» τον Ιούλιο του 2013. Στόχος ήταν η οριοθέτηση των επιλογών του διοικητικού μηχανισμού για την ανάπτυξη μίας ολοκληρωμένης πολιτικής πρόληψης και καταπολέμησης του

εργασιακού και κοινωνικού αποκλεισμού ευπαθών ομάδων του πληθυσμού που διαβιούν στην χώρα.

Επόμενο βήμα υπήρξε η εκπόνηση του Εθνικού Στρατηγικού Σχεδίου για την Κοινωνική Ένταξη από τη Διεύθυνση Κοινωνικής Προστασίας και Κοινωνικής Συνοχής του Υπουργείου Εργασίας, Κοινωνικής Ασφάλισης και Κοινωνικής Αλληλεγγύης, σε συνεργασία με την Ομάδα Εργασίας της Ε.Σ.Κ.Ε τον Δεκέμβριο του 2014. Τον Ιούνιο του 2015 υποβλήθηκε στην η εξειδικευμένη Ε.Σ.Κ.Ε συνοδευόμενη από το Σχέδιο Δράσης. Περιλαμβάνει *«ένα πλέγμα δημόσιων πολιτικών για την προάσπιση βασικών ατομικών και κοινωνικών δικαιωμάτων μέσω οργανωμένων θεσμικών, επιχειρησιακών και χρηματοδοτικών εργαλείων πρόληψης και καταπολέμησης της φτώχειας, του κοινωνικού αποκλεισμού και των διακρίσεων»*.

Οι προτεινόμενες δράσεις της Ε.Σ.Κ.Ε 2014-2020 κινούνται γύρω από:

- την **άμβλυνση** των ανισοτήτων, με έμφαση στην αποτελεσματική προστασία των πλέον ευάλωτων ομάδων του πληθυσμού
- τον **εκσυγχρονισμό** των δημόσιων πολιτικών ένταξης με έμφαση στον ενεργητικό χαρακτήρα των μέτρων και την αναπτυξιακή διάσταση των κοινωνικών δαπανών
- την **αναβάθμιση** του πλαισίου συνεργασίας κράτους, κοινωνίας των πολιτών και αγοράς με έμφαση στην δημιουργία ισχυρών εταιρικών σχέσεων για την καταπολέμηση της φτώχειας και του αποκλεισμού.

Σύμφωνα με την εκ των υστέρων αξιολόγηση της εφαρμογής της Ε.Σ.Κ.Ε 2014-2020 έγιναν βήματα για τον εκσυγχρονισμό των δημοσίων πολιτικών κοινωνικής ένταξης, θέσπιση ενός κοινού πλαισίου προτεραιοτήτων και στόχων για τον συντονισμό, την παρακολούθηση και την αξιολόγηση όλων των παρεμβάσεων καταπολέμησης της φτώχειας, του κοινωνικού αποκλεισμού και των διακρίσεων σε εθνικό, περιφερειακό και τοπικό επίπεδο. Ουσιαστική συμβολή είχε η ανάπτυξη του Μηχανισμού για τον συντονισμό, την παρακολούθηση και αξιολόγηση των πολιτικών κοινωνικής ένταξης μέσα από το νόμο 4445/2016. Επιπλέον στον τομέα προαγωγής της ένταξης και καταπολέμησης της φτώχειας υπήρξε σύμπλευση με τους στόχους του Συμφώνου Εταιρικής σχέσης. Τέλος μέσω της Ε.Σ.Κ.Ε υπήρξε η διασύνδεση των πολιτικών για την ανάπτυξη με εκείνες της κοινωνικής ένταξης.

Λαμβάνοντας υπόψη τον καθοριστικό ρόλο της χρηματοδότησης μέσα από τα ΕΔΕΤ της ΕΕ για την εξασφάλιση πόρων, ως εργαλείο άσκησης της πολιτικής για την Κοινωνική Ένταξη, αξίζει να εστιάσουμε στην συμμετοχή της Ελλάδας. Σύμφωνα με

στοιχεία από την Επιτροπή για την Προγραμματική Περίοδο 2014-2020, ο προϋπολογισμός για την Κοινωνική Ένταξη κινήθηκε στα 1.959,3 δις ευρώ συνολικά (Πίνακας 2).

Πίνακας 2 Η συμμετοχή της Ελλάδας στην χρηματοδότηση

Προϋπολογισμός 2014-2020 για την Κοινωνική Ένταξη (Social Inclusion)-Ελλάδα (εκατ. Ευρώ)	
ΕΤΠΑ	238,50
ΕΚΤ	1.235,78
ΕΓΤΑΑ	485,0
Σύνολο	1.959,3

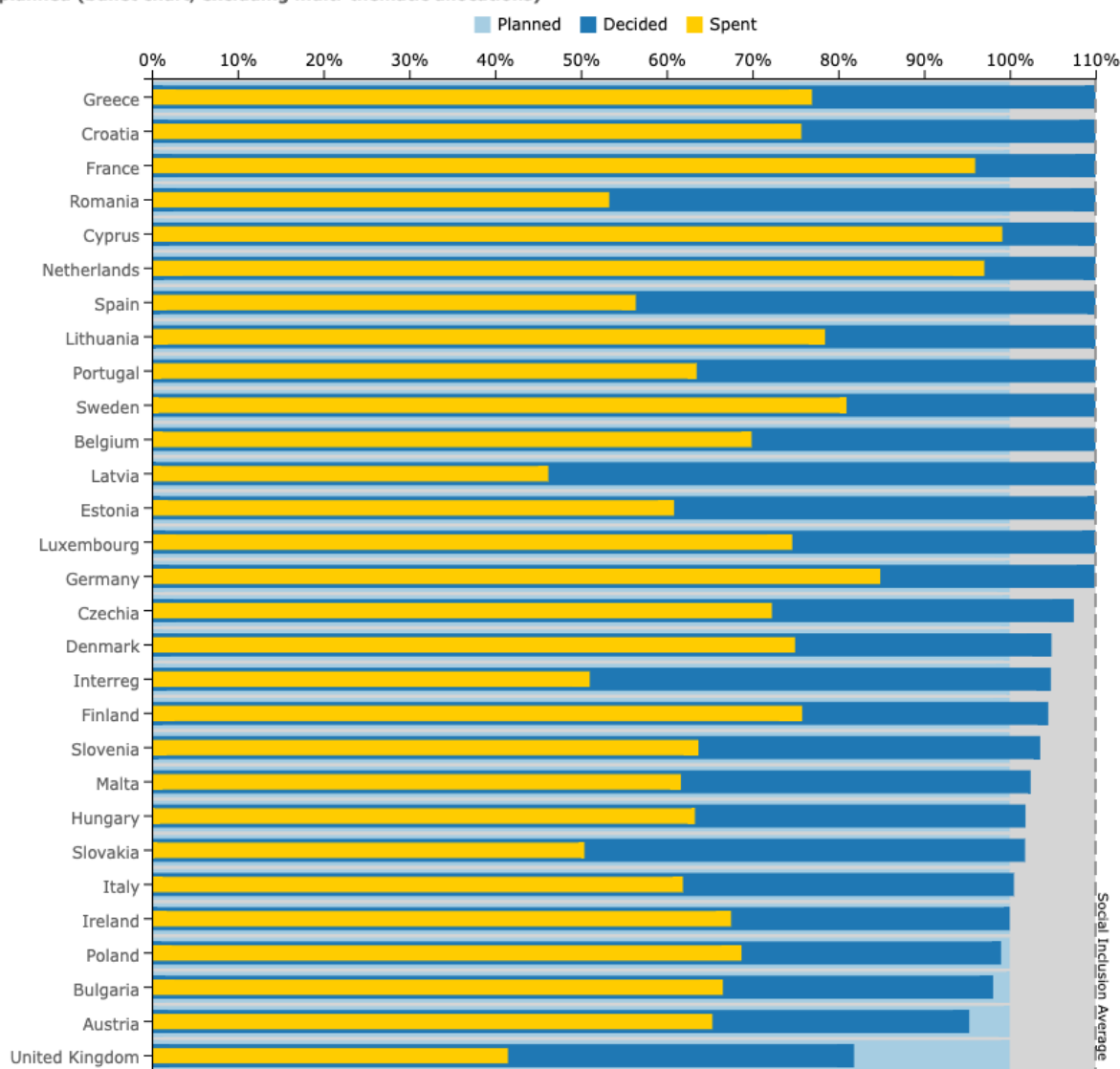
Πηγή: European Structural and Investment Funds

Το μεγαλύτερο μέρος της χρηματοδότησης (περίπου το 65%) προέρχεται από το ΕΚΤ ενώ ακολουθεί το ΕΓΤΑΑ και τελευταίο το ΕΤΠΑ. Σε σχέση με την απορρόφηση των κονδυλίων κατά την περίοδο 2014-2020, Ελλάδα καταγράφει μία από τις καλύτερες επιδόσεις όσον αφορά την κατανομή των κονδυλίων σε επιλεγόμενα έργα (**Decided finances**). Όπως φαίνεται στο παρακάτω διάγραμμα η Ελλάδα βρίσκεται στην πρώτη θέση όσον αφορά την κατανομή κονδυλίων με ποσοστό 147%, το οποίο μεταφράζεται σε 1,2 δις ευρώ.

Σε επίπεδο διενέργειας δαπανών (**Spent finances**), η χώρα βρίσκεται στην έκτη θέση με ποσοστό 77% με την Κύπρο, την Ολλανδία, την Γαλλία, την Γερμανία, την Σουηδία και τη Λιθουανία να προηγούνται.

Διάγραμμα 4 Απορρόφηση κονδυλίων ανά χώρα 2014-20

ESIF 2014-2020: Implementation by country for Social Inclusion - total cost of selection and spending as % of planned (bullet chart, excluding multi-thematic allocations)

Period Covered: up to 31/12/2021

Συμπληρωματικά είναι σημαντικό να αναφέρουμε την συνεισφορά των ΠΕΠ στην εκπλήρωση των στόχων για την κοινωνική ένταξη. Ο παρακάτω πίνακας συγκεντρώνει το σύνολο των προγραμμάτων, τα οποία έχουν χρηματοδοτηθεί από πόρους προερχόμενους από το ΕΚΤ και το ΕΤΠΑ. Η στήριξη των μακροχρονίως ανέργων και η επανένταξη αυτών στην αγορά εργασίας αποτελεί την κυριότερη προτεραιότητα των περιφερειακών προγραμμάτων σχετικών με την υλοποίηση του στόχου για την κοινωνική ένταξη, σε σύνολο 13 περιφερειών.

Διάγραμμα 5 ολοκληρωμένα χρηματοδοτούμενα προγράμματα ανά τομέα (σύνολο περιφερειών)

Στόχος 9 Κοινωνική Ένταξη: ολοκληρωμένα χρηματοδοτούμενα προγράμματα- ΠΕΠ 13 Περιφέρειες (Σύνολο)	
Ομάδα Στόχος	
Μακροχρόνια άνεργοι	60295
ΑΜΕΑ	1496
Άστεγοι	306
Κάτοικοι Τρίτων χωρών	40791
Άνεργοι >54 ετών	1496
Ανενεργός πληθυσμός	7150
Γυναίκες- απασχόληση	193
Δημόσια Διοίκηση	429

Πηγή: European Structural and Investment Funds

Η κοινωνική ενσωμάτωση των μειονοτήτων, ιδίως των κατοίκων τρίτων χωρών (μετανάστες) αποτελεί την δεύτερη προτεραιότητα πολιτικής μέσω συγχρηματοδοτούμενων προγραμμάτων. Η υποστήριξη ειδικών ομάδων του πληθυσμού όπως τα Α.ΜΕ.Α, καθώς και οι άνεργοι ηλικίας άνω των 54 ετών ακολουθεί μέσα από προγράμματα στήριξης απασχόλησης και μεταβιβαστικές πληρωμές. Τέλος 429 χρηματοδοτούμενα προγράμματα κατά την περίοδο 2014-20 τέθηκαν σε εφαρμογή με στόχο την μεταρρύθμιση της δημόσιας διοίκησης στον τομέα των κοινωνικών υπηρεσιών (πρόνοια, απασχόληση). Σύμφωνα με στοιχεία της Επιτροπής, σε ότι αφορά την εκπλήρωση του Στόχου της Κοινωνικής Ένταξης μέσα από την πολιτική Συνοχής, η Περιφέρειες της Αττικής, της Κεντρικής Μακεδονίας, της Θεσσαλίας και της

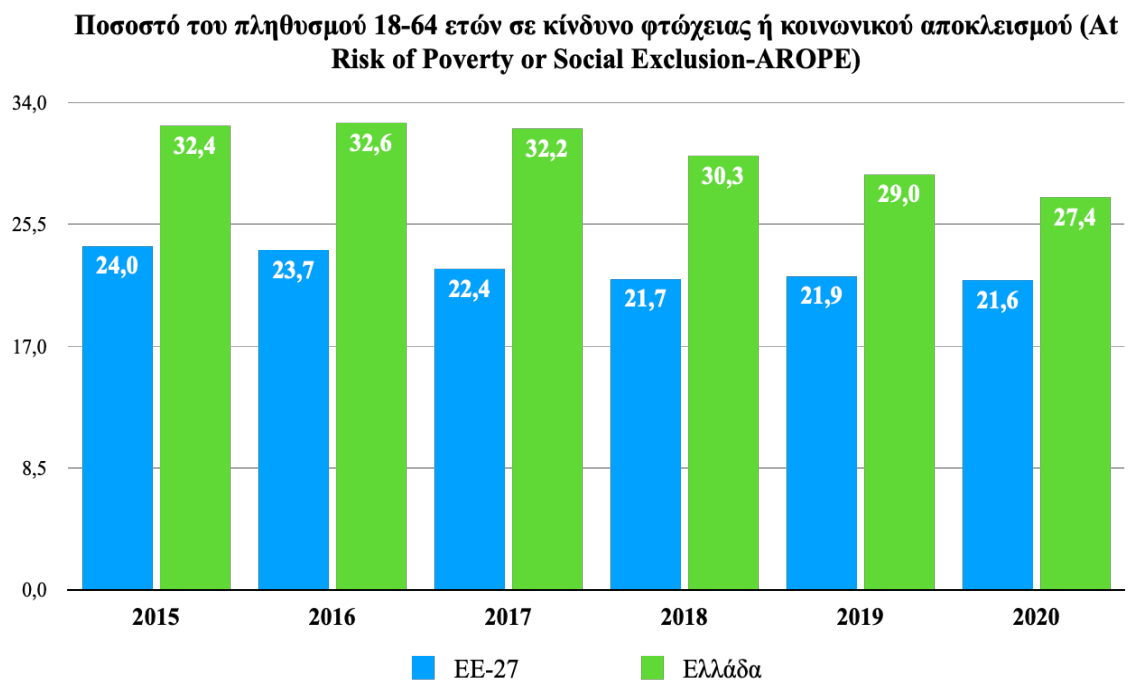
Κρήτης έχουν σημειώσει την μεγαλύτερη πρόοδο σε σχέση με την απορρόφηση κονδυλίων για την κοινωνική ένταξη από το ΕΚΤ πρωτίστως και έπειτα από το ΕΤΠΑ.

6.2 Αποτίμηση της Ε.Σ.Κ.Ε 2014-2020

Επιθυμώντας να αποτυπώσουμε το βαθμό στον οποίο η κοινή πολιτική της ΕΕ για τις κοινωνικές υποθέσεις και την κοινωνική ένταξη είναι αποτελεσματική θα επιχειρήσουμε στο σημείο μία αναλυτική παρουσίαση και αξιολόγηση πρόσφατων στατιστικών δεδομένων της Eurostat κάνοντας χρήση των δεικτών απόδοσης του ΕΠΚΔ (**Social Scoreboard**). Σκόπιμη είναι επίσης η σύγκριση των δεδομένων της Ελλάδας με τον αντίστοιχο μέσο όρο της ΕΕ.

Στο διάγραμμα που ακολουθεί περιγράφεται το ποσοστό του ενεργού πληθυσμού ο οποίος βρίσκεται σε συνθήκες φτώχειας ή κοινωνικού αποκλεισμού.

Διάγραμμα 6 Δείκτης AROPE

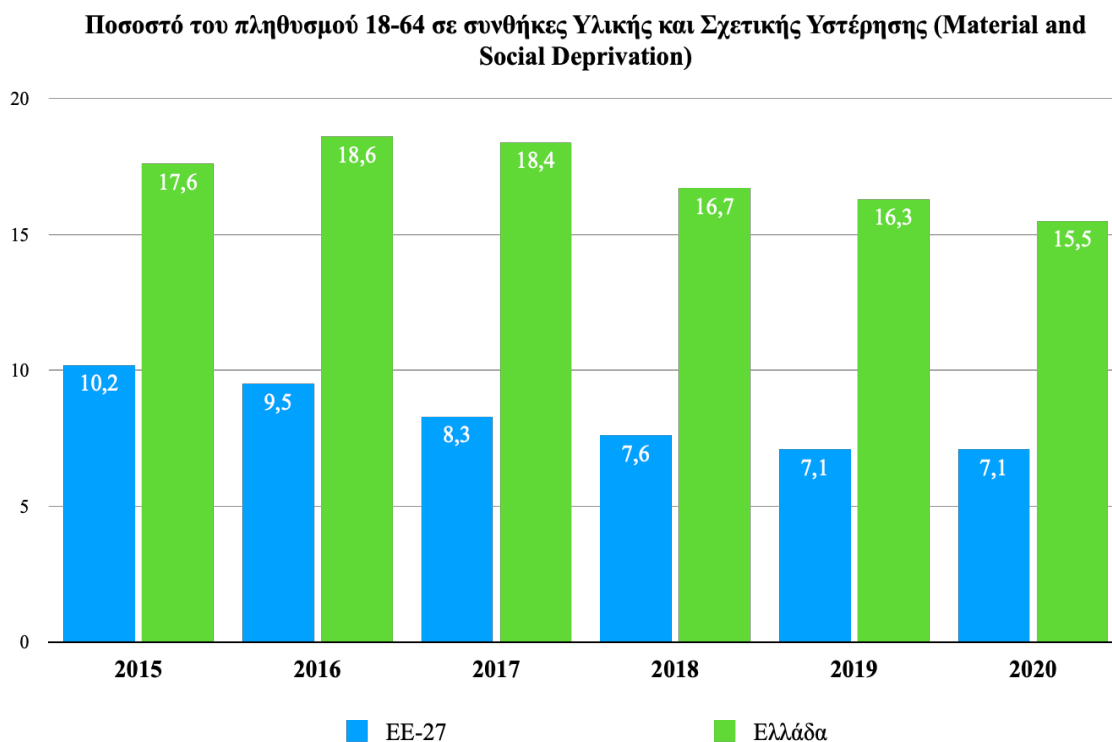

Πηγή: Eurostat (European Pillar of Social Rights-Social Scoreboard)

Μέχρι το 2019 το ποσοστό της Ελλάδας παρουσιάζει απόκλιση κατά 8 μονάδες. Η μείωση του ποσοστού σε επίπεδο ΕΕ και συνάμα της απόκλισης με την Ελλάδα οφείλεται κυρίως λόγω των αυξημένων κοινωνικών δαπανών που προχώρησαν τα κράτη μέλη κατά τη διάρκεια των αυστηρών περιοριστικών μέτρων για την αντιμετώπιση της πανδημίας.

Το εύρος, ωστόσο, της διαφοράς του ποσοστού του ενεργού πληθυσμού σε συνθήκες Υλικής και σχετικής Υστέρησης παραμένει αρκετά υψηλό. Η Ελλάδα καταγράφει διψήφια ποσοστά σε σχέση με την ΕΕ (διάγραμμα).

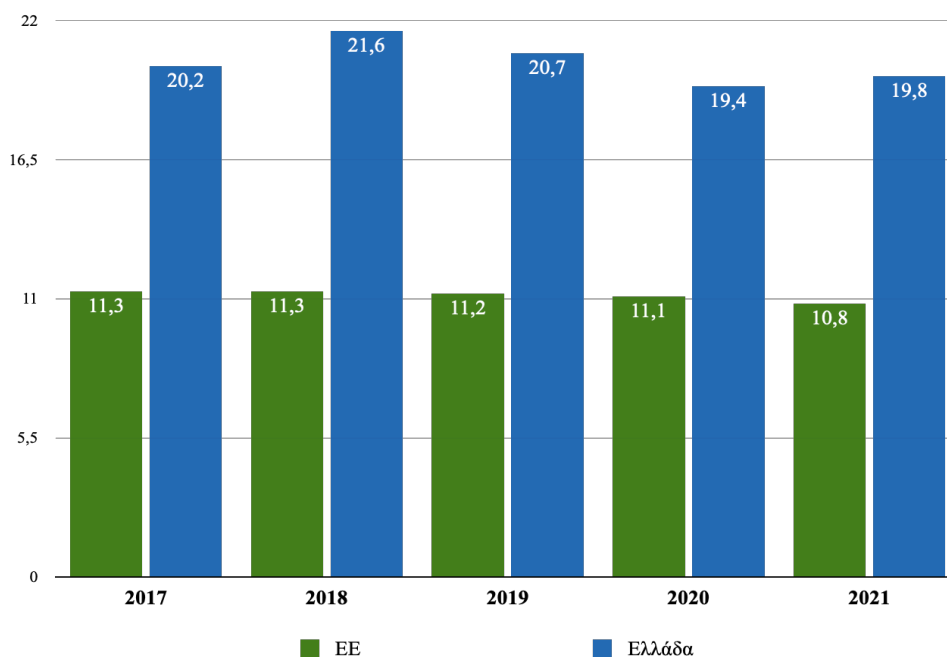
Διάγραμμα 7 Υλική και Κοινωνική Υστέρηση

Πηγή: Eurostat (European Pillar of Social Rights-Social Scoreboard)

Το 2017 καταγράφεται μέγιστη διαφορά 10 μονάδων με την χώρα μας να σημειώνει ποσοστό 18,4% με την ΕΕ. Παράλληλα αποτιμώντας την παρουσία των δύο φύλων είναι χρήσιμο να γίνει λόγος για το ποσοστό χάσματος των δύο φύλων στην απασχόληση (διάγραμμα).

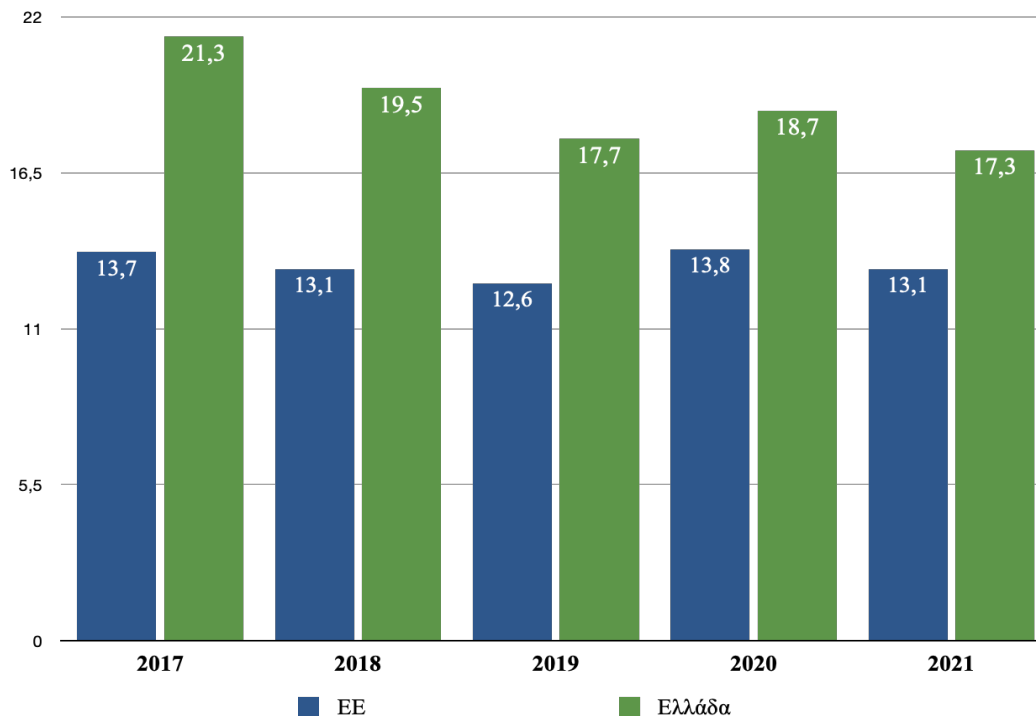
Χάσμα φύλων στην απασχόληση (Gender Employment Gap)

Πηγή: Eurostat (European Pillar of Social Rights-Social Scoreboard)

Ειδική μνεία θα πρέπει να γίνει και στις νεότερες πληθυσμιακές ομάδες όπως οι νέοι ηλικίας 15-29 ετών οι οποίοι βρίσκονται εκτός απασχόλησης και εκπαίδευσης. Το παρακάτω διάγραμμα δείχνει την μείωση της διαφοράς ιδίως κατά τα έτη 2019 με 2021.

Ποσοστό νέων ηλικίας 15-29 εκτός εκπαίδευσης και απασχόλησης (ποσοστό του συνολικού πληθυσμού)

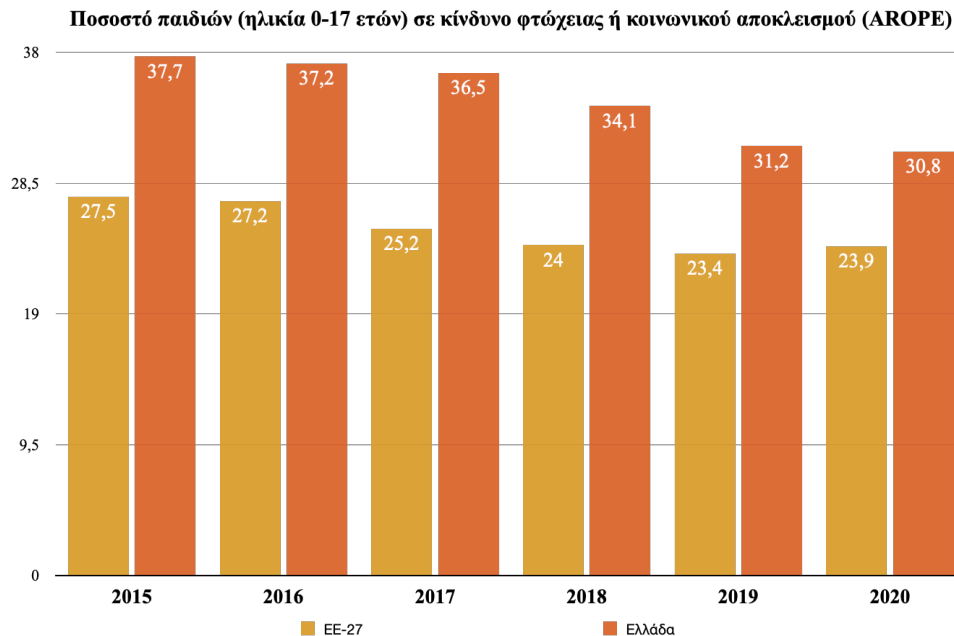

Πηγή: Eurostat (European Pillar of Social Rights-Social Scoreboard)

Ως προς τις συνθήκες διαβίωσης των παιδιών αναφέρεται ο δείκτης φτώχειας και κοινωνικού αποκλεισμού των παιδιών ηλικίας έως 17 ετών. Το συμπέρασμα που

εξάγεται από τον δείκτη είναι ότι θα πρέπει να ληφθούν άμεσα πρωτοβουλίες σε σχέση με την αντιμετώπιση της παιδικής φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού τόσο από την ΕΕ όσο και σε εθνικό επίπεδο πολιτικής.

Διάγραμμα 8 Φτώχεια και Κοινωνικός Αποκλεισμός-παιδιά

6.3 Εθνική Στρατηγική Κοινωνικής Ένταξης 2021-27

Η νέα Ε.Σ.Κ.Ε 2021-2027 προκρίνει ένα διευρυμένο περιβάλλον διαμόρφωσης των εθνικών πολιτικών κοινωνικής ένταξης σηματοδοτώντας την επόμενη μέρα μετά την πανδημία. Ορισμένοι από τομείς πολιτικής στους οποίους επικεντρώνεται είναι:

1. η **Κοινωνική Αλληλεγγύη και μείωση της φτώχειας**. Ενδεικτικά η Στρατηγική προτείνει την αναβάθμιση και ψηφιοποίηση υπηρεσιών πρόνοιας και την ριζική αναδιάρθρωση του συστήματος κοινωνικής μέριμνας και κοινωνικής προστασίας. Ακόμη ιδιαίτερη προσοχή δίνεται στην προστασία της μητρότητας και σε δράσεις που εναρμονίζονται με τη σύμβαση για τα δικαιώματα για το παιδί και σε δράσεις για την αποϊδρυματοποίηση (στο πλαίσιο της οικείας εθνικής στρατηγικής), σε συνάφεια με την οικεία εθνική στρατηγική.
2. **Δικαιοσύνη και Δικαιώματα** προτείνοντας **δράσεις** σύμφωνα με το Εθνικό και σύμφωνα με το Εθνικό Σχέδιο Δράσης για τα Α.ΜΕ.Α
3. **Υγεία**, μέσα από πρωτοβουλίες για δράσεις πρόληψης ψυχοκοινωνικών προβλημάτων στα παιδιά και προαγωγή της ψυχικής υγείας τους, και αντίστοιχες

για τους ενήλικες στο πλαίσιο του Εθνικού Προγράμματος Ψυχοκοινωνικής Ένταξης και Αποκατάστασης. Ζωτικής σημασίας σύμφωνα με την νέα Ε.Σ.Κ.Ε είναι η διασφάλιση της καθολικής και ισότιμης πρόσβασης των πολιτών στις Δομές της Πρωτοβάθμιας Φροντίδας Υγείας.

4. **Εκπαίδευση και δια βίου μάθηση** με προτεινόμενες δράσεις για την ψυχολογική στήριξη και συμβουλευτική μαθητών (όπως θεσμός σύμβουλου καθηγητή, επέκταση διορισμού ψυχολόγων και κοινωνικών λειτουργών ανά ομάδα σχολικών μονάδων), την κοινωνική μέριμνα και υπηρεσίες για φοιτητές που αντιμετωπίζουν δυσχέρεια στην ολοκλήρωση των σπουδών λόγω οικονομικών προβλημάτων στην τριτοβάθμια εκπαίδευση, και τέλος για την υποστήριξη μηχανισμού πρόληψης σχολικού εκφοβισμού.
5. **Ενεργειακή φτώχεια: δράσεις πρόσβασης στην ενέργεια ευπαθών ομάδων** όπως κοινωνικό τιμολόγιο, άτομα που χρήζουν μηχανικής ή άλλης υποστήριξης.
6. **Ένταξη υπηκόων τρίτων χωρών** ιδίως με στοχευμένες πολιτικές για ευάλωτες κοινωνικές ομάδες και την διενέργεια ενός ολοκληρωμένου σχεδιασμού και δράσεων για τα ασυνόδευτα ανήλικα.

Οι επιχειρησιακοί άξονες στους οποίους στηρίζεται η αρχιτεκτονική της Ε.Σ.Κ.Ε 2021-27 είναι:

- i. Η πρόσβαση σε επαρκείς πόρους και βασικά αγαθά μέσα από την καταπολέμηση της φτώχειας και του προβλήματος της έλλειψης στέγης ή πρόσβασης σε προσιτή στέγη και την ενίσχυση των μηχανισμών προστασίας της οικογένειας και πρόληψη και καταπολέμηση της παιδικής φτώχειας, μεταξύ άλλων.
- ii. Η πρόσβαση σε υπηρεσίες, ιδιαίτερα με την βελτίωση της ποιότητας ζωής των Α.ΜΕ.Α μέσω της προώθησης της αποϊδρυματοποίησης, αποκατάστασης και στήριξης της ανεξάρτητης διαβίωσης. Επίσης μέσα από την προώθηση της κοινωνικής ένταξης των ευπαθών ομάδων του πληθυσμού (συμπεριλαμβανομένων των παιδιών και των ηλικιωμένων) μέσω της επέκτασης και διεύρυνσης, εκσυγχρονισμού και αναβάθμισης και μέσω πολυδιάστατων παρεμβάσεων και κοινωνικής καινοτομίας.
- iii. Η ένταξη στην αγορά εργασίας, μέσα από τη βελτίωση της απασχολησιμότητας και πρόσβαση στην απασχόληση και
- iv. Την ενίσχυση της διακυβέρνησης της Ε.Σ.Κ.Ε: Η ενίσχυση του διοικητικού βραχίονα της πολιτικής κοινωνικής ένταξης θα είναι δυνατή μέσα από την

αναβάθμιση του **Εθνικού Μηχανισμού** του ν. 4445/2016 (Α' 236). Συγκεκριμένα η Ε.Σ.Κ.Ε προάγει την αναβάθμιση του Μηχανισμού μέσα από την ενσωμάτωση των αλλαγών που προέκυψαν από τις αλλαγές αρμοδιοτήτων στους εμπλεκόμενους φορείς, και από κενά σε θέματα συντονισμού και παρακολούθησης της εφαρμογής των δράσεων σε κεντρικό και αυτοδιοικητικό επίπεδο.

Ταυτόχρονα προκρίνει την εξειδίκευση των διαδικασιών καθώς και ανάλυση των ροών πληροφορίας μεταξύ των φορέων, παράλληλα με τον καθορισμό του περιεχομένου της και των χρονικών ορίων παρακολούθησης. Τέλος υπογραμμίζει την ανάγκη για αναβάθμιση και η ολοκλήρωση των υποστηρικτικών ψηφιακών υποδομών καθώς και ανάπτυξη ψηφιακών εργαλείων που υποστηρίζουν το ο συντονισμό, την παρακολούθηση και τη αξιολόγηση της Στρατηγικής και την αναβάθμιση της λειτουργίας των οργάνων διαβούλευσης (Ε.Σ.Κ.Ε 2021-27, σελ.55-6).

Δεν θα πρέπει να παραλείψουμε επίσης την αναφορά συμμετοχή της Ελλάδας στην χρηματοδότηση της πολιτικής κοινωνικής ένταξης κατά την Προγραμματική περίοδο 2021-27. Ο παρακάτω πίνακας περιέχει συγκεντρωτικά στοιχεία για την κατανομή κονδυλίων από το ΕΚΤ+ και το ΕΤΠΑ (initial allocation) για την Ενίσχυση της Απασχόλησης και την Ανάπτυξη (IJG), μέσω επιμερισμένης διαχείρισης (shared management) (Επιτροπή, 2021).

Πίνακας 3 Ελλάδα Κατανομή Κονδυλίων για την απασχόληση και ανάπτυξη

Ελλάδα- Κατανομή κονδυλίων 2021-27		
“Ενίσχυση της Απασχόλησης και Ανάπτυξη (IJG)”		
Έτος	ΕΤΠΑ	ΕΚΤ+
2021	1,507.6	769.5
2022	1,551.1	791.6
2023	1,598.2	815.7
2024	1,637.1	835.5
2025	1,677.4	856.1
2026	1,718.9	877.3
2027	1,761.4	899.1

Σύνολο	11,451.7	5,844.8
Ποσοστό Συμμετοχής ΕΕ	66%	34%

Πηγή: Ευρωπαϊκή Επιτροπή- Προϋπολογισμός ΕΔΕΤ 2021-27

Συνολικά για την Ελλάδα περίπου 16 δισεκατομμύρια ευρώ θα δοθούν στην Ελλάδα, μέρος της οποίας θα επενδυθεί για την υλοποίηση προγραμμάτων της Κοινωνικής Ένταξης, όπως περιγράφονται στην Ε.Σ.Κ.Ε 2021-27.

7. Αντί επιλόγου- Συμπεράσματα

Στο τελευταίο μέρος της εργασίας μας θα επιχειρήσουμε να απαντήσουμε στα ερωτήματα που τέθηκαν στην εισαγωγή και παράλληλα θα αναφέρουμε προτάσεις σχετικά με το μέλλον της πολιτικής της ΕΕ για την κοινωνική ένταξη. Επιβεβαιώνοντας την υπόθεση πάνω στην οποία στηρίχθηκε η παρούσα εργασία, η Ενωσιακή κοινωνική πολιτική έχει συμβάλει στην καταπολέμηση της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού. Όμως το εύρος της συμβολής αυτής είναι ορισμένο λόγω του ότι η πολιτική συνίσταται στην θεραπεία των επιπτώσεων των πολλαπλών κρίσεων που έχουν επηρεάσει την πορεία του ευρωπαϊκού οικοδομήματος.

Ως προς το ερώτημα εάν ένας ενισχυμένος κοινωνικός ρόλος της ΕΕ μπορεί να συμπορευτεί με την θεμελιώδη αρχή του ανταγωνισμού και της ελεύθερης οικονομίας της αγοράς, μπορεί να δοθεί θετική απάντηση. Η υιοθέτηση ενός ισχυρού κοινωνικού προσήμου μέσα από την πολιτική κοινωνικής ΕΕ θα ευνοήσει σημαντικά την ανάδειξη και αξιοποίηση των υγιών παραγωγικών δυνάμεων, η οποία με την σειρά της θα καταστήσει το ευρωπαϊκό οικοδόμημα σε τροχιά ισχυρής ανάπτυξης. Η ενίσχυση ενός υγιούς κοινωνικού διαλόγου θα δώσει επιπλέον ώθηση.

Μέσα από την ανάλυση του ΕΚΜ στο πρώτο κεφάλαιο της εργασίας μας εκείνο μπορεί να θεωρηθεί περισσότερο ως ένας χάρτης κοινωνικών πολιτικών (policy map) και κατευθύνσεων προς τα κράτη-μέλη παρότι μία ρητά καθορισμένη διαδικασία πολιτικών σε εθνικό επίπεδο, όπως είναι η κοινή πολιτική για την οικονομική και νομισματική Ένωση. Επομένως, ως προς το είδος της, η πολιτική των κοινωνικών υποθέσεων και της κοινωνικής ένταξης θα χαρακτηριστεί στον πυρήνα της ως μία ήπια πολιτική με την ΕΕ να έχει περισσότερο υποστηρικτικό ρόλο, μέσα από την χρηματοδότηση κονδυλίων κατά κύριο λόγο.

Η ιστορική εξέλιξη της κοινωνικής πολιτικής της ΕΕ παράλληλα με την διεύρυνση (enlargement) και την εμβάθυνση (deepening) συνάδει με τον μετασχηματισμό της. Οι πρώτες Συνθήκες ορίζουν την πολιτική των κοινωνικών υποθέσεων υπό το φως απασχόλησης ως υποστηρικτική πολιτική της ελεύθερης μετακίνησης εργαζομένων στα πλαίσια της Κοινής Αγοράς. Από την υπογραφή της Συνθήκης του Μάαστριχτ, η οποία σηματοδοτεί την δημιουργία της ΕΕ η πολιτική των κοινωνικών υποθέσεων γίνεται σύμφυτη με την ιδιότητα του πολίτη (EU Citizenship), που θεσπίζεται μέσα από την νομοθετική πρόβλεψη για την ευρωπαϊκή ιθαγένεια. Βλέπουμε τη θέσπιση δικαιωμάτων, όπως η κοινωνική προστασία, η ισότητα των φύλων, η κοινωνική μέσα από την επικύρωση σε κείμενα του Πρωτογενούς Δικαίου της ΕΕ, αρχής γενομένης από τη Συνθήκη του Άμστερνταμ περικλείονται στην κοινωνική διάσταση της ευρωπαϊκής πολιτειότητας. Κορυφαία στιγμή υπήρξε η αναγνώριση του ΧΘΔΕΕ με την Συνθήκη της Λισαβόνας. Παρατηρούμε ακόμη στην πολιτική της κοινωνικής ένταξης ως ανταπόκριση στους κραδασμούς που υφίσταται το ευρωπαϊκό οικοδόμημα από την αλληλουχία κρίσεων κατά την τελευταία δεκαετία και πλέον. Αυτή λαμβάνει χώρα μέσα από ρυθμιστικούς κανόνες ηπίου δικαίου (ΕΕ).

Αξίζει να σημειώσουμε ακόμη ότι η πολιτική κοινωνικής ένταξης και των λαμβάνει χώρα κοινωνικών υποθέσεων στην ΕΕ βρίσκεται σε συνάρτηση με ένα πλέγμα συναφών πολιτικών. Η πολιτική για την Οικονομική και Νομισματική Πολιτική, η Πολιτική Απασχόλησης και η Πολιτική Συνοχής μπορούν να θεωρηθούν ως οι άμεσα συγγενείς πολιτικές με την πολιτική κοινωνικής ένταξης. Με προβολή στο μέλλον η κοινωνική πολιτική της ΕΕ θα πρέπει να είναι σε θέση να ανταποκριθεί στις νέες προκλήσεις που θα προκύψουν. Ειδικότερα, πρωτοβουλίες για μία κοινή ενεργειακή πολιτική για την καταπολέμηση της ενεργειακής φτώχειας από την ΕΕ θα συνεισφέρει θετικά στην κοινωνική ένταξη. Μία καλή πρακτική είναι η έκδοση του πρώτου πράσινου ομολόγου για την χρηματοδότηση της πράσινης ανάπτυξης μέσα από το πρόγραμμα NEXT GENERATION-EU. Οι επενδύσεις αυτές θα έχουν θετικό οικονομικό και κοινωνικό αντίκτυπο.

Δεν θα πρέπει επίσης να παραλείψουμε ότι σημαντικό στοιχείο της πολιτικής κοινωνικής ένταξης θα καταστεί η ψηφιακή ένταξη (digital inclusion). Κατά τη διάρκεια των περιοριστικών μέτρων της πανδημίας η ένταση του βαθμού ψηφιοποίησης στον τομέα της εργασίας με την εξ αποστάσεως, αλλά και σε υπηρεσίες της δημόσια διοίκηση. Μελέτη των Παϊδούση Και Ευστράτογλου (2020)

για την Ψηφιακή Ένταξη και το ανθρώπινο δυναμικό στην Ελλάδα ανέφερε προτάσεις για:

- Ενίσχυση των μηχανισμών και των προγραμμάτων βελτίωσης των ψηφιακών δεξιοτήτων του ανθρώπινου δυναμικού στο πλαίσιο της τυπικής και μη τυπικής εκπαίδευσης
- Άρση των εμποδίων πρόσβασης στους μηχανισμούς και στα προγράμματα απόκτησης και βελτίωσης ψηφιακών δεξιοτήτων για τις ευάλωτες κοινωνικά ομάδες
- Αξιοποίηση εθνικών και ευρωπαϊκών πόρων για την ψηφιακή ένταξη του ανθρώπινου δυναμικού, και ειδικότερα των ευάλωτων κοινωνικά ομάδων, για την αποφυγή του διπλού αποκλεισμού (double inclusion)

Η υγειονομική κρίση των τελευταίων δύο ετών και οι τεράστιες συνέπειες που επέφερε σε ανθρωπιστικό επίπεδο αναπόφευκτα έθεσε την Υγεία στον άξονα πολιτικής των κοινωνικών υποθέσεων της ΕΕ. Κρίνεται απαραίτητη η συνεργασία της ΕΕ με τις εθνικές κυβερνήσεις των κρατών μελών για την αναβάθμιση των εθνικών συστημάτων υγείας με δημόσιο χαρακτήρα αλλά και την ενισχυμένη συνεργασία με τον ιδιωτικό τομέα. Μία ισχυρή πολιτική υγείας από την ΕΕ θα περιλαμβάνει, μεταξύ άλλων, παροχή κατευθύνσεων για την αξιοποίηση των ΤΠΕ στην παροχή υπηρεσιών, στον εξοπλισμό των συστημάτων υγείας με υψηλής κατάρτισης ανθρώπινο δυναμικό και τον ανασχεδιασμό των δομών υπηρεσιών υγείας.

Κλείνοντας, η επιτυχής μεταφορά των πολιτικών της κοινωνικής ένταξης και των κοινωνικών υποθέσεων από το ενωσιακό σε εθνικό επίπεδο, ειδικά στην Ελλάδα, θα διευκολυνθεί με τον επιτελικό σχεδιασμό της δημόσιας διοίκησης, σε επίπεδο οργάνωσης και στελέχωσης των υπηρεσιών κοινωνικής, πολιτικής, πρόνοιας και κοινωνικής ένταξης.

8. Βιβλιογραφία-Πηγές

1. Απόφαση (ΕΕ) 2015/772 του Συμβουλίου, της 11ης Μαΐου 2015, για τη σύσταση της Επιτροπής Απασχόλησης και την κατάργηση της απόφασης 2000/98/ΕΚ. (2015). Επίσημη Εφημερίδα, L 121, 12-15. CELEX: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:32015D0772>
2. Απόφαση (ΕΕ) 2018/1215 του Συμβουλίου, της 16ης Ιουλίου 2018, *σχετικά με τις κατευθυντήριες γραμμές για τις πολιτικές απασχόλησης των κρατών μελών. (2018)*. Επίσημη Εφημερίδα, L 224, 4-9. CELEX: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:32018D1215>
3. Απόφαση (ΕΕ) 2018/1215 του Συμβουλίου, της 16ης Ιουλίου 2018, *σχετικά με τις κατευθυντήριες γραμμές για τις πολιτικές απασχόλησης των κρατών μελών. (2018)*. Επίσημη Εφημερίδα, L 224, 4-9. CELEX: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:32018D1215>
4. Απόφαση (ΕΕ) 2015/773 του Συμβουλίου, της 11ης Μαΐου 2015, για τη σύσταση της επιτροπής κοινωνικής προστασίας και την κατάργηση της απόφασης 2004/689/ΕΚ. (2015). Επίσημη Εφημερίδα, L 121, 16-19. CELEX: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:32015D0773>
5. Απόφαση 2020/1512 του Συμβουλίου σχετικά με τις κατευθυντήριες γραμμές για τις πολιτικές απασχόλησης των κρατών μελών <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/?uri=celex%3A32020D1512>
6. Γέωργας, Κ. (2022) *Κοινωνική και Αλληλέγγυα Οικονομία*, Μέρος πρώτο Σημειώσεις Μαθήματος, Εθνική Σχολή Δημόσιας Διοίκησης και Αυτοδιοίκησης, Τάυρος.
7. Εθνική Στρατηγική για την Κοινωνική Ένταξη και Μείωση της Φτώχειας 2021-27 <https://bit.ly/3Nn2Pr9>
8. ΕΛ.ΣΤΑΤ (2021) *Δελτίο Τύπου Κίνδυνος Φτώχειας Έρευνα Εισοδήματος και Συνθηκών Διαβίωσης των Νοικοκυριών: Έτος 2020 (Περίοδος αναφοράς εισοδήματος: Έτος 2019)*. <https://www.statistics.gr/documents/20181/e944c120-8160-e879-8ca6-203c8f298156> Ημερομηνία πρόσβασης 02/05/2022
9. Ευρωπαϊκή Ένωση, (2012). Ενοποιημένη απόδοση της συνθήκης για την Ευρωπαϊκή Ένωση και της συνθήκης για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης:

Χάρτης των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, Υπηρεσία Εκδόσεων ΕΕ

10. Ευρωπαϊκή Επιτροπή (2008) *Ανακοίνωση της Επιτροπής στο Συμβούλιο, στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και την Επιτροπή των Περιφερειών σχετικά με σύσταση της Επιτροπής για την ενεργητική ένταξη των αποκλεισμένων από την αγορά εργασίας ατόμων* <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/1a7efa19-bf76-454e-a7c1-c3f728fce161>
11. Ευρωπαϊκή Επιτροπή (2010) Ανακοίνωση ΕΥΡΩΠΗ 2020 Στρατηγική για έξυπνη, διατηρήσιμη και χωρίς αποκλεισμούς ανάπτυξη. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/?uri=celex%3A52010DC2020>
12. Ευρωπαϊκή Επιτροπή (2013). Ανακοίνωση από την Επιτροπή προς το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το Συμβούλιο, την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και την Επιτροπή των Περιφερειών *Towards Social Investment for Growth and Cohesion – including implementing the European Social Fund 2014-2020* <https://ec.europa.eu/social/main.jsp?langId=en&catId=1044&newsId=1807&furtherNews=yes>
13. Ευρωπαϊκή Επιτροπή (2019) Πολιτικές κατευθυντήριες γραμμές της Επιτροπής 2019-2024 https://ec.europa.eu/info/sites/default/files/political-guidelines-next-commission_el.pdf
14. Ευρωπαϊκή Επιτροπή (2020) Στρατηγική για την ενίσχυση της εφαρμογής του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων στην ΕΕ. https://ec.europa.eu/info/sites/default/files/analysis_of_the_targetted_consultations_for_the_commissions_new_charter_strategy_0.pdf
15. Ευρωπαϊκή Επιτροπή (2020). *Ανακοίνωση Της Επιτροπής Προς Το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, Το Συμβούλιο, Την Ευρωπαϊκή Οικονομική Και Κοινωνική Επιτροπή και την Επιτροπή Των Περιφερειών Στρατηγική για την ενίσχυση της εφαρμογής του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων στην ΕΕ.* <https://op.europa.eu/el/publication-detail/-/publication/b94fc82a-3588-11eb-b27b-01aa75ed71a1>
16. Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Γενική Γραμματεία, (1994). Ανάπτυξη, ανταγωνιστικότητα, απασχόληση : *Οι προκλήσεις και η αντιμετώπισή τους για τη μετάβαση στον 21ο αιώνα: Λευκό Βιβλίο*, Υπηρεσία Εκδόσεων της ΕΕ.

<https://op.europa.eu/el/publication-detail/-/publication/0d563bc1-f17e-48ab-bb2a-9dd9a31d5004>

17. Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Γενική Διεύθυνση Απασχόλησης, Κοινωνικών Υποθέσεων και Ένταξης (2011), *Ευρωπαϊκή πλατφόρμα για την καταπολέμηση της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού : ένα ευρωπαϊκό πλαίσιο για κοινωνική και εδαφική συνοχή*. Υπηρεσία Εκδόσεων της ΕΕ, <https://data.europa.eu/doi/10.2767/39120>
18. Ευρωπαϊκή Επιτροπή. (2021). Ανακοίνωση της Επιτροπής Προς Το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, Το Συμβούλιο, Την Ευρωπαϊκή Οικονομική Και Κοινωνική Επιτροπή και την Επιτροπή Των Περιφερειών "Ένωση ισότητας: στρατηγική για τα δικαιώματα των ατόμων με αναπηρία 2021-2030". <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/?uri=COM:2021:101:FIN#PP4Contents>
19. Ευρωπαϊκή Επιτροπή (2021) Εκτελεστική Απόφαση που ορίζει την ετήσια κατανομή των συνολικών πόρων ανά κράτος μέλος για το *Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης, το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο+ και το Ταμείο Συνοχής στο πλαίσιο του στόχου «Επενδύσεις στην απασχόληση και την ανάπτυξη» και του στόχου «Ευρωπαϊκή εδαφική συνεργασία», την ετήσια κατανομή ανά κράτος μέλος ανά κατηγορία περιφέρειας, την ετήσια κατανομή ανά κράτος μέλος των πόρων που διατίθενται για την πρόσθετη χρηματοδότηση των εξόχως απόκεντρων περιφερειών, τα προς μεταφορά ποσά από τα κονδύλια που διατίθενται σε κάθε κράτος μέλος από το Ταμείο Συνοχής στον μηχανισμό «Συνδέοντας την Ευρώπη», την ετήσια κατανομή των συνολικών πόρων για την Ευρωπαϊκή Αστική Πρωτοβουλία, την ετήσια κατανομή των συνολικών πόρων για τη διακρατική συνεργασία προς στήριξη καινοτόμων λύσεων, την ετήσια κατανομή των συνολικών πόρων για τις διαπεριφερειακές επενδύσεις στην καινοτομία, την ετήσια κατανομή των συνολικών πόρων για το σκέλος της διασυνοριακής συνεργασίας του στόχου «Ευρωπαϊκή εδαφική συνεργασία», την ετήσια κατανομή των συνολικών πόρων ανά κράτος μέλος για το σκέλος της διακρατικής συνεργασίας του στόχου «Ευρωπαϊκή εδαφική συνεργασία», την ετήσια κατανομή των συνολικών πόρων για το σκέλος της διαπεριφερειακής συνεργασίας του στόχου «Ευρωπαϊκή εδαφική συνεργασία» και την ετήσια κατανομή των συνολικών πόρων για το σκέλος της συνεργασίας μεταξύ των εξόχως απόκεντρων περιφερειών του στόχου «Ευρωπαϊκή εδαφική συνεργασία» για την περίοδο 2021-2027.*

- <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/HTML/?uri=CELEX:32021D1131&from=EN>
20. Ευρωπαϊκή Επιτροπή. (2021). *Στρατηγική της ΕΕ για τα δικαιώματα του παιδιού και η ευρωπαϊκή εγγύηση για τα παιδιά*. <https://op.europa.eu/el/publication-detail/-/publication/9b529d48-4a29-11ec-91ac-01aa75ed71a1>
 21. Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο (2021) *Κανονισμός λειτουργίας- 9^η Κοινοβουλευτική Περίοδος* https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/RULES-9-2021-01-18_EL.pdf
 22. Ευρωπαϊκό Συμβούλιο ΕΕ (2021) *Κοινωνική Σύνοδος του Πόρτο στα πλαίσια της Προεδρίας της Πορτογαλίας (Porto Social Summit)* <https://www.2021portugal.eu/en/porto-social-summit/>
 23. Ευρωπαϊκό Συμβούλιο *Συμπεράσματα Συνόδος 23-24 Μαρτίου 2000*. Λισαβόνα <https://www.consilium.europa.eu/media/21031/%CE%B5%CF%85%CF%81%CF%89%CF%80%CE%B1%CF%8A%CE%BA%CE%BF-%CF%83%CF%85%CE%BC%CE%B2%CE%BF%CF%85%CE%BB%CE%B9%CE%BF-%CF%84%CE%B7%CF%83-%CE%BB%CE%B9%CF%83%CF%83%CE%B1%CE%B2%CF%89%CE%BD%CE%B1%CF%83-%CF%83%CF%85%CE%BC%CF%80%CE%B5%CF%81%CE%B1%CF%83%CE%BC%CE%B1%CF%84%CE%B1-%CF%84%CE%B7%CF%83-%CF%80%CF%81%CE%BF%CE%B5%CE%B4%CF%81%CE%B9%CE%B1%CF%83.pdf>
 24. Ευρωπαϊκό Συμβούλιο (2000), *Συμπεράσματα Σύνοδος 7,8 και 9 Δεκεμβρίου 2000*, Νίκαια http://www2.parliament.cy/parliamentgr/101/conclusion_nice.pdf
 25. Ευρωπαϊκό Συμβούλιο (2001), *Συμπεράσματα Προεδρίας*. Λάακεν, <https://www.consilium.europa.eu/media/20943/68835.pdf>
 26. Ευρωπαϊκό Συμβούλιο. (2017). *Συμπεράσματα: Σύνοδος 14 Δεκεμβρίου 2017* <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-19-2017-REV-1/el/pdf>
 27. Κανονισμός (ΕΕ) 2020/2221 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 23ης Δεκεμβρίου 2020 για την τροποποίηση του κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 1303/2013 όσον αφορά τους πρόσθετους πόρους REACT-EU και τις ρυθμίσεις εφαρμογής με σκοπό την παροχή βοήθειας για τη στήριξη της αποκατάστασης των συνεπειών της κρίσης, συμπεριλαμβανομένων των κοινωνικών, λόγω της πανδημίας της COVID-19 και για την προετοιμασία μιας πράσινης, ψηφιακής και

- ανθεκτικής ανάκαμψης της οικονομίας (REACT-EU) <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/?uri=CELEX%3A32020R2221>
28. Κανονισμός (ΕΕ) 2021/1057 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 24ης Ιουνίου 2021 *περί ιδρύσεως του Ευρωπαϊκού Κοινωνικού Ταμείου+ (ΕΚΤ+) και καταργήσεως του κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 1296/2013* <https://op.europa.eu/el/publication-detail/-/publication/5a2eba2d-6275-11ec-a033-01aa75ed71a1>
29. Κανονισμός (ΕΕ) 2021/1058 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 24ης Ιουνίου 2021 *για το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης και το Ταμείο Συνοχής* <https://op.europa.eu/el/publication-detail/-/publication/d5e6d010-8913-11ec-8c40-01aa75ed71a1>
30. Κανονισμός (ΕΕ) αριθ. 1301/2013 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 17ης Δεκεμβρίου 2013 , *σχετικά με το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης και για τη θέσπιση ειδικών διατάξεων σχετικά με τον στόχο «Επενδύσεις στην ανάπτυξη και την απασχόληση» και για την κατάργηση του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 1080/2006,* <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/PDF/?uri=CELEX:32013R1301&from=SV>
31. Κανονισμός (ΕΕ) αριθ. 1303/2013 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 17ης Δεκεμβρίου 2013 , *περί καθορισμού κοινών διατάξεων για το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης, το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο, το Ταμείο Συνοχής, το Ευρωπαϊκό Γεωργικό Ταμείο Αγροτικής Ανάπτυξης και το Ευρωπαϊκό Ταμείο Θάλασσας και Αλιείας και περί καθορισμού γενικών διατάξεων για το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης, το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο, το Ταμείο Συνοχής και το Ευρωπαϊκό Ταμείο Θάλασσας και Αλιείας και για την κατάργηση του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 1083/2006* <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/el/TXT/?uri=celex%3A32013R1303>
32. Κανονισμός (ΕΕ) αριθ. 1304/2013 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 17 Δεκεμβρίου 2013 , *για το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο και την κατάργηση του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 1081/2006 του Συμβουλίου* <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/el/LSU/?uri=CELEX%3A32013R1304>
33. Κανονισμός (ΕΚ) αριθ. 883/2004 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 29ης Απριλίου 2004, *για το συντονισμό των συστημάτων κοινωνικής ασφάλειας*

- <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/?uri=CELEX%3A02004R0883-20190731>
34. Κανονισμός (ΕΕ) 2016/589 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 13ης Απριλίου 2016 για το ευρωπαϊκό δίκτυο υπηρεσιών απασχόλησης (EURES), την πρόσβαση των εργαζομένων σε υπηρεσίες κινητικότητας και την περαιτέρω ενοποίηση των αγορών εργασίας και για την τροποποίηση των κανονισμών (ΕΕ) αριθ. 492/2011 και (ΕΕ) αριθ. 1296/2013 <https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2016/589/oj?locale=el>
35. Κανονισμός (ΕΕ) 2021/1057 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 24ης Ιουνίου 2021 περί ιδρύσεως του Ευρωπαϊκού Κοινωνικού Ταμείου+ (EKT+) και καταργήσεως του κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 1296/2013 <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/HTML/?uri=CELEX:32021R1057&from=EN>
36. Οδηγία 2000/43/ΕΚ του Συμβουλίου, της 29ης Ιουνίου 2000, περί εφαρμογής της αρχής της ίσης μεταχείρισης προσώπων ασχέτως φυλετικής ή εθνοτικής τους καταγωγής [.https://eurlex.europa.eu/legalcontent/EL/TXT/HTML/?uri=CELEX:32000L0043&from=EL](https://eurlex.europa.eu/legalcontent/EL/TXT/HTML/?uri=CELEX:32000L0043&from=EL)
37. Οδηγία 2000/78/ΕΚ του Συμβουλίου, της 27ης Νοεμβρίου 2000, για τη διαμόρφωση γενικού πλαισίου για την ίση μεταχείριση στην απασχόληση και την εργασία <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/?uri=celex%3A32000L0078>
38. Οδηγία 2004/113/ΕΚ του Συμβουλίου, της 13ης Δεκεμβρίου 2004, για την εφαρμογή της αρχής της ίσης μεταχείρισης ανδρών και γυναικών στην πρόσβαση σε αγαθά και υπηρεσίες και την παροχή αυτών <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/PDF/?uri=CELEX:32004L0113&from=PL>
39. Οδηγία 2006/54/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 5ης Ιουλίου 2006, για την εφαρμογή της αρχής των ίσων ευκαιριών και της ίσης μεταχείρισης ανδρών και γυναικών σε θέματα εργασίας και απασχόλησης (αναδιατύπωση) <https://cutt.ly/YHTz58P>
40. Οδηγία 2011/24/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 9ης Μαρτίου 2011, περί εφαρμογής των δικαιωμάτων των ασθενών στο πλαίσιο της διασυνοριακής υγειονομικής περίθαλψης (Εγγραφο 32011L0024) <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/?uri=celex:32011L0024>

41. Παρατηρητήριο Αγοράς Εργασίας (2021) *Πρόγραμμα εργασιών 2020-23*
<https://www.eesc.europa.eu/el/sections-other-bodies/observatories/labour-market-observatory>
42. Σαρρής, Ν. (2014). *Η ανάγκη ανάδυσης ενός νέου «ευρωπαϊκού κοινωνικού μοντέλου» για την προστασία των κοινωνικών δικαιωμάτων στην εποχή της οικονομικής κρίσης* Αθήνα.
https://www.academia.edu/25622702/%CE%97_%CE%B1%CE%BD%CE%AC_%CE%B3%CE%BA%CE%B7_%CE%B1%CE%BD%CE%AC%CE%B4%CF%85%CF%83%CE%B7%CF%82_%CE%B5%CE%BD%CF%8C%CF%82_%CE%BD%CE%AD%CE%BF%CF%85_%CE%B5%CF%85%CF%81%CF%89%CF%80%CE%B1%CF%8A%CE%BA%CE%BF%CF%8D_%CE%BA%CE%BF%CE%B
43. Σύσταση (ΕΕ) 2015/1184 του Συμβουλίου, της 14ης Ιουλίου 2015, σχετικά με τις γενικές κατευθυντήριες γραμμές των οικονομικών πολιτικών των κρατών μελών και της Ευρωπαϊκής Ένωσης <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/HTML/?uri=CELEX:32015H1184&qid=1652772455617&from=EL>
44. Σύσταση (ΕΕ) του Συμβουλίου της 30ής Οκτωβρίου 2020 για «μια γέφυρα προς την απασχόληση — ενίσχυση των εγγυήσεων για τη νεολαία» και για την κατάργηση της σύστασης του Συμβουλίου, της 22ας Απριλίου 2013, για τη θέσπιση εγγυήσεων για τη νεολαία 2020/C 372/01 [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/?uri=CELEX:32020H1104\(01\)](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/?uri=CELEX:32020H1104(01))
45. Σύσταση (ΕΕ) 2021/402 της Επιτροπής της 4ης Μαρτίου 2021 σχετικά με την αποτελεσματική ενεργό στήριξη της απασχόλησης μετά την κρίση της νόσου COVID-19 (EASE) (OJ L 80 08.03.2021, σελ. 1, CELEX: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:32021H0402>)
46. Τσιμπουκλή, Α. (2020). *Ψηφιακή Ένταξη Κοινωνικά Ευάλωτων Ομάδων. Ψηφιακή Ένταξη Και Ανθρώπινο Δυναμικό Στην Ελλάδα.*
https://www.academia.edu/65160308/%CE%A8%CE%B7%CF%86%CE%B9%CE%B1%CE%BA%CE%AE_%CE%88%CE%BD%CF%84%CE%B1%CE%BE_%CE%B7_%CE%9A%CE%BF%CE%B9%CE%BD%CF%89%CE%BD%CE%B9%CE%BA%CE%AC_%CE%95%CF%85%CE%AC%CE%BB%CF%89%CF%84%CF%89%CE%BD_%CE%9F%CE%BC%CE%AC%CE%B4%CF%89%CE%BD

47. De La Rosa, S. (2018). *The OMC Processes in the Health Care Field: What Does Coordination Really Mean?* Στο European Papers Articles Special Section (Τόμ. 1, σ.σ. 215-234).
https://www.europeanpapers.eu/en/system/files/pdf_version/EP_eJ_2018_1_20_S_S2_Stephane_De_La_Rosa_00216.pdf
48. Esping-Andersen, Gøsta (1990). *The three worlds of welfare capitalism*. Princeton, New Jersey: Princeton University Press.
49. European Commission *Growth, Competitiveness, Employment: The Challenges and Ways Forward in the 21st century*, Com (93) 700 Final, (Luxembourg: Office for Official Publications of the European Communities, 1993)
<https://op.europa.eu/s/wdHV>
50. Falkner G. (2013) *The European Union's social dimension*, in Cini M. and Pérez-Solórzano Borragán N. (eds.) *European Union Politics*, 4th edition, Oxford, Oxford University Press, σελ. 268-280.
51. Ferrera, M. (1996) *The "Southern Model" of welfare in social Europe*. *Journal of European Social Policy* 6 (1), σελ.17-37.
52. Ferrera, M. (1999) *Η ανασυγκρότηση του κοινωνικού κράτους στη Νότια Ευρώπη*. Στο: Μ. Ματσαγγάνης (επιμ.) *Προοπτικές του κοινωνικού κράτους στη Νότια Ευρώπη*. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.
53. Fran, B., & Ruxton, S. (2015). *Common social values in the European Union: stocktaking, with a focus on social inclusion and social protection*.
54. Levitas, R., Pantazis, C., Fahmy, E., Gordon, D., Lloyd, E., & Patsios, D. (2007). *The multi-dimensional analysis of social exclusion*. University of Bristol
55. Radaelli, C. M. (2003). *The Europeanization of public policy*. In K. Featherstone, & C. M. Radaelli (Eds.), *The politics of Europeanization* (σελ. 27–56). OUP Oxford.
56. Vanhercke B., Ghailani D., and Spasova S. with Pochet P. (eds.) (2020) *Social policy in the European Union 1999-2019: the long and winding road*, Brussels, European Trade Union Institute (ETUI) and European Social Observatory (OSE)
57. Vanhercke, B. (2020). *From the Lisbon strategy to the European Pillar of Social Rights: the many lives of the Social Open Method of Coordination*. Στο G. D. Vanhercke B., *Social policy in the European Union 1999-2019: the long and winding road* (σ.σ. 99-116). Brussels, Belgium: European Trade Union Institute (ETUI) & European Social Observatory (OSE).

Νόμοι

- 4445/16 ΦΕΚ 236/19.12.2016 Εθνικός Μηχανισμός Συντονισμού, Παρακολούθησης και Αξιολόγησης των Πολιτικών Κοινωνικής Ένταξης και Κοινωνικής Συνοχής, ρυθμίσεις για την κοινωνική αλληλεγγύη και εφαρμοστικές διατάξεις του ν. 4387/2016 (Α' 85) και άλλες διατάξεις.

9. Ηλεκτρονικές πηγές

- [Eurostat](#)
- [ΓΔ Απασχόληση, κοινωνικές υποθέσεις και κοινωνική ένταξη](#)
- [Ελληνική Στατιστική Υπηρεσία](#)
- [Επιτροπή Περιφερειών](#)
- [Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή](#)
- [Πολιτική Γειτονίας ΕΕ](#)
- [Πολιτική Συνοχής Επενδυτικά και Διαρθρωτικά Ταμεία](#)

Παράρτημα

Γλωσσάρι

Ενεργειακή φτώχεια (Energy Poverty): Η ενεργειακή φτώχεια αποτελεί ξεχωριστή μορφή φτώχειας, η οποία συνδέεται με μια σειρά ανεπιθύμητων επιπτώσεων για την ανθρώπινη υγεία και ευεξία —αναπνευστικά και καρδιακά νοσήματα και ψυχική υγεία— που εντείνονται λόγω των χαμηλών θερμοκρασιών και του άγχους που δημιουργούν οι οικονομικά επαχθείς ενεργειακοί λογαριασμοί, καθώς και με χαμηλές μαθησιακές επιδόσεις για τα παιδιά που πλήττονται από αυτήν. Έχει έμμεσο αντίκτυπο σε πολλούς τομείς πολιτικής, συμπεριλαμβανομένης της υγείας, του περιβάλλοντος και της παραγωγικότητας. (Επιτροπή-Παρατηρητήριο Ενεργειακής Φτώχειας)

Κίνδυνος Φτώχειας ή Κοινωνικού Αποκλεισμού (AROE): Σύμφωνα με την Eurostat ανταποκρίνεται στο σύνολο των ατόμων που βρίσκονται είτε σε κίνδυνο φτώχειας ή υπό σοβαρή κοινωνική και υλική υστέρηση ή βίουν σε νοικοκυριό με χαμηλή ένταση εργασίας. Το 2021 ο δείκτης AROPE μορφοποιήθηκε με βάση τους στόχους ανάπτυξης της ΕΕ για το 2030 με τον επαναπροσδιορισμό των δεικτών:

- **Σοβαρής Κοινωνικής και Υλικής Υστέρησης (Material & Social Deprivation)** Ποσοστό του πληθυσμού που αντιμετωπίζει αναγκαστική έλλειψη τουλάχιστον 7 από τα 13 στοιχεία στέρησης (6 αφορούν το άτομο και 7 σχετίζονται με το νοικοκυριό)
- **Χαμηλής Έντασης Εργασίας (Low work intensity)** Άτομα ηλικίας 0-64 ετών που ζουν σε νοικοκυριά στα οποία οι ενήλικες (άτομα ηλικίας 18-64 ετών, αλλά εξαιρουμένων των σπουδαστών ηλικίας 18-24 ετών και των ατόμων που είναι συνταξιούχοι σύμφωνα με την αυτοκαθορισμένη τρέχουσα οικονομική τους κατάσταση ή που λαμβάνουν οποιαδήποτε σύνταξη (εκτός από τη σύνταξη επιζώντων), καθώς και τα άτομα ηλικίας 60-64 ετών που είναι ανενεργά και ζουν σε νοικοκυριό όπου το κύριο εισόδημα είναι συντάξεις), εργάστηκαν σε χρόνο εργασίας ίσο ή μικρότερο από το 20 % του συνολικού συνδυασμένου χρόνου εργασίας τους κατά τη διάρκεια του προηγούμενου έτους.

Κίνδυνος φτώχειας μετά τις κοινωνικές μεταβιβάσεις: Ως κίνδυνος φτώχειας μετά τις κοινωνικές μεταβιβάσεις ορίζεται το ποσοστό των ατόμων που ζουν σε νοικοκυριά, των οποίων το συνολικό ισοδύναμο διαθέσιμο εισόδημα είναι χαμηλότερο του 60% του εθνικού διάμεσου ισοδύναμου διαθέσιμου εισοδήματος. (ΕΛΣΤΑΤ, 2021)

Κοινωνικές Μεταβιβάσεις (Social Transfers): κοινωνική βοήθεια που παρέχεται από κεντρικές, κρατικές ή τοπικές θεσμικές μονάδες. Περιλαμβάνουν: συντάξεις γήρατος (συνταξιοδότησης) και επιζώντων (χήρες και χήρες), Επιδόματα ανεργίας, οικογενειακές παροχές, παροχές ασθενείας και αναπηρίας, οφέλη που σχετίζονται με την εκπαίδευση, επιδόματα στέγασης, κοινωνική πρόνοια και άλλα οφέλη (Eurostat-ESPROSS).

Κοινωνική Ένταξη (Social Inclusion): Σύμφωνα με την Παγκόσμια Τράπεζα ορίζεται η διαδικασία βελτίωσης των όρων συμμετοχής των ατόμων και των ομάδων στην κοινωνία. Ειδικότερα είναι η διαδικασία βελτίωσης της ικανότητας της ευκαιρίας και της αξιοπρέπειας των μειονεκτούντων ατόμων για να λάβουν μέρος στην κοινωνία.

Κοινωνική Προστασία (Social Protection): Σύμφωνα με την Επιτροπή τα συστήματα κοινωνικής προστασίας σχεδιάζονται να προστατέψουν τον πληθυσμό έναντι κινδύνων και αναγκών όπως ανεργία, γονικές ευθύνες, χηρεία, ανικανότητα, ασθένεια, γήρας, στέγαση και κοινωνικός αποκλεισμός

Κοινωνικός Αντίκτυπος (Social Impact) Ως «κοινωνικός αντίκτυπος» ορίζεται η διαδικασία μέσω της οποίας ένας οργανισμός παρέχει στοιχεία για το γεγονός ότι οι υπηρεσίες ή τα προϊόντα του παρέχουν πραγματικά και χειροπιαστά οφέλη για τους ανθρώπους, το περιβάλλον, την τοπική κοινωνία, την κοινότητα (Γέωρμας, 2022).

Κοινωνικός Αποκλεισμός (Social exclusion): Ο κοινωνικός αποκλεισμός είναι ένα πολύπλοκο φαινόμενο με πολλαπλές διαστάσεις και αφορά την έλλειψη ή την άρνηση σε πόρους, δικαιώματα και υπηρεσίες, και την αδυναμία να συμμετάσχει κάποιος σε φυσιολογικές σχέσεις και δραστηριότητες, διαθέσιμες για την πλειοψηφία των ατόμων σε μία κοινωνία, σε οικονομικό, κοινωνικό, πολιτιστικό και κοινωνικό πεδίο. Επηρεάζει τόσο την ποιότητα ζωής των ατόμων και την ισότητα ευκαιριών (equity) και την συνοχή για το σύνολο της κοινωνίας (Levitas, 2007).

Σχετικό βάθος (χάσμα) του κινδύνου φτώχειας: αναφέρεται στην εισοδηματική κατάσταση των ατόμων που βρίσκονται κάτω από το όριο της φτώχειας και ορίζεται ως η διαφορά του εισοδήματος των φτωχών ατόμων από το όριο της φτώχειας, δηλαδή μας παρέχει το μέσο έλλειμμα των φτωχών ατόμων. (ΕΛΣΤΑΤ, 2021)

II. Στόχοι Βιώσιμης Ανάπτυξης ΟΗΕ

Στόχος 1: Μηδενική Φτώχεια - Δίνουμε τέλος σε όλες τις μορφές της φτώχειας, παντού

Στόχος 2: Μηδενική Πείνα - Δίνουμε τέλος στην πείνα, πετυχαίνουμε την επισιτιστική ασφάλεια, βελτιώνουμε τη διατροφή και τη βιώσιμη γεωργία

Στόχος 3: Καλή Υγεία και Ευημερία - Διασφαλίζουμε μία ζωή με υγεία και προάγουμε την ευημερία για όλους, σε όλες τις ηλικίες

Στόχος 4: Ποιοτική Εκπαίδευση - Διασφαλίζουμε την ελεύθερη, ισότιμη και ποιοτική εκπαίδευση προάγοντας τις ευκαιρίες για δια βίου μάθηση

Στόχος 5: Ισότητα των Φύλων - Επιτυγχάνουμε την ισότητα των φύλων και την χειραφέτηση όλων των γυναικών και των κοριτσιών

Στόχος 6: Καθαρό Νερό και Αποχέτευση - Διασφαλίζουμε τη διαθεσιμότητα και τη βιώσιμη διαχείριση του νερού και των εγκαταστάσεων υγιεινής για όλους

Στόχος 7: Φτηνή και Καθαρή Ενέργεια - Διασφαλίζουμε την πρόσβαση σε οικονομική, αξιόπιστη, βιώσιμη και σύγχρονη ενέργεια για όλους

Στόχος 8: Αξιοπρεπής Εργασία και Οικονομική Ανάπτυξη - Προάγουμε τη διαρκή, βιώσιμη και χωρίς αποκλεισμούς οικονομική ανάπτυξη και την πλήρη και παραγωγική απασχόληση και αξιοπρεπή εργασία για όλους

Στόχος 9: Βιομηχανία, Καινοτομία και Υποδομές - Οικοδομούμε ανθεκτικές υποδομές, προάγουμε την ανοιχτή και βιώσιμη βιομηχανοποίηση και ενθαρρύνουμε την καινοτομία

Στόχος 10: Λιγότερες Ανισότητες - Μειώνουμε την ανισότητα εντός και μεταξύ των χωρών

Στόχος 11: Βιώσιμες Πόλεις και Κοινότητες - Δημιουργούμε ασφαλείς, προσαρμοστικές βιώσιμες πόλεις και ανθρώπινους οικισμούς, χωρίς αποκλεισμούς

Στόχος 12: Υπεύθυνη Κατανάλωση και Παραγωγή - Διασφαλίζουμε τη βιώσιμη κατανάλωση και μεθόδους παραγωγής

Στόχος 13: Δράση για το Κλίμα - Αναλαμβάνουμε άμεση δράση για την καταπολέμηση της κλιματικής αλλαγής και των συνεπειών της

Στόχος 14: Ζωή στο Νερό - Προστατεύουμε και χρησιμοποιούμε με βιώσιμο τρόπο τους ωκεανούς, τις θάλασσες και τους θαλάσσιους πόρους για βιώσιμη ανάπτυξη

Στόχος 15: Ζωή στη Στεριά - Προωθούμε τη βιώσιμη χρήση των χερσαίων οικοσυστημάτων και δασών, καταπολεμούμε την ερημοποίηση, αναστρέφουμε την υποβάθμιση του εδάφους και της βιοποικιλότητας

Στόχος 16: Ειρήνη, Δικαιοσύνη και Ισχυροί Θεσμοί - Προάγουμε τις ειρηνικές και χωρίς αποκλεισμούς κοινωνίες, παρέχουμε πρόσβαση στη δικαιοσύνη για όλους και οικοδομούμε αποτελεσματικούς θεσμούς σε όλα τα επίπεδα

Στόχος 17: Συνεργασία για τους Στόχους - Ενισχύουμε τα μέσα εφαρμογής και ανανεώνουμε την Παγκόσμια Συνεργασία για τη Βιώσιμη Ανάπτυξη

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Διαρθρωτικό
και Επενδυτικό Ταμείο

Ε.Π.
**ΜΕΤΑΡΡΥΘΜΙΣΗ
ΔΗΜΟΣΙΟΥ
ΤΟΜΕΑ**
ΥΠΟΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗ
ΙΣΩΝ

ΕΣΠΑ
2014-2020
ανάπτυξη - εργασία - αλληλεγγύη

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Εθνική Σχολή Δημόσιας Διοίκησης και Αυτοδιοίκησης (Ε.Σ.Δ.Δ.Α.)

Πειραιώς 211, ΤΚ 177 78, Ταύρος

τηλ: 2131306349 , fax: 2131306479

www.ekdd.gr